

Arviointikertomus

Turun kaupungin taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta vuonna

2003

SISÄLLYSLUETTELO

Sivu

TIIVISTELMÄ

1	Turun kaupungin hallinnon ja talouden tarkastus	2
	1.1 Tarkastuslautakunta	2
	1.2 Tilintarkastaja	2
2	Tarkastuslautakunnan toiminta	2
3	Talousarviotavoitteiden asettaminen.....	3
4	Turku-strategian tasapainotetun tulokortiston tavoitteiden toteutuminen	4
5	Taloudellisten ja toiminnallisten talousarviotavoitteiden toteutuminen.....	7
	5.1 Yleiset taloudelliset tavoitteet ja kaupungin talousaseman kehittyminen	7
	5.2 Talousarviotavoitteiden toteutumisen arviointi	10
6	Kaupungin määräämisvallassa oleville yhteisöille ja säätiöille asetettujen talousarviotavoitteiden saavuttaminen	31
7	Tarkastuslautakunnan projektitarkastuksiin perustuvat havainnot.....	35
	7.1 Kaupungin kansainvälistymisstrategia, toimeenpano ja seuranta.....	35
	7.2 Joukkoliikennepoliittisen ohjelman 1998 - 2005 toteutuminen.....	36
8	Muut toimikauden aikana tehdyt olennaiset havainnot kaupungin hallinnosta	37
	8.1 Rakennushankkeiden suunnittelu ja toteuttaminen	37
	8.2 Liikuntaviraston toimitilojen vuokraaminen	40
	8.3 Vanhustenhuollon resurssimitoitus.....	41
	8.4 Kiinteistö Oy Turun Monitoimihallin ja Oy Turkuhalli - Åbohallen Ab:n - hallinnon yhdistäminen.....	42
	8.5 Sisäinen valvonta	42

ARVIOINTIKERTOMUS

TURUN KAUPUNGIN TALOUDELLISTEN JA TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISESTA VUONNA 2003

TIIVISTELMÄ

Talousarviotavoitteiden asettaminen

Vuonna 2003 talousarviotavoitteet laadittiin ensimmäistä kertaa tasapainotetun tuloskortiston eri näkökulmien mukaista jaottelua noudattaen.

Kaupunginvaltuuston asettamien sitovien tavoitteiden lukumäärä on kasvanut edellisvuodesta. Vuoden 2002 sitovien tavoitteiden lukumäärä ilman kulu- ja tuottotavoitteita oli yhteensä n. 330. Vuoden 2003 talousarviossa vastaava luku oli n. 420.

- **Hallintokuntien tavoitteiden entistä tiiviimpi kytkeminen Turku-strategian tasapainotettuun tuloskortistoon on tulevaisuuden haaste. Turku-strategian tasapainotetun tuloskortiston tavoitteet muodostavat ne ylätasen tavoitteet, joista hallintokuntien talousarviotavoitteet tulee johtaa.**
- **Turku-strategian tasapainotetun tuloskortiston tavoitteita mittareineen tulee edelleen kehittää. Toimintakertomuksessa todetaan, että joiltakin osin asetetut tavoitteet olivat vaikeasti mitattavissa ja tulokset eivät olleet riittävän tuoreita käytännön johtamiseen. Arvioinnin yhteydessä todettiin lisäksi, että osa tavoitteista on sellaisia, ettei niihin voi kaupungin toimenpitein vaikuttaa. Lisäksi osasta tavoitteista ei ollut saatavissa toimintakertomuksen laatimiseen mennessä tarkkaa seurantatietoa.**

Turku-strategian tasapainotetun tuloskortiston tavoitteiden toteutuminen

- **Tarkastuslautakunnan arviointityön on kaupunginvaltuuston ja kaupungin johdon taholta toivottu suuntautuvan yhä enemmän strategioiden toteutumisen seurantaan. Tarkastuslautakunnan talousarviotavoitteissa ja toiminnassa on tämä otettu huomioon. Turku-strategian toteutumisen arviointia kuitenkin hankaloittaa se, ettei lopullisia tavoitteiden seurantatuloksia ole kattavasti tasekirjassa, vaan ne valmistuvat vasta toukokuussa, jolloin kaupunginjohtajan selonteko Turku-strategian toteutumisesta esitetään kaupunginvaltuustolle. Tarkastuslautakunnan arviointi perustuu saatuihin ennakkotietoihin.**

Yhteiskunnalliset vaikutukset

- **Yhteiskunnallisten vaikutusten kriittisiä menestystekijöitä koskevista tavoitteista toteutui täysin vain osa. Millekään menestystekijälle asetetut tavoitteet eivät toteutuneet kattavasti.**

Asiakkuuden hallinta ja palvelukyky

- **Muutamit tavoitteet ovat jääneet toteutumatta, tai niistä ei vielä ole saatavissa toteutumietoa. Suurin osa asiakkuuden hallintaan ja palvelukykyyn liittyvistä tavoitteista on kuitenkin toteutunut.**

- Nuorisoa koskevat mittarit eivät ole kaupungin toiminnan johtamista ajatellen kovin-kaan toimivia. Jotkut tilastot valmistuvat vuosien viiveellä, toisiin kaupungin toimilla on vähän, jos ollenkaan vaikutusta.

Osaaminen, uudistuminen ja työkyky

- Osaamiselle, uudistumiselle ja työkyvyille asetetut tavoitteet toteutuivat tai tulos oli oikean suuntainen niiltä osin kuin toteutumatietaa oli käytettävissä. Kahden mittarin tulos on sidottu vuonna 2004 toteutettavaan kyselyyn.

Prosessit ja rakenteet

- Prosesseja ja rakenteita koskeville kriittisille menestystekijöille asetetut tavoitteet ovat joko toteutuneet tai tarvittaviin toimenpiteisiin tavoitteiden saavuttamiseksi on ryhdytty.

Taloudellisten ja toiminnallisten talousarviotavoitteiden toteutuminen

Yleiset taloudelliset tavoitteet ja kaupungin talusaseman kehittyminen

Turku-strategia ja kaupungin talouden vakauttamisohjelma

Kuntalain 65 §:n vaatimusten toteuttamiseksi kaupunginhallitus on hyväksynyt 29.4.2002 kaupungin talouden vakauttamisohjelman vuosille 2002-2004. Vakauttamisohjelmassa mainittujen toimenpiteiden toteutumisesta ei ole ollut käytettävissä kaupunkitasolla toteutunutta kuvaavaa erillistä seurantaraporttia.

- Kaupunginhallituksen tulee kiinnittää jatkuvaa huomiota vakauttamisohjelman mukaisen toimenpiteiden toteutumiseen ja raportointiin kaupunkitasolla niin toiminnan ja talouden suunnittelu- kuin myös seurantavaiheissa.

Turun kaupungin talouden tulokortti (BSC)

- Toimintakertomuksessa on selvitetty mm. kaupungin toiminnan ja talouden kehitykseen liittyviä näkökulmia sekä kaupungin taloutta ja tuloksen muodostumista tilikaudella 2003. Tulevaisuudessa huomiota tulisi kiinnittää raportoinnissa erityisesti niihin seikkoihin, joilla on katsottu kulloinkin olevan strategista merkitystä (vrt. Turku-strategian tasapainotettu tulokortisto). Nykyisellään strategisesti tärkeiden tavoitteiden toteutuma ei ole ilman vaikeutta löydettävissä tasekirjasta.
- Tunnuslukujen käytössä ja tulkinnassa on syytä olla varovainen. Virheellisten johtopäätösten välttämiseksi tulee ottaa huomioon kunkin tunnusluvun tulkintaan vaikuttavat reunaehdot ja huomioitavat olosuhdemuuttujat. Osa tunnusluvuista kuvaa ainoastaan tarkasteluajanjakson toteutunutta, ei kehityssuuntaa. Näin ollen toiminnan ja talouden suunnittelussa tuleekin ottaa huomioon tulevaisuuden kehitysnäkymät.
- Kuntien toimintojen keskinäinen vertailu on vaikeutunut vuosi vuodelta, koska kunnilla on erilaisia tapoja organisoida toimintaansa. Erityisesti liiketoiminnan organisointi vaikuttaa tunnuslukuihin.

Talousarviotavoitteiden toteutumisen arviointi

Hallintokuntien toimintaa koskevia suosituksia

1 11 Pelastustoimen lautakunta

- Tarkastuslautakunta painottaa, että lakisääteiset palotarkastukset on suoritettava lain mukaisesti. Lakisääteisten palotarkastusten suorittamiseen vaikuttavat seikat, kuten esim. palotarkastajien työmenetelmät ja työn organisointi tulee ottaa tarkasteluun.
- Pelastustoimen taloudelliset tavoitteet toteutuivat kiittävästi.

1 20 Terveyslautakunta

- Terveystoimen nettokulujen ylitys oli merkittävä (2,6 %). Tosin ylitys johtui pääosin sairaanhoitopiirin maksuosuuden ylittymisestä. Talousarvioehdotuksessa määräraha oli alun perin 80 M€, jonka kaupunginhallitus alensi 79 M€:oon ja lopulta kaupunginvaltuusto 77 M€:oon. Toteutuma oli 81,3 M€. Tulevan sairaanhoitopiirin ja kaupungin välisen sopimusohjausjärjestelmän tulee olla sellainen, jonka avulla pystytään yhteistyössä sairaanhoitopiirin kanssa laatimaan pitävä talousarvio kaupungin maksuosuudelle.
- Lasten ja nuorten psykiatriseen hoitoon pääsy tulee turvata asetuksen mukaisessa ajassa sekä tutkimukseen pääsyn että hoidon aloittamisen osalta.
- Toiminnan ja voimavarojen suunnittelussa tulee ajoissa ottaa huomioon tulossa olevat lakimuutokset liittyen jonotusaikojen maksimipituuteen.
- Kirurgisen sairaalan fuusio TYKS:iin lienee turkulaisten leikkauspotilaiden kannalta myönteinen organisaatiomuutos. Yhdistyminen varmistaa eri kuntien potilaiden tasa-arvoisuuden jonottamisessa, kun kirurgisen sairaalan ja TYKS:n hoitojonot yhdistetään.
- Hammashuoltoon oikeutettujen määrä kasvoi lakiuudistuksen myötä vuoden 2002 alussa 10 ikäluokalla ja 1.12.2002 alkaen koko aikuisväestön kattavaksi. Hammashuollon palvelujen saatavuus on lakimuutoksen johdosta edelleen kohtuuttoman huono oireettomalla aikuisella.

1 30 Sosiaalilautakunta

- Toimeentulotukipäätöstä odottavien uusien asiakkaiden jonotusaikaa ei ole vuoden 2001 jälkeen seurattu valtuustotasolla. Tuolloin toteutunut jonotusaika oli 14 päivää. Jonotusajat ovat sen jälkeen pidentyneet niin, että lääninhallitus on puuttunut asiaan ja eduskunnan oikeusasiamiehelle on toimitettu useita toimeentulohakemusten käsittelyä koskevia valituksia. Uuden toimeentulohakemuksen käsittelyaika -mittari soveltuisi hyvin mitaamaan prosessien toimimista asiakaslähtöisesti ja saumattomasti. Toimeentulohakemusten käsittely tulee saattaa lain edellyttämälle tasolle.
- Valtuustotason mittarit tulee laatia ja valita siten, että niistä on saatavissa tieto toimintakertomuksen laatimisajankohtaan mennessä. Mikäli toimintavuodelta ei ole saatavissa tietoa käytetään viimeistä käytettävissä olevaa tietoa. Tietojärjestelmiä tulee kehittää niin että ne palvelevat toiminnan seurantaan tehokkaasti.
- Sosiaalitoimen toiminnan kustannustehokkuus on muihin suuriin kaupunkeihin vuonna 2002 tehdyn vertailun mukaan melko hyvällä tasolla.

1 40 Opetuslautakunta

- Lasten ja nuorten mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyyn ja hoitoon on panostettava riipeästi perustamalla suunniteltu koulutoimintakeskuksen erityispalveluyksikkö ja lisäämällä koulupsykologien ja koulukuraattorien määriä pitkällä aikavälillä valtakunnallisen suosituksen mukaiseksi.
- Syrjäytymisen ehkäisyä mitataan osa-aikaisen erityisopetuksen keskimääräisellä tuntimäärällä vuodessa oppilasta kohti. On syytä harkita, onko tämä mittari riittävä kriittisen menestystekijän mittaamiseen, vai onko tarvetta kehittää myös muita mittareita.
- Koulutoimen tilojen ylläpitoon ja korjaukseen ei ole menneinä vuosina tarvittavassa määrin kiinnitetty huomiota niin, että esim. homeongelmilta kouluissa olisi välttytty. Homevahinkojen korjaaminen tulee kalliiksi, kuten myös korvaavien tilojen hankinta korjausten ajaksi. Oppilaiden ja henkilöstön terveydestä huolehtiminen tulee kuitenkin olla ensisijaisena eikä terveyttä saa missään olosuhteissa vaarantaa.
- Valtuustotason talousarviomittarit tulee kunakin vuonna laatia ja valita siten, että niistä on saatavissa tieto toimintakertomuksen laatimisajankohtaan mennessä.
- Opetuslautakunta saavutti toiminnalliset tavoitteensa hyvin, mutta määrärahan ylitys oli merkittävä (nettokulujen ylitys 1,5 %).

1 45 Ammattiopetuslautakunta

- Ammattiopetuslautakunnan taloudelliset talousarviotavoitteet toteutuivat kiitettävästi ja toiminnalliset tavoitteet tyydyttävästi, mutta sisäinen valvonta ei ollut toimivaa.

1 46 Ammattikorkeakoulun hallitus

- Ammattikorkeakoulun taloudelliset talousarviotavoitteet toteutuivat kiitettävästi. Toiminnalliset tavoitteet eivät toteutuneet yhtä hyvin, mutta useimpien mittareiden arvon kehitys oli oikean suuntainen.

1 52 Liikuntalautakunta

- Liikuntalautakunnan taloudelliset tavoitteet saavutettiin kiitettävästi, mutta vain osa toiminnallisista tavoitteista toteutui tai tietoa ei ollut saatavissa.
- Positiivista on, että liikuntatoimi aktiivisesti pyrkii saamaan riskiryhmiin kuuluvat harastamaan liikuntaa. Esim. yhteistyössä terveystoimen kanssa on aloitettu projekti, jossa on otettu käyttöön liikkumisresepti esim. verenpaine- ja diabetesriskiryhmiin kuuluville työikäisille. Kannustaminen terveelliseen elämäntapaan säästää pitkällä tähtäimellä terveydenhuollon kustannuksia.

1 54 Nuorisolautakunta

- Nuorisolautakunnan nettokulujen ylitys oli merkittävä (1,7 %).

- Osa toiminnallisista tavoitteista jäi toteutumatta. Useimmissa tapauksissa toteutuman ja tavoitteen ero ei kuitenkaan ollut suuri.

1 56 Kulttuurilautakunta

- Kaupunginorkesterin määrärahan ylitykset ovat olleet vuodesta 1997 alkaen vuosittain toistuvia. Vuonna 2002 määrärahan ja toteutuman ero oli 11 % ja vuonna 2003 ero oli 9,6 %. Nettokuluarvion ero toteutumaan oli 12,8 % vuonna 2002 ja 10,3 % vuonna 2003. Kulut on sopeutettava tuottotasoon.
- Osa toiminnallisista tavoitteista ei ole toteutunut, mutta useimmissa tapauksissa tavoitteen ja toteutuman ero ei ole merkittävä ja toiminta on edennyt oikeaan suuntaan.

1 60 Kiinteistölahtakunta; Teknisten palveluiden johtokunta

- Teknisten palveluiden johtokunta pysyi kiitettävästi käyttötalousarviossaan, mutta investointimääräraha ylittyi 9,9 %.
- Talousarviotavoitteiden toteutumisen esteenä on ollut kaupungin kokonaistaloudellinen etu. Kiinteistöjen ylläpitokustannusten nousu voi olla perusteltua, jos sillä estetään suuremmat kustannukset tulevaisuudessa. Henkilöstön määrän kasvu ennalta asetetun tavoitteen vastaisesti yhdessä hallintokunnassa voi samoin olla perusteltua, jos henkilöstön määrä vähenee jossakin muussa hallintokunnassa.

1 61 Joukkoliikennelahtakunta

- Joukkoliikennelahtakunnan käyttötalouden talousarviotavoitteet jäivät toteutumatta matkustajamäärien laskun vuoksi.

1 63 Ympäristö- ja kaavoituslahtakunta

- Ympäristö- ja kaavoituslahtakunnan sitova nettokulutavoite ylittyi merkittävästi, 1,9 %. Myös investointimääräraha ylittyi selvästi. Positiivista on, että toimenpiteisiin on ryhdytty tulevien ylitysten ennaltaehkäisemiseksi. Talouden tasapainottamiseksi on otettu käyttöön sopimusmenettely Kiinteistölaitoksen kanssa.
- Elinkeinotonttien tuotantotavoite ja kaavojen valmisteluun liittyvien selvitysten määrää koskevat tavoitteet ovat toteutuneet yli odotusten.

1 64 Rakennuslahtakunta

- Rakennuslahtakunnan taloudellinen tavoite toteutui kiitettävästi. Kuluja oli 5.500 € (10,4 %) arvioitua vähemmän.
- Toiminnallisten tavoitteiden toteutumisessa on edetty myönteiseen suuntaan.

1 70 Vesilaitoslautakunta, Turun Vesilaitos

- **Vesilaitoksen taloudelliset talousarviotavoitteet jäivät saavuttamatta. Erotus tavoitteeseen oli 1,9 %.**

1 73 Teknisten palveluiden johtokunta, Turun Liikennelaitos

- **Liikennelaitos saavutti taloudellisen tavoitteensa kiitettävästi.**

1 74 Satamalautakunta, Turun Satama

- **Tavoitteena ollut peruspääoman korko (4.813.000 €) on suoritettu tavoitteen mukaisesti.**
- **Toiminta on edennyt oikeaan suuntaan, vaikkakaan toiminnallisia mittaritavoitteita ei saavutettu.**

1 75 Kiinteistölautakunta, Kiinteistölaitos

- **Kiinteistölaitoksen taloudelliset talousarviotavoitteet toteutuivat kiitettävästi, mutta sisäinen valvonta ei ollut toimivaa.**
- **Luovutetun rakennusoikeuden määrä alitti tuntuvasti asetetut tavoitteet. Yleinen taloudellinen tilanne ja alhainen korkotaso vaikuttivat kysynnän määrään ja suuntautumiseen kerrostaloista omakotitalorakentamiseen.**
- **Kiinteistölaitoksen laskelmien mukaan katujen rappeutumisen pysäyttämiseksi tulisi korvausinvestointien tasoa nostaa nykyisestä n. 2,5-kertaiseksi. Peruskorjaus- ja korvausinvestointien määrä verrattuna poistojen määrään on laskenut nopeasti viime vuosina, mikä on huolestuttavaa.**

1 77 Kiinteistölautakunta, Tilalaitos

- **Tilalaitoksen tavoite-euromäärä (liikelyijäämä + poistot 36,6 M€) saavutettiin. Nettoinvestoinnit alittivat talousarviotavoitteen 6,9 M€, mutta toimintakertomuksessa ei ole annettu selvitystä siitä, mistä tämä johtuu.**
- **Terve sisäilma on rakennusten käyttäjien kannalta energiankulutuksen vähentämistä tärkeämpi tavoite, minkä vuoksi on jouduttu tinkimään energiankulutustavoitteen toteutumisesta. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan olisi tärkeää seurata myös kaupungin rakennusten sisäilman laadun kehittymistä omalla mittarilla.**

1 78 Teknisten palveluiden johtokunta, Jätelaitos

- **Jätelaitoksen taloudelliset ja toiminnalliset talousarviotavoitteet saavutettiin kiitettävästi. Tosin hyvän tuloksen saavuttamista helpottaa se, että jätehuoltotaksat ovat Turussa Suomen Kiinteistöliiton tekemän vertailun mukaan korkeammat kuin maan muissa suurimmissa kaupungeissa.**

- **Tekstiilihuollon taloudelliset ja toiminnalliset talousarviotavoitteet toteutuivat kiitettävästi.**

Kaupungin määräysvallassa oleville yhteisöille asetettujen talousarviotavoitteiden saavuttaminen

Kiinteistö Oy Lehtolaakso

- **Kiinteistö Oy Lehtolaakson taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet toteutuivat hyvin.**

Myllykoti Oy

- **Vakauttamisohjelmassa pysyttiin sovitulla tavalla, mutta monet taloudelliset tavoitteet jäivät saavuttamatta henkilöstökustannusten kasvun vuoksi. Henkilöstömäärän kasvattaminen kahdella oli tarpeen, jotta saavutettaisiin lääninhallituksen suositusten mukainen ja toimiluvan edellyttämä henkilöstömäärä.**

Oy Turku Energia Ab

- **Oy Turku Energia Ab:n taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet toteutuivat kiitettävästi.**

Oy Turku Touring Ab

- **Oy Turku Touring Ab:n taloudelliset tavoitteet toteutuivat kiitettävästi.**

Turun Biolaakso Oy-konserni

- **Useimmat Turun Biolaakso Oy-konsernin tavoitteista jäivät saavuttamatta.**

TVT Asunnot Oy

- **Nollatulostavoite saavutettiin, mutta liikevaihto ja liikevoitto jäivät alle asetetun tavoitteen.**
- **Investointitavoitteet, erityisesti peruskorjauksissa, ylittyivät tuntuvasti vuonna 2003.**

Turun Seudun Vesi Oy

- **Monet taloudelliset tavoitteet saavutettiin, mutta velkaantuneisuus oli tavoitetta suurempi.**

Forum Marinum -säätö

- **Forum Marinumin talousarvion mittaritavoitteista monet jäivät toteutumatta.**

- **Kriittisten menestystekijöiden toteutumisen arviointia hankaloittaa se, että käytössä olevat mittarit eivät riittävästi mittaa kriittisten menestystekijöiden toteutumista.**

Turun Ylioppilaskyläsäätiö

- **Valtaosa tavoitteista toteutui.**
- **Tavoitteiden selkeään muotoiluun tulee kiinnittää huomiota.**

Tarkastuslautakunnan projektitarkastuksiin perustuvat havainnot

Kaupungin kansainvälistymisstrategia, toimeenpano ja seuranta

Johtopäätöksinään ja suosituksinaan tarkastuslautakunnan ohjausryhmä esitti seuraavaa:

Kansainvälistymisstrategian valmistelu

Kansainvälistymisstrategia valmisteltiin lyhyellä aikataululla ja melko kapealla pohjalla. Strategia-assa on käsitelty vain suppeasti maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen liittyviä kysymyksiä, samoin kuin ulkomaalaisväestön lisääntymisen ja yritysten kansainvälistymisen aiheuttamia palvelutarpeita.

- **Seuraavalla kierroksella strategiaa valmistelevan ryhmän kokoonpanoon ja annettuun aikatauluun tulee kiinnittää huomiota, jotta kansainvälistymisen eri osa-alueet tulisivat strategiassa tasapainoisesti huomioon otetuiksi. Ulkomaalaisväestön ja yritysten kansainvälistymiseen liittyvät tarpeet ja odotukset kaupungilta olisi syytä selvittää, jotta toimenpiteet osattaisiin kohdistaa oikein.**

Hallintokuntien vastuu kansainvälisissä asioissa

Turun kaupungin kansainvälistymisstrategia vuoteen 2004 on varsin konkreettinen ja käsittelee asioita käytännönläheisesti. Se sisältää suuren joukon selkeitä toimenpide-ehdotuksia, joita ei ole kuitenkaan selkeästi vastuutettu. Strategian toimeenpano on silti monelta osin lähtenyt hyvin liikkeelle. Toisaalta näyttää siltä, että hallintokunnissa se on jäänyt liian irralliseksi normaalista vuosittaisesta toiminnan suunnittelusta.

- **Hallintokuntien tulisi ottaa näkyvämpi rooli oman sektorinsa kansainvälisissä asioissa. Niiden tulisi sisällyttää niille vastuutetut kansainvälistymisstrategiassa olevat toimenpiteet omiin keskeisiin suunnitteluasiakirjoihinsa. Tämä toisi nämä asiat konkreettisemmiksi hallintokunnassa, eivätkä ne jäisi normaalista toiminnasta irrallisiksi.**

Kansainvälistymisstrategian toteutumisen seuranta

Kansainvälistymisstrategian toimeenpanoon liittyvät päätöskäytännöt eivät ole riittävän selkeitä. Tällä hetkellä ei ole aina selvää, onko jostain asiasta päätetty ja kenen toimesta ja onko päätös virallinen. Myös seurantatietoa on vaikea saada, koska seurannan järjestämisestä ei ole selvää päätöstä. Vaikka joustavuudessa on hyvät puolensa, tässä tapauksessa nykyistä muodollisemmat päätöskäytännöt lisäisivät selkeyttä.

- **Kansainvälistymisstrategian toimeenpanoon ja seurantaan liittyvät päätöskäytännöt olisi saatava selkeämmiksi ja näkyvämmiksi. Strategian sisältämät toimenpiteet tulisi joko strategian hyväksymisen yhteydessä tai erikseen vastuuttaa ja aikatauluttaa sekä päättää seurannasta. Tämä antaisi toteutukseen jäntevyyttä ja varmistaisi osaltaan tavoiteltuun lopputulokseen pääsyn.**

Joukkoliikennepoliittisen ohjelman 1998 - 2005 toteutuminen

Joukkoliikennepoliittisen ohjelman toteutuminen

Joukkoliikennepoliittisessa ohjelmassa 1998 - 2005 asetetut tavoitteet ovat pääosin toteutuneet, mutta ei kaikilta osin.

- **Kilpailuttamista koskevat tavoitteet toteutuivat melko hyvin. Kilpailuttamisessa käytetyt valintakriteerit ovat sekä joukkoliikennepalvelujen tuottajien että tilaajien edustajien mielestä olleet onnistuneet. Kaupungin joukkoliikenne on onnistuttu järjestämään huomattavasti halvemmalla kuin ennen kilpailuttamista. Linja-autot ovat uudempia, ympäristöystävällisempiä ja matalalattiaisia, mikä lisää matkustusmukavuutta. Liikennepalveluja on lisäksi pystytty lisäämään. Työllisyyttä on pystytty parantamaan, koska vuoroja on aiempaa enemmän ja linja-autonkuljettajia näin ollen tarvitaan nykyään enemmän kuin ennen kilpailuttamista. Joukkoliikennelautakunnan näkemys on, että laajempikin kilpailuttaminen olisi kaupungin edun mukaista, koska siitä on saatavissa taloudellista hyötyä kaupungille.**
- **Kaupungin rahankäyttöä joukkoliikenteeseen koskevat tavoitteet ovat toteutuneet siltä osin, että puolet kilpailuttamalla saaduista hyödyistä on suunnattu joukkoliikenteen kehittämiseen ja taksatason alentamiseen ja puolet hyödyistä on käytetty joukkoliikenteen tuen pienentämiseen. Poikkeama tavoitteista on tehty siinä, että taksoja on korotettu jopa yli kustannustason nousun, vaikka 20 % joukkoliikennelautakunnalle jäävistä hyödyistä olisi ohjelman mukaan tullut käyttää taksojen korotustarpeen vähentämiseen. Runsas 20 % on käytetty erityisryhmien taksojen alentamiseen, eli opiskelijoiden lippujen alennuksiin ja sotaveteraanien ilmaismatkoihin. Ohjelman mukaan taksojen korotustarpeen vähentämisellä ei tarkoitettu taksojen nimellistason alentamista vaan sitä, että taksoja ei tarvitse korottaa vuosittain kustannusnousua vastaavasti.**
- **Matkustajamäärän kasvutavoite (10 % vuoden 1997 tasosta) saavutettiin vuonna 2001, mutta sen jälkeen matkustajamäärät ovat olleet alle asetetun tavoitteen.**
- **Palvelulinjasto on perustettu asetetun tavoitteen mukaisesti. Tosin sosiaalitoimen maksamien kuljetusten kustannukset ovat kasvaneet siitä huolimatta, vaikka toiveena oli, että ne olisivat vähentyneet. Sellaista seurantaa ei ole suoritettu, mikä osoittaisi mikä suora vaikutus palveluliikenteellä on sosiaalitoimen maksamien kuljetusten kustannuksiin. Mikäli kuljetuspalvelujärjestelmää kehitetään perustamalla kuljetuspalvelukeskus on ennen lopullista ratkaisua välttämätöntä suorittaa päätöksenteon pohjaksi kokonaistaloudellista seurantaa.**
- **Ympäristökuormitusta on pystytty pienentämään huomattavasti tavoitetta paremmin asettamalla ympäristövaatimukset kilpailutetussa liikenteessä käytettäville linja-autoille.**

Liikennelaitoksen tulevaisuus

- **Haastattelujen perusteella voidaan vetää johtopäätös, että yhtiöittäminen olisi liikennelaitoksen toimintaedellytysten kannalta monella tavalla edullinen ratkaisu, mikäli liikennelaitoksen talous tuolloin on terveellä pohjalla. On ainakin lyhyellä tähtämällä todennäköistä, että kaupunki hyötyisi taloudellisesti siitä, että joukkoliikenne kilpailutettaisiin kokonaan. Toisaalta säilyttämällä liikennelaitos omana toimintana (liikelaitoksena tai kaupungin omistamana osakeyhtiönä) voidaan kuitenkin paremmalla tavalla varmistaa, että tarjoushinnat eivät nouse hallitsemattomasti. Jos liikennelaitos säilytetään omana toimintana voidaan kilpailutettu liikenne antaa sen hoidettavaksi, mikäli hintataso nousee liikaa. Kyseessä on perusteellista selvitystä vaativa asia, jossa vaihtoehtoja on punnittava tarkoin ennen lopullista ratkaisua.**

Muut toimikauden aikana tehdyt olennaiset havainnot kaupungin hallinnosta

Rakennushankkeiden suunnittelu ja toteuttaminen

- Tarkastuslautakunta toteaa, että nykyinen hankesuunnitteluohjeiden tulkinta on johtanut siihen, että suunnittelun jälkeen tapahtuneet merkittävät muutokset tilahankkeissa eivät aiheuta muutoksia hankesuunnitelmaan. Muutokset, jotka mainitussa esimerkissä ovat aiheuttaneet jopa hankkeen kustannusarvion kaksinkertaistumisen, toteutetaan ilman hyväksyttyä tarkistettua hankesuunnitelmaa. Toimintatapa tekee tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tilahankkeiden kustannusten valvonnan lähestulkoon mahdottomaksi. Ylärajan asettaminen hankkeen kustannuksille on mainitussa esimerkissä tapahtunut viime vuosina pelkästään talousarviokäsittelyyn, eikä hankesuunnitelman käsittelyn yhteydessä, minkä ei voi katsoa olevan tarkoituksenmukaista. Talousarvion käsittelyn yhteydessä ei ole mahdollista käsitellä yksittäisiä tilahankkeita yksityiskohtaisesti samalla tavalla kuin kunkin hankkeen hankesuunnitelman hyväksymisen yhteydessä.
- Tarkastuslautakunnan näkemys on, että taidemuseon uudisrakennus- ja peruskorjaushankkeen korjattu hankesuunnitelma, jossa on muiden muutosten lisäksi huomioitu vain kustannukset, tulee käsitellä ja hyväksyttävä kaupunginvaltuustossa.
- Tarkastuslautakunta pitää perusteltuna hankesuunnitteluohjeiden täydentämistä siten, että myös hankkeen toteutuksen aikana ilmi tulleet muutostarpeet johtavat hankesuunnitelman tarkistamiseen ja uuteen käsittelyyn. Uusi teksti ehdotetaan kuuluvaksi: "mikäli suunnittelun *tai toteuttamisen* aikana syntyy tarve tarkistaa ohjelmaa siten, että se vaikuttaa kustannuksiin indeksikorjausten huomioonottamisen jälkeen yli 5 % muuttavasti, on hankesuunnitelman muutos tuotava alkuperäisen hankesuunnitelman hyväksyneen hallintoelimen hyväksyttäväksi...".
- Hallintosäännön määräysten mukaisesti viranhaltijan tekemästä päätöksestä on ilmoitettava neljän päivän sisällä lautakunnalle. Tilintarkastuksessa on käynyt ilmi, että tilalaitoksen tekemiä taidemuseoon liittyviä lisäyötarjouksen hyväksymispäätöksiä ei ole kaikissa tapauksissa ilmoitettu kiinteistölautakunnalle. Päätöksestä ilmoittamista koskevien sääntöjen noudattamatta jättäminen tekee käytännössä ylempien toimielinten valvonta-tehtävän mahdottomaksi.

Liikuntaviraston toimitilojen vuokraaminen

- Liikuntaviraston muutosta Veritas-stadioniin aiheutuu kaupungille sekä vuokratulon menetyksiä että vuokramenojen kasvua verrattuna siihen, että vanhat tilat olisi korjattu tai uudet tilat olisivat olleet kaupungin omistuksessa.

Vanhustenhuollon resurssimittaus

- Vanhustenhuollon resurssisuunnitelmaa tulee valmistella kiireellisesti.

Kiinteistö Oy Turun Monitoimihallin ja Oy Turkuhalli - Åbohallen Ab:n hallinnon yhdistäminen

- Kiinteistö Oy Turun Monitoimihallin ja Oy Turkuhalli - Åbohallen Ab:n omistusrakenne on viipymättä selkiinnyttävä ja yhtiöiden harjoittaman toiminnan liiketaloudelliset edellytykset on saatava kuntoon.

Sisäinen valvonta

Myyntitoimintojen valvonta

- **Tarkastuslautakunta esittää, että kaupunginhallituksen päätöksessä esitettyjen asioiden lisäksi kaupunginhallitus varmistuu käytännön perintätoimien tehokkuudesta ja asiallisuudesta jo syntyneiden ja vielä perittävässä olevien saatavien osalta.**

Sopimusten noudattamisen valvonta

- **Tarkastuslautakunta painottaa kunkin viraston johdon vastuuta viraston sopimusten noudattamisen valvonnan järjestämisessä.**
- **Tarkastuslautakunta toteaa näkemyksensä, että elinkeinopoliittisen tuen tulee olla avointa.**

Hankintojen valvonta

- **Tarkastuslautakunta painottaa kunkin viraston oman virkamies- ja luottamushenkilöjohdon vastuuta riittävän sisäisen valvonnan järjestämisessä.**

ARVIOINTIKERTOMUS

1 Turun kaupungin hallinnon ja talouden tarkastus

1.1 Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on kaupungin hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestäminen. Lautakunta valmistelee valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat ja arvioi valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista. Lautakuntaan kuuluu 13 jäsentä, joista puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan on oltava valtuutettuja. Tarkastuslautakunnan jäsenenä ja heidän henkilökohtaisina varajäseninään ovat toimineet:

Jäsenet:

Johansson Hans, järjestösihteeri
Kivilaakso Mauri, toimitusjohtaja
Korhonen Heikki, talouspäälikkö
Korhonen Pentti, majuri
Kukkula Kalervo U., koulun johtaja
Laitinen Marjukka, toimittaja
Lehtiö-Vainio Annina, kauppat. maist.
Pihlajamäki Eini, valt. maist.
Puhakka Matti, diplomikauppias

Roos Merja, tarjoilija
Ruuth Tommi, opiskelija
Salin Birgit, hum. kand.
Wallinkoski Pirjo, yrittäjä

Varajäsenet:

Hemminki Kaarle, valt. maist.
Partanen Simo, varatuomari
Elfvig Henrik, varatuomari
Kallioniemi Taisto, lehtori
Paavonperä Anja, vanhainkodin johtaja
Heino Pirkko, toiminnanjohtaja
Oksa Leo, teknikko
Syväkari Ulla, toimistonhoitaja
Koivuluhta Kari, sis. tarkastuksen päällikkö
25.11.2003 saakka
Kari Timo, Kv 19.1.2004 § 7
Leino Rea, konttoristi
Raita Mika, perhetyöntekijä
Laurilehto Salla, kouluttaja
Aaramo Marja, taksiautoilija

Tarkastuslautakunnan puheenjohtajana on toiminut kauppat. maist. Annina Lehtiö-Vainio ja varapuheenjohtajana majuri Pentti Korhonen. Lautakunnan valmistelu- ja täytäntöönpanoyksikkönä on toiminut revisiotoimisto.

1.2 Tilintarkastaja

Turun kaupungin tilintarkastajana valtuustokaudella 2001 - 2004 toimii JHTT -yhteisö SVH Julkistarkastus Oy, vastuunalaisena tilintarkastajana JHTT Irma Högman.

2 Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunnan työn suunnittelu on tapahtunut työkausittain. Työkausi alkaa syksyllä ja päättyy seuraavana vuonna kesällä. Kalenterivuosi käsittää kahden eri työkauden mukaisen toiminnan. Tarkastuslautakunta kokoontui kalenterivuoden 2003 aikana yhteensä 17 kertaa. Lautakunnan kokousten lisäksi lautakunnan jäsenet ovat toimineet arviointiprojektien yhteyteen perustetuissa ohjausryhmissä.

Vuoden aikana tarkastuslautakunta on laatinut arviointikertomuksen vuodelta 2002. Tarkastuslautakunnan projektimuotoisesti suorittamia arviointeja olivat 1) Kuntalais-, osallisuus- ja asiakasnäkökulman huomioon ottaminen päätöksenteossa ja palvelujen järjestämisessä, 2) Turku-strategiasta opetustoimen strategiaan, 3) Tuloksellisuuden seuranta kaupungin toimintaorganisaatiossa sekä 2004 vuoden puolella esitetyt 4) Kaupungin kansainvälistymisstrategia, toimeenpano ja seuranta ja 5) Joukkoliikennepoliittisen ohjelman 1998-2005 toteutuminen.

Lautakunta on perehtynyt vuoden 2003 aikana mm. Turku Touring Oy:n ja Turun matkailutoimen, Turun Seudun Vesi Oy:n ja Turun vesilaitoksen, liikuntalautakunnan, teknisten palveluiden johtokunnan alaisen jätelaitoksen ja Turun Seudun Jätehuolto Oy:n sekä Oy Turku Energia Ab:n toimintaan. Lautakunta on kuullut kaupungin johdon ja talousjohdon selostukset kaupungin vuoden 2003 tilinpäätöksestä, toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta ja kaupungin talusaseman kehittymisestä. Turun kaupungin kolmas ympäristöraportti ja -tilinpäätös vuodelta 2002 sekä sitä koskeva tarkastusraportti esiteltiin tarkastuslautakunnalle elokuun 2003 kokouksessa. Oman toiminnan kehittämis- ja suunnitteluseminaarin valmistelun pohjalta on hyväksytty tarkastuslautakunnan viestintäsuunnitelma. Keväällä 2003 aloitettiin tarkastuslautakunnan julkaisusarja, joka koostuu arviointiprojektien raporteista ja vuosittain annettavasta arviointikertomuksesta. Julkaisut ovat luettavissa myös Internetistä kaupungin kotisivuilta.

Tarkastuslautakunnan tavoitteena on varmistaa, että lautakunnan arviointitoiminta vastaa valtuuston esiin tuomia tarpeita ja, että arviointitoiminnan vaikuttavuus on hyvä. Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi tarkastuslautakunta on kokoontunut niin kaupunginvaltuuston puheenjohtajiston kuin myös kaupunginhallituksen kanssa.

Tilintarkastaja on raportoinut tarkastuslautakunnalle tarkastustyön etenemisestä. Tarkastuslautakunnan päätöksellä on kaupungin tilintarkastajalle annettu erillinen toimeksianto Turun ammattinstitutiin tietohallinnon hankintojen tarkastamisesta. Sisäisen tarkastuksen kanssa on tehty yhteistyötä mm. päällekkäisen työn välttämiseksi tarkastustoiminnan osalta.

Valmistelemastaan hallinnon ja talouden tarkastuksen johtosääntömuutoksesta tarkastuslautakunta on pyytänyt elokuussa 2002 kaupunginhallituksen lausuntoa. Johtosääntökäsittely on edelleen kaupunginhallituksessa kesken. Johtosääntö tulee päivittää kaupungin säännösten uudistusten mukaisella aikataululla.

3 Talousarviotavoitteiden asettaminen

Vuonna 2003 talousarviotavoitteet laadittiin ensimmäistä kertaa tasapainotetun tuloskortiston eri näkökulmien mukaista jaottelua noudattaen. Tasapainotettu tuloskortisto sisältää tavoitteita, jotka on asetettu viidestä eri näkökulmasta:

- 1 Yhteiskunnalliset vaikutukset
- 2 Asiakkuuden hallinta ja palvelukyky
- 3 Talous
- 4 Osaaminen, uudistuminen ja työkyky sekä
- 5 Prosessit ja rakenteet.

Kaupunginvaltuuston asettamien sitovien tavoitteiden lukumäärä on kasvanut edellisvuodesta. Kaupunginkanslian antamien ohjeiden mukaan (5.12.2002 päivätty kirje) kriittiset menestystekijät mittareineen ja tavoitearvoineen ovat kaikki kaupunginvaltuustoon nähden sitovia paitsi ne, joiden tekstissä mainitaan olevan vain erikseen lautakunnille suunnattuja. Näiden lisäksi sitovia ovat myös rasteroinnilla merkityt, esim. kulu- ja tuottotavoitteet. Vuoden 2002 sitovien tavoitteiden lukumäärä ilman kulu- ja tuottotavoitteita oli yhteensä n. 330. Vuoden 2003 talousarviossa vastaava luku oli n. 420. Tähän lukuun sisältyvät Turku-strategian tasapainotetun tuloskortin tavoitteet (kaupunginhallitus), joita on 53. Tavoitteiden lukumäärää voidaan pitää korkeana valtuustotasolla seurattavaksi. Vastaavasti Helsingissä oli vuonna 2003 kuntalain tarkoittamia sitovia talousarviotavoitteita kulu- ja tuottotavoitteiden lisäksi n. 115 ja Tampereella n. 70.

Turku-strategian toteutumisen seurantaan varten on laadittu oma tasapainotettu tuloskortisto, joka on hyväksytty kaupunginhallituksessa toukokuussa 2002. Tavoitteet on asetettu viidestä eri näkökulmasta samoin kuin talousarviotavoitteetkin. Talousarviokirjan esitystavan perusteella on mahdollista tulkita, että Turku-strategian tasapainotettu tuloskortisto näkökulmineen muodostaa kaupunginhallituksen talousarviotavoitteet vuodelle 2003. Tarkoituksena kuitenkin lienee, että kaupunginhallitus vastaa siitä, että tuloskortiston mukaiset tavoitealueet otetaan kaupungin organisaatiossa riittävällä tavalla huomioon toiminnan ja talouden suunnittelussa ja seurannassa.

Kaupunginhallitus on seurannut tuloskortiston tavoitteiden toteutumista puolivuositain. Tosin mittareista suurin osa on sellaisia, että niistä on saatavissa seurantatietoa vain kerran vuodessa. Soveltuvien osin Turku-strategian tasapainotetun tuloskortiston tavoitteiden toteutumisesta on raportoitu vuoden 2003 tasekirjassa.

- **Hallintokuntien tavoitteiden entistä tiiviimpi kytkeminen Turku-strategian tasapainotettuun tuloskortistoon on tulevaisuuden haaste. Turku-strategian tasapainotetun tuloskortiston tavoitteet muodostavat ne ylätasen tavoitteet, joista hallintokuntien talousarviotavoitteet tulee johtaa.**
- **Turku-strategian tasapainotetun tuloskortiston tavoitteita mittareineen tulee edelleen kehittää. Toimintakertomuksessa todetaan, että joiltakin osin asetetut tavoitteet olivat vaikeasti mitattavissa ja tulokset eivät olleet riittävän tuoreita käytännön johtamiseen. Arvioinnin yhteydessä todettiin lisäksi, että osa tavoitteista on sellaisia, ettei niihin voi kaupungin toimenpitein vaikuttaa. Lisäksi osasta tavoitteista ei ollut saatavissa toimintakertomuksen laatimiseen mennessä tarkkaa seurantatietoa.**

4 Turku-strategian tasapainotetun tuloskortiston tavoitteiden toteutuminen

Kaupunginhallitus hyväksyi 20.5.2002 Turku-strategian tasapainotetun tuloskortiston, jossa on asetettu tavoitteet 20 kriittisen menestystekijän toteutumiselle. Sanallisia tavoitteita on 33 ja mittaritavoitteita 20, eli tavoitteita on yhteensä 53. Kunkin tavoitteen toteuttamiselle on nimetty vastuuhenkilö(t). Tasapainotettua tuloskortistoa käytettiin ensimmäisen kerran vuoden 2003 talousarviotavoitteiden laatimisen pohjana.

Yksityiskohtainen selvitys asetettujen tavoitteiden toteutumisesta annetaan erikseen kaupunginvaltuustolle toukokuussa. Toimintakertomus sisältää vain yleisellä tasolla eri näkökulmien keskeisiä tuloksia. Tarkastuslautakunnan arviointi perustuu pääosin kaupunginkansliasta 15.3.2004 saatuihin seurantatietoihin.

- **Tarkastuslautakunnan arviointityön on kaupunginvaltuuston ja kaupungin johdon taholta toivottu suuntautuvan yhä enemmän strategioiden toteutumisen seurantaan. Tarkastuslautakunnan talousarviotavoitteissa ja toiminnassa on tämä otettu huomioon. Turku-strategian toteutumisen arviointia kuitenkin hankaloittaa se, ettei lopullisia tavoitteiden seurantatuloksia ole kattavasti tasekirjassa, vaan ne valmistuvat vasta toukokuussa, jolloin kaupunginjohtajan selonteko Turku-strategian toteutumisesta esitetään kaupunginvaltuustolle. Tarkastuslautakunnan arviointi perustuu saatuihin ennakkotietoihin.**

Yhteiskunnalliset vaikutukset

Yhteiskunnallisiin vaikutuksiin liittyviä kriittisiä menestystekijöitä olivat monipuolinen elinkeinorakenne, kärkialojen kehittäminen (Bio, ICT, logistiikka ja matkailu), laaja-alainen tutkimus ja koulutus, kestävä kaupunkirakenne - urbaani keskusta - laadukkaat lähiöt, syrjäytymisen estäminen, työttömyyden torjunta, fyysinen ja henkinen turvallisuus - esteettömyys sekä terveellinen ja viihtyisä ympäristö - toimiva vesihuolto.

Asukastyytyväisyyskysely ja asukaskysely koskien koettua turvallisuuden tunnetta on toteutettu asetetun tavoitteen mukaisesti kuten myös eräiden strategisten hankkeiden määrittäminen ja vastuutus (VTT:n lääkekehitysyksikkö, Koneteknologiakeskus, Meritech (meri- ja metalliteollisuuden osaamiskeskus), Turku Development Forum ja Eurooppalainen yrittäjyyden päivä. Ympäristöindeksi kehitetään ja otetaan käyttöön vuonna 2004 asetetun tavoiteaikataulun mukaisesti.

- **Kriittisiä menestystekijöitä koskevista tavoitteista toteutui täysin vain osa. Millekään menestystekijälle asetetut tavoitteet eivät toteutuneet kattavasti.**

Asiakkuuden hallinta ja palvelukyky

Asiakkuuden hallintaan ja palvelukykyyn liittyvät kriittiset menestystekijät ovat nuorisokulttuuri ja nuorten elämänhallinta, lapsiperheiden asema, virikkeellinen toimintaympäristö sekä asukkaat osallistumaan - kulttuuri ja liikunta vaikuttamaan.

Nuorten osallistumisesta järjestäytyneeseen toimintaan on kerätty tilastot vuodelta 2003 ja osallistumiskasvutavoite (+ 2 %) koskee vuotta 2004, eli seurantatieto tavoitteen toteutumisesta saataneen vuonna 2005.

Peruskoulun suorittaneet -mittari ei palvelutoimen apulaiskaupunginjohtajan antaman kommentin mukaan ole erityisen hyvä nuorten elämänhallinnan kuvaamisessa. Tavoite, 100 %, saavutettiin. Kaupungin toimenpiteiden vaikutus tulokseen on kuitenkin marginaalinen. Peruskoulun jälkeinen välitön sijoittuminen oli vuonna 2001 90,2 %, joten tavoitetta ei saavutettu ja tulos on heikompi kuin vuonna 2000. Tilastotiedot saadaan kahden vuoden viiveellä.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen suorittaneiden välitöntä sijoittumista työelämään tai jatko-opintoihin koskeva viimeisin tieto on vuodelta 2002 (82,3 %). Vuodelle 2003 asetettu tavoite on 75 %.

Nuorisostrategian laadinta on asetettu vuoden 2003 tavoitteeksi. Palvelutoimen apulaiskaupunginjohtajan mukaan erillisen nuorisostrategian laadintaa tulee arvioida, kun määritetään seuraavan strategiakauden osastrategiat. Turun lasten ja nuorten hyvinvointipoliittinen toimenpideohjelma sisältää osin strategian elementtejä ja toimenpidesuosituksia.

Lapsiperheiden osuus kaikista perheistä alittaa tavoitteena olleen valtakunnallisen tason. Vuonna 2002 lapsiperheiden osuus oli 38,1 % ja valtakunnallinen taso 42,4 %. Valtakunnallisesti lapsiperheiden osuus kaikista perheistä on laskusuunnassa. Turussa osuuden lasku oli vuonna 2002 hieman hitaampaa kuin koko maassa keskimäärin.

Asukaskysely toimintaympäristön virikkeellisyydestä on toteutettu tavoitteen mukaisesti ja tyytyväisyysarvojen keskiarvo oli 3,73 asteikolla 1-5. Vuonna 2003 kaupunkilaisista 41 % liikkui terveytensä kannalta riittävästi ja tavoite, 40 %, saavutettiin. Kulttuurimittari on laadittu tavoitteen mukaisesti.

- **Muutamit tavoitteet ovat jääneet toteutumatta tai niistä ei vielä ole saatavissa toteutumattietoa. Suurin osa asiakkuuden hallintaan ja palvelukykyyn liittyvistä tavoitteista on kuitenkin toteutunut.**
- **Nuorisoa koskevat mittarit eivät ole kaupungin toiminnan johtamista ajatellen kovin kaan toimivia. Jotkut tilastot valmistuvat vuosien viiveellä, toisiin kaupungin toimilla on vähän, jos ollenkaan vaikutusta.**

Talous

Taloutta koskevat kriittiset menestystekijät olivat tasapainoinen talous ja monipuolinen asuminen. Taloutta koskeviin tavoitteisiin liittyvä arviointi on esitetty arviointikertomuksen kohdassa 5.1.

Osaaminen, uudistuminen ja työkyky

Kriittisiä menestystekijöitä olivat työssä oppiminen ja elinikäinen oppiminen ja kilpailukykyisyys työnantajana.

Tavoitteeksi on asetettu, että Turun suhteellinen asema vertailukuntiin paranee henkilöstöasioissa. Kunta 10 -tutkimus uusitaan vuonna 2004, jolloin kahden tutkimukseen perustuvan tavoitteen toteutuminen selviää. Osaamisen muutostarpeiden kartoittaminen on käynnistynyt hallintokunta-kohtaisesti. Tavoitteena on, että muutostarpeet on kartoitettu ja hallintokunta-kohtaiset suunnitelmat ja osaamishjelmat valmistuvat vuosina 2003 - 2004.

Tavoitteena oli, että kaupungin rekryointisuunnitelma on valmis vuonna 2003 ja sen toimeenpano olisi ajoittunut vuosille 2003 - 2004. Koko kaupungin rekryointisuunnitelmaa ei ole tehty, mutta rekryointia on kehitetty sähköisen rekryointijärjestelmän rakentamisella. Hallintokunta-kohtaiset rekryointisuunnitelmat on tehty asetetun aikataulun puitteissa.

Palkkakilpailukyky erityisesti suurten kaupunkien joukossa on parantunut tavoitteen mukaisesti. Tavoitteena oli, että henkilöstöstrategian edellyttämät keskeisimmät strategiset hankkeet on määriteltä, resursoitu ja vastuutettu vuosille 2003 - 2004. Työ on vielä kesken. Henkilöstöohjelmat ja henkilöstösuunnitelmat on laadittu virastoissa ja laitoksissa, mittareiden kehittäminen on käynnissä ja henkilöstötyön itsearviointi ja henkilöstötyön prosessien määrittely on käynnistetty.

- **Osaamiselle, uudistumiselle ja työkyvyille asetetut tavoitteet toteutuivat tai tulos oli oikean suuntainen niiltä osin kuin toteutumatietaa oli käytettävissä. Kahden mittarin tulos on sidottu vuonna 2004 toteutettavaan kyselyyn.**

Prosessit ja rakenteet

Kriittiset menestystekijät olivat kansainvälinen verkostoituminen, aktiivinen viestintä ja edunvalvonta ja lisäksi Turku-strategian toimeenpanoprosesseihin liittyen strateginen johtamisjärjestelmä, prosessit ja organisaatorakenne - joustava toimintatapa sekä seutuyhteistyö.

Taloustutkimus Oy:n suorittamassa tutkimuksessa, jossa mitattiin mm. kaupungin profiloitumista BIO-osaamisen keskuksena ja ainutlaatuisena kehitysympäristönä yrityksille, Turun yleisarvosana 7,65 jäi alle vertailukaupunkien lukujen (Tampere 8,37; Oulu 8,20; Jyväskylä 8,18). Usean vuoden nousun jälkeen Turun saama arvosana laski vuonna 2003 edellisen vuoden lukuun verrattuna, joka oli 7,73.

Toiminnan ja talouden suunnittelu- ja seurantajärjestelmän uudistaminen tukemaan uutta strategiaa jatkui. Sähköisen tasapainotetun tuloskortiston luominen on käynnissä.

Palveluprosessien tehokkuutta ja taloudellisuutta koskeva tavoite oli, että hallintokunnat ovat kuvanneet ja arvioineet keskeiset palveluprosessit ja tuotteistaneet keskeisimmät palvelunsa vuosina 2003 - 2004. Kehittämistyö on meneillään hallintokunnissa ja osassa hallintokuntia työ on jo toteutettu.

Tilaaaja-tuottaja -mallin käyttöönoton laajentamisen yleissuunnitelmien tulee tavoitteen mukaan olla valmiina vuonna 2004. Ympäristötoimissa luonnokset on valmisteltu, palvelutoimissa valmistelu on alkuvaiheessa.

Seutu strategia laadittiin tavoitteen mukaisesti vuoden 2003 loppuun mennessä. Seudun visio, strategiset tavoitteet ja seutuyhteistyön hankkeet on kirjattu seutusopimukseen, joka hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 14.4.2003 ja seutuvaltuustossa 13.8.2003.

- **Prosesseja ja rakenteita koskeville kriittisille menestystekijöille asetetut tavoitteet ovat joko toteutuneet tai tarvittaviin toimenpiteisiin tavoitteiden saavuttamiseksi on ryhdytty.**

5 Taloudellisten ja toiminnallisten talousarviotavoitteiden toteutuminen

5.1 Yleiset taloudelliset tavoitteet ja kaupungin talousaseman kehittyminen

Turku-strategia ja kaupungin talouden vakauttamisohjelma

Kaupunginvaltuuston 4.6.2001 hyväksymän Turku-strategian strategisen painopisteen ”Kestävästi kehittyvä Turku” alle on kirjattu tavoitteeksi tasapainoinen talous. Tasapainoisen talouden vaatimus ulottuu v. 2003 talousarviokirjan mukaan käytännössä kaupungin tulojen ja menojen tasapainoon, kokonaisrahoituksen tasapainoon, maksuvalmiuden tasapainoon ja toiminnan tuloksellisuuteen. Tasapainoisen talouden tavoitteen saavuttamista mitataan tasapainotetun tuloskortiston talouden tuloskortin avulla.

Kuntalain 65 §:n vaatimusten toteuttamiseksi kaupunginhallitus on hyväksynyt 29.4.2002 kaupungin talouden vakauttamisohjelman vuosille 2002 - 2004. Vakauttamisohjelmassa mainittujen toimenpiteiden toteutumisesta ei ole ollut käytettävissä kaupunkitasolla toteutunutta kuvaavaa erillistä seurantaraporttia.

- **Kaupunginhallituksen tulee kiinnittää jatkuvaa huomiota vakauttamisohjelman mukaisien toimenpiteiden toteutumiseen ja raportointiin kaupunkitasolla niin toiminnan ja talouden suunnittelu- kuin myös seurantavaiheissa.**

Turun kaupungin talouden tuloskortti (BSC)

Vuoden 2003 talousarviokirjassa esitetyn mukaan talouden osalta tavoitteena on ollut tasapainoinen talous, joka muodostuu 1) tulojen ja menojen tasapainosta^{1, 2}, 2) kokonaisrahoituksen tasapainosta (vakavaraisuus, maksuvalmius) ja 3) tuloksellisesta toiminnasta (taloudellisuus, tuottavuus, vaikuttavuus).

1) Tulojen ja menojen tasapainoon liittyvät tavoitteet (tavoitetaso 2003 - 04) ja tulokset:

a) Vuosikate/poistot:

vuosikate kattaa korvausinvestointitarpeen taloussuunnittelujaksolla

Tulos: Turussa vuosikatteen osuus prosentteina poistoista oli 108,5 %. Koska tunnusluvun arvo on vähintään 100 % voidaan tulorahoituksen ja talouden katsoa olevan tämän tunnusluvun perusteella tasapainossa tarkasteluhetkellä. Vuosikatteen määrä ylitti hieman poistojen määrän, mutta tulorahoituksella ei kuitenkaan pystytty kattamaan kaikkia uusinvestointeja.

¹ Tulojen ja menojen tasapaino: Kunnan talouden katsotaan olevan tasapainossa, kun vuosikate vastaa suunnitelmapoistoja. Poistojen tulisi vastata keskimääräistä vuotuista korvausinvestointitarvetta. Korvausinvestoinnit kattava vuosikate tarkoittaa, ettei kunnan tarvitse velkaantua, realisoida käyttöomaisuutta tai pitkäaikaisia sijoituksia eikä vähentää toimintapääomaansa pitääkseen palvelujen tuotantovälineet toimintakunnossa.

Vuosikatteen ja poistojen suhdetta kuvaa tunnusluku: vuosikate prosentteina poistoista. Jos tunnusluku on vähintään 100, on kunnan talous tasapainossa tämän tulkinnan mukaan. Jos tunnusluvun arvo on plusmerkkinen, mutta pienempi kuin 100, on kunnan talous heikko tai heikkenevä. Kun vuosikate on miinusmerkkinen, on talous epätasapainossa.

² Vuosikatteiden ja poistojen vertailun ohella tulorahoituksen riittävyyttä voidaan arvioida investointien tulorahoitusprosentin avulla. Se saadaan laskemalla vuosikate prosentteina investointien omahankintamenosta, joka saadaan vähentämällä käyttöomaisuusinvestoinneista saadut rahoitusosuudet (valtionosuudet). Investointien rahoituksen suhteen talous on tasapainossa silloin, kun investointien tulorahoitusprosentti on vähintään 100.

Suurimpien kaupunkien tunnuslukuja:

<u>2003 (2002)</u>	<u>Helsinki</u>	<u>Espoo</u>	<u>Tampere</u>	<u>Vantaa</u>	<u>Turku</u>
Vuosikate, M€	338 (99)	37 (121)	77 (127)	- 5 (44)	47 (90)
Vuosikate, €/asukas					270 (516)
Vuosikate, prosenttia poistoista (Lähde: Heikki Helin, 2004)	115 (34)	50 (183)	97 (169)	-12 (104)	109 (212)

Asukasluvultaan 16 suurimman kaupungin joukossa Turku sijoittuu vertailussa kuudenneksi. Yleisesti ottaen tulorahoituksen riittävyys heikkeni vuonna 2003 niin Turussa kuin muuallakin.

Toimintakertomuksen mukaan vuosi 2003 oli taloudellisesti ennakoitua parempi. Turun toteutunut vuosikate 47,3 M€ olikin 38,8 M€ talousarviota parempi.

Tuloslaskelman mukainen vuosikate (1.000 €) on vuodesta 1998 kehittynyt Turussa seuraavasti:

<u>1998</u>	<u>1999</u>	<u>2000</u>	<u>2001</u>	<u>2002</u>	<u>2003</u>
28.247	33.698	46.242	58.158	90.031	47.328

Tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa on otettava huomioon myös veroprosentti, jolla vuosikate on saatu aikaan. Suurimpien kaupunkien veroprosentit vaihtelivat Vaasan 19,00 prosentista Espoon 17,00 prosenttiin. Turku sijoittui 18,00 veroprosentilla keskiarvon tuntumaan. Vuonna 2003 veroprosenttiaan korottivat suurista kaupungeista Helsinki ja Turku.

b) Investointien tulorahoitusosuus:

investoinnit rajataan tulorahoituksen puitteisiin 2003 - 04

Vuosikatteiden ja poistojen vertailun ohella tulorahoituksen riittävyyttä voidaan arvioida investointien tulorahoitusprosentin avulla.

Tulos: Turussa investointien tulorahoitusprosentti oli 56,5 % vuonna 2003. Asetettua tavoitetta investointien rajaamisesta tulorahoituksen puitteisiin ei saavutettu vuonna 2003.

Eräiden suurimpien kaupunkien investointien tulorahoitusprosentti:

<u>2003 (2002)</u>	<u>Helsinki</u>	<u>Espoo</u>	<u>Tampere</u>	<u>Vantaa</u>	<u>Turku</u>
Investointien tulorahoitusprosentti	70 (20)	29 (64)	60 (107)	6 (45)	57 (103)

(Lähde: Heikki Helin, 2004)

Minkään suuren kaupungin vuosikate ei riittänyt kattamaan investointien omahankintamenoa, koska investointien tulorahoitusprosentti oli kaikissa pienempi kuin 100. Asukasluvultaan 16 suurimman kaupungin joukossa Turku sijoittuu vertailussa seitsemänneksi. Osaltaan tulokseen on vaikuttanut mm. verotulojen lasku.

2) Kokonaisrahoituksen tasapainoon liittyvät tavoitteet (tavoitetaso 2003 - 04) ja tulokset:

a) Omavaraisuusaste: 2001 62,90 %, 2002 64,90 %, vuoteen 2004 mennessä parempi kuin kuuden suurimman kaupungin keskiarvo

Kokonaisrahoituksen tasapainoisuuteen liittyvät käsitteet vakavaraisuus ja maksuvalmius, jotka muodostavat kokonaisuutena kunnan rahoitusaseman. Vakavaraisuutta voidaan mitata mm. seuraavilla mittareilla: omavaraisuus-%, suhteellinen velkaantuneisuus -% ja lainat €/asukas. Maksuvalmiuden osalta kysymys on kaupungin päivittäisistä maksuvelvoitteista suoriutumisesta.

Omavaraisuusaste (%) = 100 x oma pääoma/taseen loppusumma - saadut ennakot

Tilinpäätöksen taseen per 31.12.2003 mukaan omavaraisuusaste Turussa vuonna 2003 oli 64,5 % (2002: 64,9 %).

Vuoden 2004 talousarviossa olevaan kaupungin talouden tuloskorttiin on lisätty omavaraisuusteen lisäksi oikaistu suhteellinen velkaantuneisuus -% (vieraasta pääomasta on vähennetty henkilöstökassatalletukset) eri kaupunkien välisen vertailumahdollisuuden parantamiseksi.

Suhteellinen velkaantuneisuus -% = 100 x (taseen velat – saadut ennakot) / Liikevaihto (12 kk)

Tilinpäätöksen taseen per 31.12.2003 mukaan oikaistu suhteellinen velkaantuneisuus -% oli 31,4 % (2002: 30,4 %). Kyseisissä arvoissa vieraasta pääomasta on vähennetty lyhytaikaisen vieraan pääoman velkoihin sisältyvät henkilöstökassatalletukset.

b) Lainat €/asukas: 2001 693 €, 2002 622 €, vuoteen 2004 mennessä alle kuuden suurimman kaupungin keskiarvon

Tulos: Lainojen määrä asukasta kohden vuonna 2003 oli Turussa 600 €.

Vuoden 2004 talousarviossa olevaan kaupungin talouden tuloskorttiin on lisätty arviointikriteeriksi ”konsernin lainat €/asukas”.

Lainakannat suurimmissa kaupungeissa vuonna 2003:

	Lainakanta €/asukas	Konsernin lainakanta €/asukas
Helsinki	1.221	4.290
Espoo	423	3.781
Tampere	706	2.625
Vantaa	1.754	4.960
Turku	600	3.974
Oulu	508	2.109

(Lähde: Heikki Helin, 2004)

Lainakannan lisäksi kuntien vertailussa pitäisi ottaa huomioon kuntien vastuut, jotka pitäisi laskea yhteen lainamäärän kanssa ja näin saatua lukua käyttää vertailun pohjana.

Turun kaupungin tasekirjassa vuodelta 2003 vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat tiedot on esitetty liitetiedoissa.

3) Tulokselliseen toimintaan liittyvät tavoitteet (tavoitetaso 2003 - 04) ja tulokset:

Toiminnan tuottavuus ja taloudellisuus: Tuottavuuden arviointimittarit kehitetty v. 2004 aikana liikelaitoksissa ja muiden osalta kehittämistyö etenee. Lisäksi tavoitteena on taloudellisuuden jatkuva arviointi hallintokunnissa.

Tulos: Kumpaankin tavoitealueeseen liittyvä työ on kesken. Vuonna 2003 on käynnistetty koko kaupungintason toiminnan ja talouden ohjauksen kehittämishanke. Talousjohtajan arvion mukaan tuottavuuden arvioinnin suhteen asetettu aikataulu on liian optimistinen.

4) Tasapainoisen talouden arviointikriteereinä on ollut lisäksi kunnallisen tuloveron muutos suhteessa vertailukuntien keskiarvon muutokseen. Tavoitteena 2003 - 04: vertailukuntien keskiarvo parempi v. 2004.

Verotulojen muutosprosentit isoimpien kaupunkien osalta vuosina 2000-2003; viimeisessä sarakkeessa verotulojen muutos-% vuonna 2003 tuloveron osalta:

	<u>2003-2000</u>	<u>2003-2001</u>	<u>2003-2002</u>	<u>Tuloveron muutos-% 2003</u>
Helsinki	- 8,3	- 12,9	- 0,3	2,7
Espoo	- 6,3	- 10,2	- 7,5	- 1,0
Tampere	8,0	- 5,8	- 5,7	- 2,4
Vantaa	4,6	- 4,2	- 4,3	- 2,9
Turku	4,5	- 2,5	- 5,6	- 0,6
Oulu	5,9	- 5,1	- 5,1	- 0,9

(Lähde: Heikki Helin, 2004)

Vuoden 2003 tilinpäätöksissä kaikkien 16 suurimman kaupungin verotulot vähenivät edellisvuodesta. Muutosprosentteja arvioitaessa on otettava huomioon se, että vuonna 2002 kuntatalouden

”vakauttamisratkaisun” yhteydessä pienennettiin kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta samalla kun valtio luopui arvonlisäveron takaisinperinnästä.

- **Toimintakertomuksessa on selvitetty mm. kaupungin toiminnan ja talouden kehitykseen liittyviä näkökulmia sekä kaupungin taloutta ja tuloksen muodostumista tilikaudella 2003. Tulevaisuudessa huomiota tulisi kiinnittää raportoinnissa erityisesti niihin seikkoihin, joilla on katsottu kulloinkin olevan strategista merkitystä (vrt. Turku-strategian tasapainotettu tuloskortisto). Nykyisellään strategisesti tärkeiden tavoitteiden toteutuma ei ole ilman vaikeuksia löydettävissä tasekirjasta.**
- **Tunnuslukujen käytössä ja tulkinnassa on syytä olla varovainen. Virheellisten johtopäätösten välttämiseksi tulee ottaa huomioon kunkin tunnusluvun tulkintaan vaikuttavat reunaehdot ja huomioitavat olosuhdemuuttujat. Osa tunnusluvuista kuvaa ainoastaan tarkasteluajanjakson toteutumaa, ei kehityssuuntaa. Näin ollen toiminnan ja talouden suunnittelussa tuleekin ottaa huomioon tulevaisuuden kehitysnäkymät.**
- **Kuntien toimintojen keskinäinen vertailu on vaikeutunut vuosi vuodelta, koska kunnilla on erilaisia tapoja organisoida toimintaansa. Erityisesti liiketoiminnan organisointi vaikuttaa tunnuslukuihin.**

5.2 Talousarviotavoitteiden toteutumisen arviointi

Tarkastuslautakunnan arvioinnissa käyttämät arviointikriteerit

Talousarviotavoitteiden toteutumisen arvioinnissa on tietolähteinä tarkastuslautakunnan ja JHTT-tilintarkastajan tekemien selvitysten ja havaintojen lisäksi käytetty hyväksi mm. tasekirjan toimintakertomusta, kaupunginhallituksen ja hallintokuntien toimintaan liittyviä selvityksiä, sisäisen tarkastuksen raportteja sekä kaupungin hallintoelinten esityslistoja ja pöytäkirjoja. Lisäksi tietolähteinä on käytetty mm. valtakunnallisia selvityksiä ja vertailuja.

Taloudellisten tavoitteiden toteutumisessa tarkastuslautakunta on painottanut nettokulujen poikkeamaa asetetusta tavoitteesta enemmän kuin määrärahan ylitystä, mikäli ylitys on pystytty kattamaan tuottojen ylityksellä. Merkittäväksi nettokulujen ylitykseksi on katsottu yli 1,0 %:n poikkeama. Toiminnallisten tavoitteiden arvioinnissa on pyritty antamaan kokonaiskuva tavoitteiden toteutumisesta ja mahdollisuuksien mukaan on pyritty ottamaan huomioon myös se, etteivät tavoitteet ole yhteismitallisia. Taloudellisia tavoitteita ja toiminnallisia tavoitteita on arvioitu erillisinä kokonaisuuksina. Mikäli kaikki taloudelliset tai toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet täysin, tarkastuslautakunta on todennut näiden tavoitteiden toteutuneen kiitettävästi. Mikäli poikkeamat ovat vähäiset on todettu tavoitteiden toteutuneen hyvin. Mikäli suurempia poikkeamia on vähän, tavoitteiden on todettu toteutuneen tyydyttävästi. Mikäli suurempia poikkeamia on useita yleisarvosanaa ei ole mainittu. Ulkoisten tekijöiden vaikutus ja kaupungin kokonaistaloudellisen edun vaatimat poikkeamat tavoitteista on pyritty ottamaan huomioon arviointia laadittaessa. Tavoitteiden epäselvä muotoilu tai puutteelliset toteutumistiedot ovat vaikuttaneet arvioinnin lopputulokseen. Arviointikriteerit perustuvat tarkastuslautakunnan näkemykseen. Arviointikertomus ei ole ennen tarkastuslautakunnan hyväksyntää ollut lausunnolla arviointikohteiden tilivelvollisilla.

1 04 Kaupunginhallitus

Kaupunginhallitus valvoo Turku-strategian tasapainotetun tuloskortiston tavoitteiden toteutumista. Arviointi tuloskortiston tavoitteiden toteutumisesta on arviointikertomuksen kohdassa 4 ja (talouden osalta) 5.1.

Kaupunginhallituksen alaiset nettoyksiköt

Tietotekniikkaosasto saavutti 0,3 M€ tavoitetta paremman nettotuloksen. Tavoitteena oli saavuttaa

uuden standardin mukaisten työasemien määrä 1.500. Toteutukseen tarvittavaa päätöstä ei vuoden 2003 aikana tehty.

Painatuspalvelut ylitti hieman asetetun taloudellisen nettotulostavoitteen. Painatusosaston sitovana tavoitteena oli mm. tehtyjen sähköisten lomakkeiden määrä 100 kpl toteutuman ollessa 220 kpl.

1 11 Pelastustoimen lautakunta

Vuosi 2003 oli pelastustoimen lautakunnan viimeinen toimintavuosi. Laki pelastustoimen alueiden muodostamisesta (1214/2001) säätää, että pelastustoimi järjestetään alueellisenä 1.1.2004 alkaen. Valtioneuvosto päätti 5.3.2003, että Varsinais-Suomen pelastustoimen alueen yhteistoiminnassa noudatetaan yhteistoimintasopimusta, jonka mukaan alueellisen pelastustoimen hallinnosta vastaa Turun kaupunki. Turun kaupunginvaltuusto asettaa toimikaudekseen alueellisen pelastustoimen hallintoa varten Varsinais-Suomen alueen aluepelastuslautakunnan, joka toimii Turun kaupunginhallituksen alaisena. Turun kaupungin ylläpitämä aluepelastuslaitos vastaa 1.1.2004 alkaen pelastuslain mukaisten tehtävien hoitamisesta Varsinais-Suomen alueella.

Pelastustoimen käyttötalouden kulut olivat 44.000 € arvioitua suuremmat, mutta tuottoa oli samanaikaisesti 253.000 € arvioitua enemmän, joten talousarvion nettoluku alitettiin 209.000 €. Investointituotot jäivät 36.000 € alle budjetoidun, mutta investointikuluissa säästettiin 104.000 €, joten investointien nettokulut olivat 68.000 € arvioitua pienemmät.

Lääninhallitus on useampana peräkkäisenä vuotena pyytänyt selvitystä siitä, miksei lakisääteisiä palotarkastuksia ole tehty kattavasti. Vielä kesäkuussa Turun palolaitos arvioi antamassaan selvityksessä lääninhallitukselle, että vuonna 2003 kyetään sekä Turussa että Liedossa suorittamaan kaikki kerran vuodessa tarkastettavien kohteiden palotarkastukset. Palotarkastajien virkojen määrää on lisätty neljällä vuonna 2002. Toimenpiteistä huolimatta ei lain mukaista kattavuutta kerran vuodessa palotarkastettavien kohteiden tarkastuksissa ole edelleenkään saavutettu. Tosin tilanne on selvästi parantunut edellisiin vuosiin verrattuna. Vuonna 2003 kohteista tarkastettiin 85 % kun lain mukainen tavoite oli 100 %. Tavoitteen saavuttamista on vaikeuttanut se, että erityiskohteiden kokonaismäärä on kasvanut vuodesta 2002 noin 200 kappaleella kartoituksen myötä.

- **Tarkastuslautakunta painottaa, että lakisääteiset palotarkastukset on suoritettava lain mukaisesti. Lakisääteisten palotarkastusten suorittamiseen vaikuttavat seikat, kuten esim. palotarkastajien työmenetelmät ja työn organisointi tulee ottaa tarkasteluun.**
- **Pelastustoimen taloudelliset tavoitteet toteutuivat kiitettävästi.**

1 20 Terveyslautakunta

Kustannusten hallinta

Terveyslautakunnalle myönnettiin 26.5.2003 valtuuston päätöksellä 2 M€:n lisämääräraha kotisairaanhoidon kehittämiseen, palvelusetelillä ostettavien vanhusten terveydenhoidon palvelujen hankkimiseen ja psykiatrisen hoidon lisäresursointiin. Tilinpäätöksen mukaan terveyslautakunnan kulut ylittyivät lisämäärärahasta huolimatta 8,94 M€ (4,0 %). Samanaikaisesti tuotot ylittyivät 3,73 M€ (6,6 %), joten nettoylitys oli 5,21 M€ (2,6 %). Valtaosa ylityksestä, n. 4,30 M€, aiheutui sairaanhoitopiirin maksuosuuden ylityksestä. Terveystoimen oman toiminnan kulujen ylitys oli n. 275.000 €. Loput ylityksestä, n. 635.000 €, aiheutui muista sairaanhoidon ostopalveluista.

Terveystoimen talousarvioon sisältyvä Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin maksuosuus, 77,0 M€, oli vuonna 2003 ensimmäistä kertaa erikseen valtuustoon nähden sitova menokohta. Talousarvioehdotuksessa määräraha oli alun perin 80 M€, jonka kaupunginhallitus alensi 79 M€:oon ja lopulta kaupunginvaltuusto 77 M€:oon. Toteuma oli 81,3 M€ (ylitys 4,3 M€, mikä on 5,6 %). Toteuma vastasi sairaanhoitopiirin laatimaa talousarviota lukuun ottamatta n. 1 M€:n ylitystä, joka johtui valtion tuella toteutetusta hoitojonojen purusta.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin maksuosuuteen oli talousarviossa varauduttu hyvin niukalla määrärahalta, joka sairaalakustannusindeksi huomioon ottaen oli reaaliarvoltaan jopa hieman pienempi kuin vuonna 2002 toteutunut maksuosuus. Toteutunut maksuosuuden reaalikasvu taas oli 5,4 % vuodesta 2002. Kaupunginvaltuuston hyväksymässä talousarviossa pysyminen olisi käytännössä edellyttänyt sairaanhoitopiirin palveluiden käytön vähentämistä, mikä ei välttämättä ole edes mahdollista. Talousarvion edellyttämässä palveluiden käytön vähentämisessä ei onnistuttu, vaan niiden käyttö päinvastoin kasvoi edellisvuoteen verrattuna. Terveystoimelta saadun selvityksen mukaan TYKS:n palveluiden käytön volyymi kasvoi edellisestä vuodesta (sisältäen Raision sairaalan) avohoidon osalta 0,4 % ja vuodeosastohoidon osalta 2,6 %. Kasvu kohdistui eniten psykiatria. Psykiatrian käyntimäärä kasvoi 22,4 % ja vuodeosastohoitopäivien määrä 9,0 %. TYKS:n avohoidon veloituksen kasvu oli 12,6 % ja vastaavasti vuodeosastohoidon veloituksen kasvu oli 6,7 % (sisältäen Raision sairaalan).

Jo vuoden 2002 talousarviossa oli asetettu tavoitteeksi ottaa Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin kanssa käyttöön sopimusohjausmalli vuonna 2003. Vuoden 2003 aikana ei vielä päästy tavoitteen mukaiseen sopimusohjausjärjestelmään, vaan sairaanhoitopiirin kanssa on sovittu, että siihen siirytään vuonna 2004 vuoden 2005 talousarviosta päätettäessä.

Osaamisalueiden tunnistaminen

Kirurgisen sairaalan toiminnan siirtäminen sairaanhoitopiirille 1.1.2004 alkaen hyväksyttiin valtuustossa 16.6.2003. Talousarviotavoitteeksi oli asetettu, että kirurgian erikoissairaanhoidon järjestelyt otetaan käyttöön jo 1.6.2003 mennessä. Mittava toimintasuunnitelmien, palvelusopimusten ja myyntihintojen valmistelutyö työllisti 40 eri työryhmää syksyn aikana ja valmistelutyön tulos hyväksyttiin terveyslautakunnassa marraskuussa. Fuusion myötä kirurgisen sairaalan hoitojonot yhdistyvät sairaanhoitopiirin hoitojonoihin, mikä merkitsee turkulaiselle potilaalle tasa-arvoista asemaa muiden kuntien potilaiden kanssa.

Valtuusto oli asettanut tavoitteeksi, että sisätautien ja kirurgian osastoja ei suljeta, mutta toimintakertomuksen mukaan mm. talousraamin ja henkilökuntapulan vuoksi toimintaa vähennettiin kesän aikana ja osastoja suljettiin. Myös joulun aikana kirurgian osastoja suljettiin, kun valmistauduttiin toiminnan siirtämiseen osaksi TYKS:n toimintaa.

Vanhustenhuollon palvelujärjestelmä

Talousarviotavoitteena oli toimiva vanhustenhuollon palvelujärjestelmä, jonka tarkoituksenmukainen työnjako ja toimintatavat ovat selkeästi määritellyt. Suunnitelmien mukaan 1.1.2005 alkaen terveystoimessa on vanhustenhuollon tulosalue. Uuteen vanhusten hoitokäytäntöön on tarkoitus siirtyä asteittain jo vuoden 2004 aikana. Terveyslautakunta teki marraskuussa päätöksen projektin perustamisesta vanhusten terveyspalvelujen uuden toimintamallin toteuttamiseksi.

Tavoitteeksi oli asetettu, että potilaan hoitoisuutta kuvaavan Rava-indeksin tavoitearvot on sovittu eri hoitomuodoissa 2003, mutta terveystoimiston arvion mukaan asia siirtyy vuoteen 2004. Siirto-odotuspäivien määrä on toimintakertomuksen mukaan edellisvuosien tasolla. Niiden tarkkaa määrää ei ole saatu, koska tietojärjestelmän testaaminen oli vielä kesken.

Terveyden ja hyvinvoinnin lisääminen

Lasten ja nuorten psykiatrisessa hoidossa asetuksen mukaisia jonotusaikoja koskevia tavoitteita ei ole tutkimukseen pääsyn osalta saavutettu. Toteutunut jonotusaika tutkimuksiin (ensikäyntiin) oli 3 viikon sijasta 4-6 viikkoa. Hoidon aloittamisessa on saavutettu tavoite. Hoito on alkanut heti ensikäynnin jälkeen. Tavoitteena oli, että hoito alkaa viimeistään kolmen kuukauden sisällä.

Mammografiatutkimuksia tuli valtuuston asettaman tavoitteen mukaan suorittaa 40 - 74-vuotiaille naisille. Toimintakertomuksen mukaan 50-69 -vuotiaiden osalta mammografiaseulonnat toteutettiin normaalisti, tutkimusikäryhmien osalta seulonnat aloitettiin tutkimusohjelman mukaisesti syksyllä 2003.

Osaava henkilökunta

Osaamiskartoituksen ja täydenniskoulutuspäivien seurannan tilastointijärjestelmiä kehitetään, mutta ne valmistuvat terveystoimiston arvion mukaan vasta vuonna 2005, eivätkä tavoitteena olleen vuoden 2003 aikana.

Valtuuston asettamat erillistavoitteet

Palvelusetelijärjestelmä tuli valtuuston asettaman tavoitteen mukaan ottaa rajoitetusti käyttöön vuoden 2003 aikana. Toimintakertomuksen mukaan palvelusetelien käyttöönotto terveystoimistossa oli mm. lainsäädännöstä johtuvista syistä vielä selvittelyn alla vuoden lopulla.

Hoivasairaanhoidon ja kaupunginsairaalan toimintojen parantamiseen myönnettiin 500.000 €. Terveystoimen selvityksen mukaan kaupunginsairaalan tulosalueen budjettiraami vuodelle 2003 oli niin pieni, että sillä ei ilman kompensatiota pystynyt toteuttamaan aikaisempaa toimintaa. Ainoa asia, jolla pystyttiin hoidon laatua parantamaan, oli yhden sairaanhoitajan saaminen kahdelle vaikeahoitoisempia potilaita hoitavalle osastolle ja uuden erikoislääkärin saaminen sisätautisairaalaan. Terveystoimi toteaa, että sairaalan hoitohenkilökunnan mitoitus potilasmäärään ja jatkuvaan 100 %:n kuormitukseen nähden on alimitoitettu läänin muuhun aluesairaالاتasoon verrattuna, eikä hoidon taso ole korjattavissa ilman taloudellista panostusta.

Valtuuston asettaman tavoitteen mukaisesti on panostettu intensiiviseen psykiatriseen avohoitoon. Kaupunginvaltuusto myönsi psykiatrisen hoidon lisäresursointiin 1 M€:n lisämäärärahan toukuussa. Lisämäärärahalla on perustettu 29 tilapäistä virkaa, joista osa on suunnattu intensiivisen psykiatrisen avohoidon kehittämiseen. Viroista 20 saatiin vakinaistettua ja niiden täyttäminen aloitettiin.

Muita huomioita

Vuoden 2003 talousarvio ei sisällä hammashuoltoa koskevia tavoitteita. Aiemmin on tehty esitys 21 uuden viran perustamisesta hammashuoltoon lakimuutoksesta johtuen. Oireettoman aikuisen jonotusaika hammaslääkärille oli elokuussa n. 7 kk. Toiminta painottuu nykyisin ennaltaehkäisevän toiminnan sijasta akuuttihoitoon.

Valtio myönsi vuonna 2002 lisärahoitusta sairaanhoitopiireille potilasjonojen purkuun. Jononpurkua aloitettiin jo osin vuoden 2002 lopulla, mutta pääosa leikkauksista on suoritettu vuonna 2003. Yhteensä 1.348 turkulaista potilasta on hoidettu jonojenpurkutuelle. Tukea on maksettu 0,7 M€, jonka lisäksi kunnan tuli maksaa yhtä suuri osuus kustannuksista, eli täysimääräinen jononpurkutuiki olisi ollut 1,4 M€. Toimenpiteitä tehtiin turkulaisille asiakkaille lopulta vain 1 M€:n edestä, koska sairaanhoitopiiri valitsi potilaat kiireellisyysjärjestyksessä eikä asuinpaikan perusteella. Mahdollisuutta jononpurkuun ei näin ollen pystytty hyödyntämään täysimääräisesti.

Peruspalveluministeri asetti vuonna 2002 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin valmistella hoitoon pääsyn ja jononhallinnan toteuttamisohjeita. Työryhmän muistio valmistui vuonna 2003 (Sosiaali- ja terveystoimiston työryhmämuistioita 2003:33). Muistiossa esitetään lainsäädännön tarkentamista siten, että välitön yhteydenaanti terveystoimistoon on turvattava, samoin terveydenhuollon ammattihenkilön tekemä hoidon tarpeen arviointi viimeistään kolmantena arkipäivänä yhteydenotosta. Erikoissairaanhoidossa sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on tehtävä hoidon tarpeen arviointi viimeistään kolmen viikon kuluessa lähetteen saapumisesta ja tarpeelliseksi todettu hoito on järjestettävä tavallisesti enintään kolmessa ja viimeistään kuudessa kuukaudessa. Tarkoitus on, että uudet säännökset tulisivat voimaan jo vuonna 2005.

- **Terveystoimen nettokulujen ylitys oli merkittävä (2,6 %). Tosin ylitys johtui pääosin sairaanhoitopiirin maksuosuuden ylittymisestä. Talousarvioehdotuksessa määräraha oli alun perin 80 M€, jonka kaupunginhallitus alensi 79 M€:oon ja lopulta kaupunginvaltuusto 77 M€:oon. Toteutuma oli 81,3 M€. Tulevan sairaanhoitopiirin ja kaupungin väli-**

sen sopimusohjausjärjestelmän tulee olla sellainen, jonka avulla pystytään yhteistyössä sairaanhoitopiirin kanssa laatimaan pitävä talousarvio kaupungin maksuosuudelle.

- **Lasten ja nuorten psykiatriseen hoitoon pääsy tulee turvata asetuksen mukaisessa ajassa sekä tutkimukseen pääsyn että hoidon aloittamisen osalta.**
- **Toiminnan ja voimavarojen suunnittelussa tulee ajoissa ottaa huomioon tulossa olevat lakimuutokset liittyen jonotusaikojen maksimipituuteen.**
- **Kirurgisen sairaalan fuusio TYKS:iin lienee turkulaisten leikkauspotilaiden kannalta myönteinen organisaatiomuutos. Yhdistyminen varmistaa eri kuntien potilaiden tasa-arvoisuuden jonottamisessa, kun kirurgisen sairaalan ja TYKS:n hoitojonot yhdistetään.**
- **Hammashuoltoon oikeutettujen määrä kasvoi lakiuudistuksen myötä vuoden 2002 alussa 10 ikäluokalla ja 1.12.2002 alkaen koko aikuisväestön kattavaksi. Hammashuollon palvelujen saatavuus on lakimuutoksen johdosta edelleen kohtuuttoman huono oireettomalla aikuisella.**

1 30 Sosiaalilautakunta

Taloudellisten ja henkilöstön voimavarojen käyttäminen tuottavasti

Kaupunginvaltuusto päätti kokouksessaan 16.6.2003, että sosiaalilautakunnalle myönnetään 500.000 €:n lisämääräraha vanhainkotien hoitohenkilöstömitoituksen nostamiseksi tasolle 0,59 hoitajaa/hoidettava vanhus. Tilinpäätöksen mukaan sosiaalilautakunnan toimintakulut ylittyivät tehtyjen talousarviomuutosten jälkeenkin 5,59 M€ (2,5 %) ja tuotot 4,48 M€ (12,7 %). Nettokulut ylittyivät 1,11 M€ (0,6 %). Suurimmat määrärahan ylitykset olivat avustuksissa (3,2 M€) ja palvelujen ja asiakaspalvelujen ostoissa (1,0 M€). Sosiaalitoimen investointimäärärahasta käytettiin 136.000 € ja 564.000 € jäi käyttämättä. Sosiaalikeskuksen alaisen ulkomaalaistoimiston tuotot alittuivat 1,09 M€ ja kulut 1,12 M€, eli nettotuotto oli 35.000 €. Nettotuottotavoitteena oli 0 €.

Sosiaalilautakunta päätti 3.9.2003 esittää kaupunginhallitukselle ja edelleen kaupunginvaltuustolle, että sosiaalilautakunnalle myönnetään 3.924.000 €:n määrärahalisäys käytettäväksi subjektiivisina oikeuksina turvattuihin etuuksiin. Perusteluna oli, että merkittävin määrärahaylitys aiheutuu avustusten, mm. toimeentulotukimenojen ylityksestä. Selvityksen mukaan toimeentulotukiasiakasmäärä on kasvanut ja lisäksi samalla tavalla subjektiivisiin oikeuksiin kuuluvien kuljetus- ja asumispalvelujen tarve on kasvanut. Lisämäärärahaa ei kuitenkaan myönnetty, vaan kaupunginhallitus päätti 10.11.2003 merkitä sosiaalilautakunnan talousarviomuutosesityksen tiedokseen, kehottaa sosiaalilautakuntaa toimimaan ylityksen vähentämiseksi ja totesi samalla, että mahdolliset ylityksen perusteet arvioidaan tilintarkastuskertomuksen käsittelyn yhteydessä.

Viiden suurimman kaupungin toimeentulotukivertailussa vuodelta 2002 todetaan, että Turussa toimeentulotukea saaneiden henkilöiden osuus väestöstä oli suurin, eli 11,4 %. Myös toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus kunnan vastaavista lapsiperheistä oli Turussa suurin, 16,4 %. Tilannetta on hankaloittanut Kelan etuuksien käsittelyn viive. Asiakkaat ovat hakeneet toimeentulotukea odotellessaan Kelan tukipäätöstä. Uusi asiakasryhmä on alle 65-vuotiaat asumispalvelua tarvitsevat asiakkaat, joiden määrä on koko ajan kasvussa. Kyse on pääosin psykiatrisesta laitoshoidosta kotiutettavista asiakkaista.

Sosiaalitoimen nettomenot/asukas- tavoitetta ei aivan saavutettu. Tavoitearvo oli 1.064 € ja toteutuma 1.087 € (ylitys 2,2 %). Toinen taloutta koskeva tavoitearvo oli, että sosiaalitoimen suhteellinen osuus kaupungin palvelujen ja hallinnon nettomenoista on 29 %. Toimintakertomuksesta puuttuu toteutumatieta vuodelta 2003, eikä myöskään vuoden 2002 tietoa ole annettu.

Suurten kaupunkien kustannusvertailussa vuodelta 2002 Turku on sijoittunut tyydyttävästi:

- Vuoden 2002 kustannukset kunnallisessa päivähoitossa olevaa laskennallista päiväkotilasta kohden olivat kuudessa suurimmassa kaupungissa keskimäärin 7.926 €. Turku oli Oulun ja Tampereen jälkeen kolmanneksi halvin.

- 65 vuotta täyttäneiden käyttämien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ikävakioidut kustannukset yli 65-vuotiasta kohti olivat vuonna 2002 halvimmat Turussa viiden suurimman kaupungin vertailussa.

- Toimeentulotuen vuosikustannukset kotitalouksissa toimeentulotukea saanutta henkilöä kohden olivat vuonna 2002 viidessä suurimmassa kaupungissa keskimäärin 1.363 €. Turussa vuosikustannukset olivat Tampereen jälkeen toiseksi pienimmät, 1.180 €.

- Lasten sijaishuollon kustannukset 0-17-vuotiasta väestöä kohti olivat keskimäärin 435 € vuonna 2002. Kustannukset olivat Helsingin jälkeen toiseksi korkeimmat Turussa (539 €). Korkeat kustannukset selittyvät sillä, että myös sijoitettujen lasten osuus alle 18-vuotiaista oli Turussa toiseksi korkein (1,94 %).

Suurten kaupunkien palvelujen tuottamiskustannusten vertailua vuodelta 2002

	Helsinki	Es- poo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kaikki
€/kunn. päivähoidon lapsi (laskennallinen lapsimäärä)	8.602	8.856	7.719	7.392	6.837	6.157	7.926
Sos.- ja terv.palv. kust.€/65-v. täyttänyt	6.171	4.933	5.387	4.857	5.022	..	5.543
Toimeentulotuki €/hlö/vuosi	1.463	1.560	1.356	1.180	1.100	..	1.363
Sijaishuollon kust. €/0-17-v. väestö	582	269	332	539	317	..	435

Asukkaiden omatoimisuuden edistäminen

Tavoitteeksi oli asetettu, että 84 % 75 vuotta täyttäneistä selviytyy omassa kodissaan. Toimintakertomuksesta puuttuu toteutumatieta vuodelta 2003, eikä myöskään vuoden 2002 tietoa ole annettu. Selvitys vammaisten asumispalveluiden järjestämisestä oli maaliskuussa 2004 annetun tiedon mukaan valmistumassa.

Seuraavat valtuuston asettamat erillistavoitteet eivät toteutuneet:

- Palvelusetelijärjestelmä otetaan rajoitetusti käyttöön vuonna 2003. Toteutuma: Selvitys palvelusetelin käyttöönoton edellytyksistä aloitettiin, mutta asiaa koskeva lainsäädäntö valmistui vasta joulukuussa 2003, joten käyttöönotto siirtyi vuodelle 2004.

- Kotouttamistoiminnan resurssit on turvattava. Toteutuma: Kotouttamistyöntekijöiden määrä sosiaalitoimessa on laskenut neljästä yhteen. Sosiaalitoimen mukaan tarkoitus on kuitenkin, että kotouttamistoimintaa olisi kaikissa hallintokunnissa.

Riittävät peruspalvelut

Tavoitteeksi oli asetettu, että kotipalvelun kattavuus on 22 %. Toimintakertomuksesta puuttuu toteutumatieta vuodelta 2003. Vuonna 2002 toteutuma oli 22,4 %. Sosiaali- ja terveysministeriön antaman suosituksen mukaan tavoitteena on lisätä kotipalvelujen määrää siten, että vuoteen 2007 mennessä palvelujen kattavuus olisi valtakunnallisella tasolla 25 % 75 vuotta täyttäneistä henkilöistä. Riittävien peruspalvelujen mittaamiseen tulee tarkastuslautakunnan mielestä ottaa käyttöön myös muita mittareita kuin kotipalvelun kattavuus.

Valtuuston asettamana erillistavoitteena oli vanhusten avo- ja laitoshoidon parantaminen sekä dementiahoidon (sisältäen ruotsinkielisen dementiapäiväkodin) tukeminen. Laitoshoitoa koskeva tavoite on saavutettu. Henkilöstömitoitusta on nostettu kaikissa vanhainkodeissa tasolle 0,59 hoitajaa/hoidettava vanhus. Runosmäen vanhainkotiin perustettiin syksyn 2003 aikana ruotsinkielisten vanhusten osasto ja osasto dementoituneille vanhuksille. Vanhusten avohoitoon ei ole saatu lisäresursseja.

Palvelujen oikea kohdentaminen

Tavoitteena oli kehittää mittari alueiden välisestä vastentahtoisesta kuljettamisesta lasten päivähoidossa (lapselle ei löydy paikkaa halutusta päiväkodista). Toimintakertomuksen mukaan mittarin ensimmäiset versiot on tehty. Päiväkotiverkostosta on tehty valtuuston edellyttämä selvitys, mutta sosiaalilautakunta on palauttanut asian uudelleen valmisteltavaksi.

Kotipalvelun intensiivisyystavoite oli keskimäärin enintään 4 h/vko/henkilö. Toimintakertomuksesta puuttuu toteutumatieta vuodelta 2003. Vuonna 2002 toteutuma oli 4,4 h/vko/henkilö.

Prosessit toimivat asiakassuuntautuneesti ja saumattomasti

Tietojärjestelmämuutoksen vuoksi tietoa ei ole saatu vanhustenhuollon siirto-odotuspäivien määrästä. Toisena otsikon kriittiseen menestystekijään liittyvänä tavoitteena on aika yhteydenotosta ensimmäiseen palveluun lastensuojelussa. Tavoite saavutettiin. Uusi asiakas saa ajan 2 viikon kuluessa ja akuutit tapaukset otetaan vastaan välittömästi.

Henkilöstön saannin ja hyvinvoinnin turvaaminen

Tavoitteena oli avointen vakanssien täyttäminen kelpoisuusvaatimukset täyttävillä henkilöillä 100 %:sti. Tavoitetta ei saavutettu. Toteutuma oli 89,3 %.

Muita huomioita

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän hallitus päätti 10.12.2003 myöntää Turun kaupungin sosiaalikeskukselle laatupalkinnon vuodelta 2003. Palkinto myönnettiin Turun kaupungin sosiaalitoimen strategisesta toiminnasta ja henkilöstön voimavarojen hyödyntämisestä.

Vanhustenhuollon henkilöstömitoitusta on käsitelty erillisenä havaintona arviointikertomuksen kohdassa 8.3.

- **Toimeentulotukipäätöstä odottavien uusien asiakkaiden jonotusaikaa ei ole vuoden 2001 jälkeen seurattu valtuustotasolla. Tuolloin toteutunut jonotusaika oli 14 päivää. Jonotusajat ovat sen jälkeen pidentyneet niin, että lääninhallitus on puuttunut asiaan ja eduskunnan oikeusasiamiehelle on toimitettu useita toimeentulohakemusten käsittelyä koskevia valituksia. Uuden toimeentulohakemuksen käsittelyaika -mittari soveltuisi hyvin mitaamaan prosessien toimimista asiakaslähtöisesti ja saumattomasti. Toimeentulohakemusten käsittely tulee saattaa lain edellyttämälle tasolle.**
- **Valtuustotason mittarit tulee laatia ja valita siten, että niistä on saatavissa tieto toimintakertomuksen laatimisajankohtaan mennessä. Mikäli toimintavuodelta ei ole saatavissa tietoa käytetään viimeistä käytettävissä olevaa tietoa. Tietojärjestelmiä tulee kehittää niin että ne palvelevat toiminnan seurantaan tehokkaasti.**
- **Sosiaalitoimen toiminnan kustannustehokkuus on muihin suuriin kaupunkeihin vuonna 2002 tehdyn vertailun mukaan melko hyvällä tasolla.**

1 40 Opetuslautakunta

Resurssit

Opetuslautakunnan tuottoarvio ylittyi 131.000 € (3,5 %) ja kuluarvio 1,6 M€ (1,6 %). Nettokulujen ylitys oli 1,47 M€ (1,5 %). Henkilöstömenojen osuus ylityksistä oli suurin, 1,4 M€. Ylityksen syynä oli se, että opetustoimessa henkilöstömenot kasvoivat keskimäärin 4,4 % keskushallinnon

hyvittämän 3,0 %:n sijasta. Kaupunginhallitus päätti 17.11.2003, että opetustoimelle myönnetään investointiosan määrärahojen säästön 300.000 €:n käyttölupa vuoden 2003 talousarvion käyttötalousosan ylityksen katteena. Lopullinen nettokulujen ylitys on siis 1,17 M€ (1,2 %). Kaupunginhallitus päätti myös merkitä opetustoimen talousarviomuutosesityksen tiedokseen, kehotti lautakuntaa edelleen toimimaan ylityksen vähentämiseksi ja totesi, että mahdolliset ylityksen perusteet arvioidaan tilintarkastuskertomuksen käsittelyn yhteydessä. Investointimäärärahaista käytettiin 970.000 € ja käyttämättä jäi 330.000 €.

Vuoden 2002 suurimpien kaupunkien kustannusten vertailun mukaan Turun opetuslautakunnan alainen toiminta on järjestetty keskimääräistä halvemmalla. Viiden suurimman kaupungin keskiarvo oli 4.786 €/peruskoulutuksen oppilas vuonna 2002. Turussa käyttötalousmenot vuonna 2002 olivat 4.748 €/oppilas. Lukio-opetuksessa ero oli vielä suurempi. Viiden suurimman kaupungin keskimääräiset kustannukset olivat 4.032 €/oppilas ja Turussa 3.461 €/oppilas. Vuoden 2003 luvut valmistuvat vasta myöhemmin vuoden 2004 aikana, minkä vuoksi niistä ei ole raportoitu toimintakertomuksessa, vaikka niille onkin asetettu talousarviossa tavoitteet.

Vuoden 2002 talousarvion sitovana tavoitteena oli, että aloitetaan suunnittelu opetustoimen ja ammattiopetuksen mm. taloushallinnon ja -seurannan, palkanlaskennan ja hankintojen mahdollisesta yhdistämisestä. Uudelleenjärjestelyn suunnitelma piti tehdä 31.5.2002 mennessä ja toteutus aloittaa viimeistään vuoden 2003 alusta. Hanke on edennyt niin, että kaupunginhallitus hyväksyi 3.11.2003 § 931 koulutoimintakeskuksen ja ammatti-instituutin taloushallinnon yhdistämisen hankesuunnitelman ja päätti, että taloushallinnon yhdistäminen aloitetaan vuoden 2004 alusta palkkalaskenta- ja kirjanpitoyksiköiden asteittaisella yhdistämisellä. Yhdistäminen kokonaisuudessaan toteutetaan vuoden 2004 loppuun mennessä. Lautakuntien mahdollisen yhdistämisen vaikutuksista on keväällä 2004 valmistunut kaupunginjohtajan päätöksellä tilattu selvitys.

Laadukas opetus ja kasvatus

Tavoitteet koskien yleisopetukseen ja lukio-opetukseen käytettyjen tuntien kokonaismäärää oppilasta kohden saavutettiin ja jopa ylitettiin. Myös opetushallituksen suorittamaa oppimistulosten arviointia koskeva tavoite saavutettiin. Kahdesta mittarista ei ollut käytettävissä lukuja vuodelta 2003: perusopetuksen suorittaneiden sijoittuminen koulutukseen tai työelämään (tuorein tieto on vuodelta 2001, jolloin toteutuma oli 90,2 %) ja ylioppilastutkinnon suorittaneiden sijoittuminen koulutukseen, työelämään tai varusmiespalvelukseen (vuoden 2001 toteutuma oli 79,97 %).

Kevätlukukaudella 2003 oppimistulosten arviointi järjestettiin äidinkielessä ja kirjallisuudessa. Arvioinnin toteuttamisesta vastasi opetushallitus. Valtakunnallisen opetustulosten vertailussa todettiin, että Turun oppilaiden osaaminen on valtakunnallista keskitasoa; Turun koulujen oppilaiden pistekeskisarvo (75 pistettä) on sama kuin valtakunnallisen tutkimuksen otoksen oppilaiden keskiarvo.

Syrjäytymisen ehkäisy

Syrjäytymisen ehkäisyä mitattiin osa-aikaisen erityisopetuksen keskimääräisellä tuntimäärällä vuodessa oppilasta kohti. Tavoite saavutettiin ja ylitettiin kaikilla peruskoulun vuosiluokilla. Koulupsykologien määrää lisättiin 1.8.2003 lukien kahdella, jolloin koulupsykologeja oli yhteensä viisi. Koulukuraattoreita oli kahdeksan. Myös pienryhmien määrää lisättiin syksyllä kahdella. Erityisopetuksen kehittämissuunnitelman 2003 - 2010 jatkotoimenpide-ehdotukset hyväksyttiin opetuslautakunnan suomenkielisessä jaostossa 19.11.2003.

Opetuslautakunta toteaa 12.2.2004 antamassaan lausunnossa koskien Turun kaupungin mielenterveyshuoleen kokonaissuunnitelmaa, joka on valmistunut 1.12.2003, että koulujen liian suuret opetusryhmät, vähäiset erityisopetusresurssit yleisopetuksen kouluissa, vähäinen koulupsykologi- ja kuraattoriressursointi eivät riitä riskiryhmien lasten tukemiseen. Lausunnossa todetaan, että koululaitoksen kannalta on erittäin toivottavaa ja kiireellistä, että koulupsykologi- ja koulukuraattoritoiminta vakinaistetaan ja toimintaa kehitetään tehtyjen suunnitelmien mukaisesti.

Turun kaupungin mielenterveystyön kokonaissuunnitelman laatinut työryhmä puoltaa koulupsykologitoiminnan vakinaistamista siten, että opetuslautakunnan alaisuuteen koulutoimintakeskukseen perustetaan erityispalveluyksikkö, joka vastaa suomen- ja ruotsinkielisten koulujen koulupsykologi- ja kuraattoripalveluista. Koulupsykologien ja koulukuraattorien määrää tulisi työryhmän mielestä lisätä porrastetusti siten, että 1.1.2005 lukien koululaitoksessa toimii yhteensä 15 koulupsykologia ja 14 koulukuraattoria.

Monipuolinen koulutustarjonta

Asiakastytyväisyyskyselyssä saavutettiin tavoitteeksi asetetut arvosanatavoitteet vuosiluokilla 1-6 ja 7-9. Lukioista tutkimustulosta ei saatu, koska vastausprosentti oli liian alhainen. Vastaajina olivat lukioissa muista kouluista poiketen oppilaat itse.

Talousarviossa pysymiseksi on iltalukion ja työväenopistojen opetustuntien määrää supistettu 1.1.2003 lukien 2 %:lla ja 1.8.2003 lukien 6,7 %:lla. Opetuslautakunnan 21.5.2003 antaman lausunnon mukaan perusteltua olisi voida palauttaa iltalukion ja työväenopistojen opetustuntien määrä vuonna 2004 vuoden 2002 tasolle, koska supistukset ovat aiheuttamassa ongelmia mm. iltalukion opiskelijoiden tutkintoaikatauluissa.

Kaupunginvaltuuston asettamat erillistavoitteet

Opetuslautakunnan suomenkielinen jaosto on päättänyt pitää lukuvuoden 2003 - 2004 tuntikehysten samalla tasolla kuin lukuvuonna 2002 - 2003. Perusteluna on koulutoimen määrärahan riittämättömyys. Tuntikehyspäätöksen yhteydessä rehtorit ja johtajat saattoivat opetuslautakunnan suomenkieliselle jaostolle tiedoksi, että kehys on edelleen liian niukka ja se aiheuttaa tästä syystä kouluille jatkuvasti muun muassa vaikeita yhdysluokkaratkaisuja ja vaikeuttaa muiden kuin evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen uskonnonopetuksen järjestämistä. Lisäksi todettiin, että erikoisluokat tarvitsevat muuta kuin yleisopetuksen resurssia voidakseen toimia lautakunnan tarkoittamalla tavalla. Myös erityisoppilaiden integroiminen yleisopetukseen edellyttää uusia resursseja.

Tavoitteena oli, että koulujen hallinnossa siirrytään yksittäisten koulujen sijasta laajempaan aluemalliin. Alueellisten johtoryhmien perustamista valmisteltiin. Opetussuunnitelmatyössä tehtiin yhteistyötä oppilasalueittain.

Kouluverkostosta tehtiin selvitys ja hankkeisiin liittyvä toimintasuunnitelma valtuuston asettaman erillistavoitteen mukaisesti. Kaupunginhallitus hyväksyi 10.11.2003 § 959 Kouluverkko 2003 - 2010 - kehittämissuunnitelman ja ilmoitti samalla opetuslautakunnalle, että suunnitelman toteuttamisessa tulee erityistä huomiota kiinnittää seuraaviin seikkoihin:

- Ensisijaisesti tulee huolehtia nykyisten kosteusvaurioisten ja muiden huonokuntoisten koulu-kiinteistöjen kunnostamisesta.
- Uusia koulutiloja toteutettaessa tulee poikkihallinnollista yhteistyötä hyödyntäen etsiä monikäyttöisiä ja joustavia tilaratkaisuja.
- Suunnitelman toteuttamisessa tulee ottaa huomioon kaupunginhallituksen 11.8.2003 tekemä päätös Turun kaupungin palveluverkosta sekä myöhemmin laadittavan palvelustrategian linjaukset.

Paimalan koulun toiminta jatkui, koulupsykologeja palkattiin kaksi lisää syksyllä 2003 ja kansainvälisen koulun toiminta käynnistyi syksyllä 2003 valtuuston asettamien erillistavoitteiden mukaisesti. Kansainvälisen koulun toiminnan alkamista voidaan pitää merkittävänä asiana varsinkin Turun elinkeinoelämän rekrytointia ajatellen.

Kesävirkestystoimintaa ja koulunkäyntiavustajien määrää jouduttiin supistamaan valtuuston myöntämästä erillismäärärahasta huolimatta.

- **Lasten ja nuorten mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyyn ja hoitoon on lisättävä voimavaroja ripeästi perustamalla suunniteltu koulutoimintakeskuksen erityispalveluyksikkö ja lisäämällä koulupsykologien ja koulukuraattorien määriä pitkällä aikavälillä valtakunnallisen suosituksen mukaiseksi.**

- Syrjäytymisen ehkäisyä mitataan osa-aikaisen erityisopetuksen keskimääräisellä tuntimäärällä vuodessa oppilasta kohti. On syytä harkita, onko tämä mittari riittävä kriittisen menestystekijän mittaamiseen, vai onko tarvetta kehittää myös muita mittareita.
- Koulutoimen tilojen ylläpitoon ja korjaukseen ei ole menneinä vuosina tarvittavassa määrin kiinnitetty huomiota, jotta esim. homeongelmilta kouluissa olisi välttytty. Homevahinkojen korjaaminen ja korvaavien tilojen hankinta korjausten ajaksi tulee kalliiksi. Oppilaiden ja henkilöstön terveydestä huolehtiminen tulee kuitenkin olla ensisijaisena tavoitteena eikä terveyttä saa missään olosuhteissa vaarantaa.
- Valtuustotason talousarviomittarit tulee kunakin vuonna laatia ja valita siten, että niistä on saatavissa tiedot toimintakertomuksen laatimisajankohtaan mennessä.
- Opetuslautakunta saavutti toiminnalliset tavoitteensa hyvin, mutta määrärahan ylitys oli merkittävä (nettokulujen ylitys 1,5 %).

1 45 Ammattiopetuslautakunta

Ammattiopetuslautakunta pysyi talousarviossaan. Tuotto jäi 0,2 M€ alle tavoitteen, mutta vastavasti pystyttiin alittamaan kulutavoite 0,2 M€, joten nettotavoite saavutettiin. Talousarviomuutokset ja määrärahan siirrot olivat yhteensä 1,2 M€. Investointimäärärahasta käytettiin 0,3 M€ ja 0,2 M€ jäi käyttämättä.

Opiskelijoiden kehittyminen ammattitaitoisiksi, vastuullisiksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi

Tutkintojen läpäisyprosentin laskentatapa on muuttunut siten, että vuodesta 2003 alkaen huomioidaan 3½ vuoden sisällä valmistuneet aiemman 4 vuoden aikajakson sijasta. Läpäisyprosentti jäi hieman alle tavoitteen. Toteutuma oli 70,5 %, kun tavoitteeksi oli asetettu 75 %. Opiskelijoista 82,3 % sijoittui välittömästi työelämään tai jatko-opintoihin, mikä on osoitus työllisyystilanteen parantumisesta. Toteutuma ylitti selkeästi tavoitteen, joka oli 75 %.

Oppimisvaikeuksien tunnistamiseen tarkoitettua testausjärjestelmää on vuonna 2003 kehitetty ja kaikki peruskoulutukseen tulevat opiskelijat on testattu. Erityisopiskelijoiden tai erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden määrä nousi syksyllä 301 opiskelijaan. Merkittävä työpanos on tehty erityisopiskelijoiden henkilökohtaisen opetuksen järjestämissuunnitelman laadinnassa, jonka tavoitteena on estää opiskelijoiden syrjäytymistä ja opintojen keskeyttämistä. Näillä ja muilla ponnistuksilla pystyttiin alentamaan keskeyttämisprosentti 5 %:sta 4,7 %:iin tavoitteen ollessa korkeintaan 8 %.

Mielekäs ja haastava työ henkilöstön voimavaraksi

Työtyytyväisyyskyselyn tulos oli hieman tavoitetta alhaisempi (tavoite arvosana 3,6, toteutuma 3,4). Henkilöstön koulutusmenojen osuus kaikista koulutusmenoista on pysynyt samana kuin edellisvuonna (2,8 %) ja asetettu tavoite (vähintään 2,1 %) saavutettiin.

Toimintakertomuksen mukaan syksyn aikana on toteutettu laajamittainen määräaikaisten työntekijöiden vakinaistaminen, jonka tuloksena määräaikaisten määrä väheni 221 työntekijästä lähes kolmannekseen.

- **Ammattiopetuslautakunnan taloudelliset talousarviotavoitteet toteutuivat kiitettävästi ja toiminnalliset tavoitteet tyydyttävästi, mutta sisäinen valvonta ei ollut toimivaa. Sisäisesti valvonnasta on erillinen havainto arviointikertomuksen kohdassa 8.5.**

1 46 Ammattikorkeakoulun hallitus

Ammattikorkeakoulun hallitus pysyi talousarviossaan. Toimintatuotot alittuivat 0,42 M€, mutta toimintakulujen säästö, 0,95 M€ kattoi sen. Nettokuluarvio alittui 0,53 M€. Investointimäärärahaa 70.000 € jäi käyttämättä (3,5 %) ja investointituottoa oli 50.000 arvioitua enemmän.

Oppimisprosessi

Toteutunut kokonaistyytyväisyysaste oli 105,4 %, eli tavoitteen mukainen. Eroamisaste laski 8 %:sta 7,6 %:iin, mutta tavoitetta ei saavutettu. Tavoitteeksi oli asetettu 5 %, joka osoittautui liian vaativaksi. Keskimääräinen opiskeluaika piteni hieman edellisvuodesta, vaikka tavoitteena oli sen lyhentäminen. Tavoite oli 4,0 vuotta ja toteutuma 4,2. Tutkintomäärä kasvoi edellisvuodesta 3,7 %, mutta asetetusta tavoitteesta (1.400) jäätiin 1,1 %. Toteutuma oli 1.385.

Alueellinen vaikuttavuus

Alueellista vaikuttavuutta koskevat mittaritavoitteet eivät toteutuneet. Tutkinnon suorittaneista 73 % sijoittui Varsinais-Suomen alueelle vuosina 1999 - 2001, mikä on vähemmän kuin edellisinä vuosina. Tavoitteeksi oli asetettu 80 %. Työllistymisaste opintojen päätyttyä oli kyselyn perusteella 63 %. Tosin kyselyyn vastasivat vain 73 % valmistuneista, joten luku ei ole täysin luotettava. Tavoitteeksi oli asetettu 80 %.

Valtionosuusrahoitus

Opiskelijamäärä jäi 0,4 % (30 henkilöä) alle valtionosuusrahoituksen perustana olevan opiskelijamäärän. Nuorten opiskelijoiden määrä oli 6.119 ja aikuisopiskelijoiden 1.237.

Ulkoisen rahoitus

Ulkoisen rahoituksen osuus käyttötalouden bruttomenoista oli 12 % eli lähes sama kuin edeltävänä vuonna. Toteutuma jäi hieman asetetusta tavoitteesta (14 %).

Opetusministeriö myönsi Turun ammattikorkeakoululle 220.000 € palkkiona toiminta- ja uusiutumiskyvystä sekä alueellisesta vaikuttavuudesta. Korkeakoulujen arviointineuvoston nimeämä arviointiryhmä toteutti ulkoisen arvioinnin ammattikorkeakoulun opetuksesta syksyllä 2003. Arviointiraportti julkaistiin helmikuussa 2004. Ammattikorkeakoulu sai erityistä kiitosta opetuksen pitkäjänteisestä ja määrätietoisesta kehittämisestä ja sen toteutuksesta. Opetuksen kehittämishankkeisiin kohdennettiin vuonna 2003 yhteensä 0,8 M€, jotka käytettiin 30 eri hankkeen toteuttamiseen. Kehittämishankkeista monet ovat olleet monialaisia ja -ammattillisia ja hankkeissa on luotu uudenlaisia oppimismahdollisuuksia ja uudistettu opetusmenetelmiä.

- **Ammattikorkeakoulun taloudelliset talousarviotavoitteet toteutuivat kiitettävästi. Toiminnalliset tavoitteet eivät toteutuneet yhtä hyvin, mutta useimpien mittareiden arvon kehitys oli oikean suuntainen.**

1 52 Liikuntalautakunta

Liikuntatoimen tulokehitys sekä kustannustehokkuuden säilyttäminen liikunta- ja ulkoilumahdollisuuksien tuottamisessa

Liikuntalautakunta pysyi talousarviossaan. Liikuntalautakunnan toimintatuotot ylittyivät 58.000 € ja kuluja oli 56.000 € arvioitua vähemmän. Nettokulut olivat 114.000 € (0,8 %) arvioitua pienemmät. Investointimäärärahaa jäi 25.000 € (8,2 %) käyttämättä.

Liikuntatoimen tulotavoite oli vuonna 2002 1,9 M€ ja vuoden 2003 talousarviossa se nostettiin 2,0 M€:oon. Tavoite ylitettiin 2,9 %:lla. Liikuntavertin (valtakunnallinen vertailu) toimintakatetavoite-

teeksi oli asetettu -29,00 €/asukas. Tietoa ei ole saatavilla vuodelta 2003. Vuonna 2002 toimintakate oli - 28,11 €/asukas.

Kustannustehokkuutta mitattiin uimahallin käyntikerran hinnalla ja jäähallin käyttötunnin hinnalla. Toteutuneet kustannukset olivat hyvin lähellä asetettua tavoitetta.

Liikunta tukee hyvinvointia

Terveytensä kannalta riittävästi liikkuvien suhteellinen osuus 7-70-vuotiaista oli tavoitteen mukaisesti 41,0 %, tavoitteeksi oli asetettu vähintään 40,5 %. Liikunnallisesti passiivisten suhteellista osuutta väestöstä ei ole mitattu vuonna 2003.

Liikunta- ja ulkoilupaikkojen riittävyys, laatu ja saatavuus

Liikunta- ja ulkoilupaikkojen riittävyttä, laatua ja saatavuutta on mitattu liikunta- ja ulkoilupaikkojen määrällä/1.000 asukasta. Tavoitearvo oli 3,0 ja toteutuma 2,9, eli sama kuin vuonna 2002. Kevyen liikenteen väyliä pitäisi tavoitteen mukaan olla 2,2 km/1.000 asukasta. Toteutuma oli 2,0 km, eli sama kuin vuonna 2002. Tosin liikuntatoimen mahdollisuudet vaikuttaa mittarin toteutumiseen lienevät rajalliset, koska kevyen liikenteen väylien määrärahat eivät kuulu liikuntatoimen talousarvioon.

Liikunta- ja ulkoilupaikoilla mitatun asiakastytyväisyyden tavoitearvo oli 3,5 asteikolla 1-5. Toteutunut arvosana oli 3,7, mikä on hieman alhaisempi kuin vuonna 2002 (3,9).

Uutena liikuntapaikkana valmistui keväällä 2003 jalkapallostadion Kupittaaan urheilukeskukseen. Uudet tilat mahdollistavat suurten jalkapallotapahtumien järjestämisen.

Liikuntatoimen kilpailukyky työnantajana

Tavoitteeksi oli asetettu, että liikuntatoimi on Kunta10 -tutkimuksen keskiarvon yläpuolella johtamisen oikeudenmukaisuudessa. Toimintakertomuksessa ei ole esitetty vertailua. Liikuntatoimen henkilöstökyselyissä arvosana jäi alle tavoitteeksi asetetun arvosanan 3,6. Toteutuma oli 3,3.

- **Liikuntalautakunnan taloudelliset tavoitteet saavutettiin kiitettävästi, mutta vain osa toiminnallisista tavoitteista toteutui tai tietoa toteutumisesta ei ollut saatavissa.**
- **Positiivista on, että liikuntatoimi aktiivisesti pyrkii saamaan riskiryhmiin kuuluvat harastamaan liikuntaa. Esim. yhteistyössä terveystoimen kanssa on aloitettu projekti, jossa on otettu käyttöön liikkumisresepti esim. verenpaine- ja diabetesriskiryhmiin kuuluville työikäisille. Kannustaminen terveelliseen elämäntapaan säästää pitkällä tähtäimellä terveydenhuollon kustannuksia.**

1 54 Nuorisolautakunta

Nuorisolautakunnan toimintakulut ylittyivät 369.000 € (5,0 %), kun taas toimintatuottoja saatiin 260.000 € (33,6 %) arvioitua enemmän. Nettokulut olivat siis 109.000 € (1,7 %) arvioitua suuremmat. Suurin käyttötalouden määrärahan ylitys oli henkilöstömenoissa (0,2 M€). Investoinnit toteutuivat talousarvion puitteissa. Investointimäärärahasta jäi käyttämättä 11.000 € (14 %).

Turvallinen ja virikkeellinen toiminta 7-12-vuotiaille

Iltapäiväkerhotoimintaan osallistui vuoden aikana 1.366 lasta. Kaikki 1-luokkalaiset ja suurimmalle osalle 2-luokkalaisille pystyttiin järjestämään paikka. Iltapäivätoiminnan palvelukyselyn arvosanatavoite 4,5 lähes saavutettiin. Toteutuma oli 4,3. Kesäleireihin osallistui 463 lasta. Kesäleirille hakeneista leiripaikan sai 43 % kun tavoitteeksi oli asetettu 60 %. Nuorisotoimi järjesti myös muuta leiritoimintaa, johon osallistui 476 lasta.

Nuorten 13-25 -vuotiaiden sosiaalisten valmiuksien ja työelämävalmiuksien kehittäminen

Työpajajakson onnistuneesti suorittaneiden osuus kaikista pajanuorista oli raportointijaksolla 69 %. Tavoitearvo oli 60 %. Prosenttiosuus on pienentynyt melko paljon vuodesta 2002, jolloin se oli 89 %. Nuorten neuvonta- ja tiedotuspisteen sekä verkkopalvelujen käynnistyminen on saatu tavoitteen mukaisesti päätökseen.

Tuottavuuden parantaminen

Tuottavuuden parantamistavoitetta ei ole saavutettu. Tavoitteena oli, että erilliskorvauksissa säästetään 9 % vuoden 2001 tasosta, mutta toteutuma oli 1,0 %. Vuonna 2002 erilliskorvauksissa oli säästetty 22 % vuoden 2001 tasosta. Aukioloaikoja on lisätty Jyrkkälän ja Pansion nuorisotalossa.

Nuorisotilojen asiakastyytyväisyyskyselyssä lähes saavutettiin arvosanatavoite 4,1 asteikolla 1-5. Toteutuma oli 4,0.

Työntekijät ovat työyhteisössä aktiivisia toimijoita ja vaikuttajia

Henkilöstön osaaminen ja jaksaminen on selvitetty kyselyllä, jonka tuloksena oli arvosana 3,6 asteikolla 1-5. Tavoitteeksi oli asetettu 3,8.

- **Nuorisolautakunnan nettokulujen ylitys oli merkittävä (1,7 %).**
- **Osa toiminnallisista tavoitteista jäi toteutumatta. Useimmissa tapauksissa toteutuman ja tavoitteen ero ei kuitenkaan ollut suuri.**

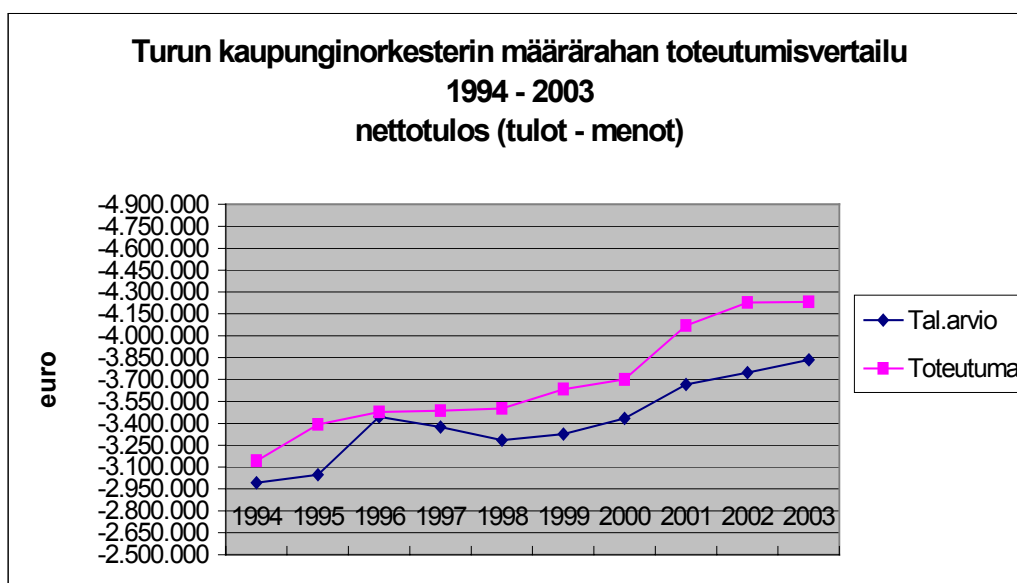
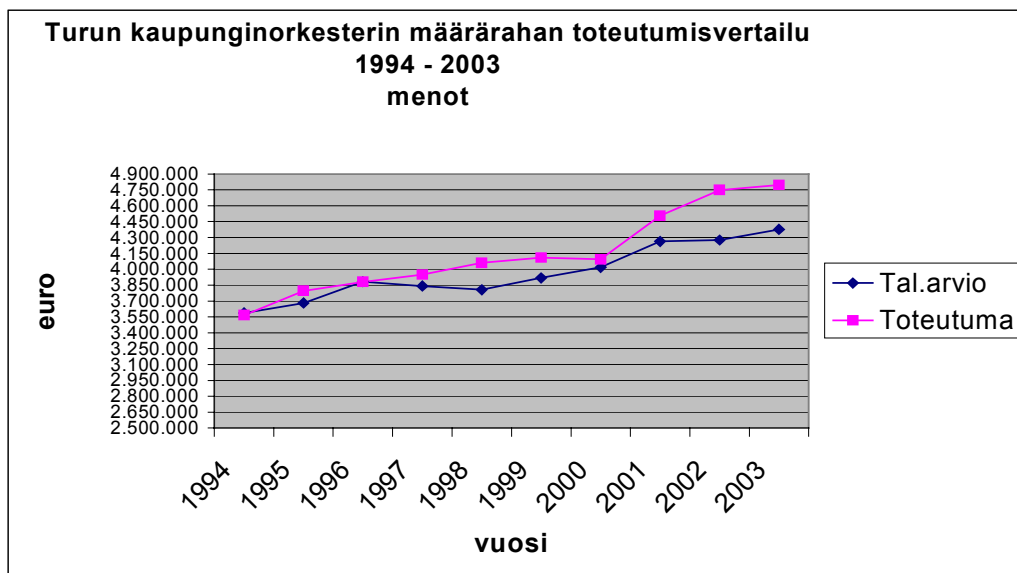
1 56 Kulttuurilautakunta

Tulorahoituksen kehittäminen

Kulttuurilautakunnan tuottoarvio ylittyi 1,15 M€ (28 %) ja kuluarvio 1,88 M€ (4,4 %). Nettokulut olivat 0,74 M€ (3,3 %) arvioitua suuremmat. Suurimmat poikkeamat olivat kaupunginorkesterin ja konserttitalon (määrärahan ylitys 0,37 M€, nettokulut 0,40 M€ arvioitua suuremmat), kaupunginteatterin (tuottoarvion alitus 0,25 M€, nettokulut 0,23 M€ arvioitua suuremmat) ja museotoimen (nettokulut 0,20 M€ arvioitua suuremmat) kohdalla. Investoinnit toteutuivat määrärahan puitteissa. Investointimäärärahasta jäi 27.000 € käyttämättä (6,7 %).

Tulorahoituksen kehittämisen mittarina oli tulojen osuus menoista ja tavoitteena osuuden kasvataminen 1 %-yksiköllä. Tulojen osuus menoista ei muuttunut vuodesta 2002 vuoteen 2003, joten tavoite ei toteutunut. Vuonna 2002 osuutta kasvatettiin 2 %-yksiköllä ja vuonna 2001 1 %-yksiköllä.

Kaupunginorkesterin ja konserttitalon talousarvion ylitykset ovat olleet vuodesta 1997 alkaen jatkuvia. Tässä suhteessa kehitys on muista taidelaitoksista poikkeava. Seuraavan sivun kaavioista näkyy erot kaupunginorkesterin ja konserttitalon talousarvion ja toteutuman välillä (määrärahan ylitykset ja nettokulujen ylitykset).

Asiakaskunnan kasvattaminen ja monipuolistaminen

Asiakaskunnan määrän kasvattamista on mitattu mm. kirjastokäyntien määrällä. Tavoitteeksi asetusta 2 milj. käynnistä jäätin hieman ja toteutumaksi jäi 1,93 milj. käyntiä. Kirjaston asiakaskäyntien määrä väheni 4 % ja lainauksien määrä 1,6 %, koska aukioloaikoja on supistettu. Palvelujen käyttö Internetin kautta kasvoi 20 % vuodesta 2002 ja tavoitteeksi asetettu 1,3 milj. lähes saavutettiin. Toteutuma oli 1,27 milj. käyttökertaa. Kirjaston 5-25-vuotiaiden lainaajien osuus ikäryhmästä oli samalla tasolla kuin vuonna 2002, 69 %.

Muiden kulttuurilaitosten kävijämäärätavoite oli 714.000, mitä ei saavutettu. Toteutuma jäi 11,2 % alle tavoitteen. Kulttuurilautakunnan alaisten laitosten kävijämäärät ja kävijätavoitteet sekä nettokustannukset per käynti olivat kulttuuritoimen kanslian laatiman tilaston mukaan seuraavat vuonna 2003:

Laitos	Tavoite	Kävijät	Erotus	Nettokust. €/käynti
Kulttuurikeskus	255.000	248.000	- 2,7 %	..
Kaupunginteatteri	85.000	70.023	- 17,6 %	84,59 €
Kaupunginorkesteri	77.000	54.358	- 29,4 %	73,28 €
Wäinö Aaltosen museo	45.000	46.464	+ 3,2 %	33,13 €
Maakuntamuseo	252.000	214.481	- 14,9 %	14,51 €
Kirjasto	2.000.000	1.932.772	- 3,5 %	3,36 €

Organisaation ja johtamisen kehittäminen

Kulttuuritoimen selvityksen mukaan talouden seurantamenetelmiä on kehitetty erityisesti orkesterissa ja maakuntamuseossa. Menetelmiä talouden ennustettavuuden parantamiseksi kehitetään useissa laitoksissa. Orkesterin hallintoa ja talouden seuranta on kehitetty palkkaamalla konsultti neljäksi kuukaudeksi joulukuusta 2003 alkaen.

Kulttuurilaitosten rakenteellis-toiminnallinen kehittäminen

Rakenteellis-toiminnallinen kehittäminen on ajankohtaista kirjasto- ja museotoiminnassa. Uuden kirjastorakennuksen valmistuminen tulee merkitsemään myös toiminnan uudistamista. Kirjasto-toiminnan rakenneuudistus on toteutettu osittain, kuten myös kirjaston tietojärjestelmän uusiminen. Kaupunginvaltuusto päätti 20.1.2003, että uusi pääkirjasto toteutetaan nykyiseen kortteliin puhelinyhtiön paikalle. Pääkirjaston uudisrakennuksen ja peruskorjauksen hankesuunnitelma hyväksyttiin valtuustossa 8.12.2003 asetetun tavoitteen mukaisesti. Arvioidut rakennuskustannukset ovat 23,9 M€ (ei sis. alv). Kustannuksiin sisältyy uudisrakennusosa, vanhan kirjastotalon ja maaherran kansliarakennusten peruskorjaus, Auria Turun puhelin Oy:n säilytettävien tilojen suojaus ja pihalta löytyneiden rakennusjäännösten näyttelyvitriinin rakentaminen.

- **Kaupunginorkesterin määrärahan ylitykset ovat olleet vuodesta 1997 alkaen vuosittain toistuvia. Vuonna 2002 määrärahan ja toteutuman ero oli 11 % ja vuonna 2003 ero oli 9,6 %. Nettokuluarvion ero toteutumaan oli 12,8 % vuonna 2002 ja 10,3 % vuonna 2003. Kulut on sopeutettava tuottotasoon.**
- **Osa toiminnallisista tavoitteista ei ole toteutunut, mutta useimmissa tapauksissa tavoitteen ja toteutuman ero ei ole merkittävä ja toiminta on edennyt oikeaan suuntaan.**

1 60 Kiinteistölautakunta; Teknisten palveluiden johtokunta

Teknisten palveluiden johtokunta pysyi käyttötalousarviossaan. Sitova nettotuottotavoite oli 0,28 M€, joka ylittyi 0,13 M€. Nettotuotto oli 0,42 M€. Investointikuluja oli sitä vastoin 49.000 € budjetoitua enemmän.

Taloudellisuuden mittarina oleva teknisten palveluiden hoitaman omaisuuden ylläpitokustannus oli 10,87 €/m²/v. Tavoitetta ei saavutettu. Tavoitteeksi oli asetettu 9,90 €/m²/v, mikä on sama kuin vuoden 2002 toteutuma. Ylläpitokustannusten nousua perustellaan toimintakertomuksessa mm. sillä, että rakennusten kosteusongelmien ja niiden voimakkaan esilläolon vuoksi tilalaitos lisäsi merkittävästi etenkin koulujen korjausrahoitusta.

Kaupunginvaltuuston erillistavoitteena oli: "2 %:n tuottavuuden kasvu edellyttää noin 1-2 %:n henkilöstömäärän vähentämistä". Tavoitearvosta poiketen henkilöstön määrä on kasvanut 1,6 % (16 henkilöä). Kiinteistöjen hoidon ja siivouksen keskittämisen vuoksi henkilökuntaa on siirtynyt teknisten palveluiden johtokunnan alaisuuteen muista hallintokunnista. Selvityksen mukaan henkilökuntaa on kuitenkin vähennetty taloimessa (14 henkilöä) ja varikolla (4 henkilöä).

- **Teknisten palveluiden johtokunta pysyi kiitettävästi käyttötalousarviossaan, mutta investointimääräraha ylittyi 9,9 %.**

- **Talousarviotavoitteiden toteutumisen esteenä on ollut kaupungin kokonaistaloudellinen etu. Kiinteistöjen ylläpitokustannusten nousu voi olla perusteltua, jos sillä estetään suuremmat kustannukset tulevaisuudessa. Henkilöstön määrän kasvu ennalta asetetun tavoitteen vastaisesti yhdessä hallintokunnassa voi samoin olla perusteltua, jos henkilöstön määrä vähenee jossakin muussa hallintokunnassa.**

1 61 Joukkoliikennelautakunta

Joukkoliikennelautakunnan käyttötalouden tuotot jäivät 0,35 M€ arvioitua pienemmiksi ja kulut olivat 0,23 M€ arvioitua suuremmat. Nettokulut olivat 0,58 M€ sitovaa määrärahaa suuremmat. Matkustajamäärän vähenemisen vuoksi myyntitulot alittuivat 0,3 M€. Materiaalin ja palvelujen ostot ylittyivät 0,2 M€. Investointituottoja oli 18.000 € arvioitua enemmän ja kuluja 68.000 € arvioitua vähemmän, joten investointien nettokulut olivat vain 2.500 € arvioitun 89.000 €:n sijaan.

Subventioprosenttitavoite oli 27,8. Tavoitetta ei saavutettu, vaan toteutuma oli 29,9 %. Matkustajamäärä väheni 0,5 % edellisvuodesta ja jäi 4,3 % alle asetetun tavoitteen, minkä vuoksi tulot loppuvuonna toteutetusta taksojen korotuksesta huolimatta jäivät alle tavoitteen.

Matkustajamäärien lasku oli valtakunnallinen trendi. Esimerkiksi Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluviraston selvityksestä koskien liikenteen kehitystä Helsingissä vuonna 2003 ilmenee, että Helsingissä joukkoliikenteen matkustajamäärä väheni 4 %, kun henkilöautoissa matkustavien määrä pysyi ennallaan. Autokannan valtakunnallinen kasvu oli n. 3 %.

- **Joukkoliikennelautakunnan käyttötalouden talousarviotavoitteet jäivät toteutumatta matkustajamäärien laskun vuoksi.**
- **Joukkoliikennepoliittisen ohjelman 1998 - 2005 toteutumisesta on arvioitu erillisessä projektissa, jonka tuloksista on yhteenveto kohdassa 7.2.**

1 63 Ympäristö- ja kaavoituslautakunta

Ympäristö- ja kaavoituslautakunnan sitova nettomenotavoite ylittyi 0,1 M€ (1,9 %). Tuottoarvio ylittyi 0,5 M€ (13 %) ja kuluarvio 0,6 M€ (6,7 %). Ympäristö- ja kaavoituslautakunnalle annetun selvityksen mukaan tulot suunnittelutoimiston suunnitelmien myynnistä Kiinteistölaitokselle eivät toteutuneet arvioitulla tavalla. Kulujen ylitys johtui selvityksen mukaan siitä, että rakennusvalvonnan yhteydessä toimivan ns. kiinteistövero-yksikön menoihin ei saatu keskushallinnon maksusuutta kuten oli tarkoitus. Lisäksi ympäristönsuojelutoimiston projektien tulot ja menot kohdentuivat eri vuosille. Toimintakertomuksen mukaan talouden tasapainottamiseksi otettiin käyttöön sopimusmenettely kiinteistölaitoksen kanssa sekä asemakaavoitukseen että katu- ja miljöösuunnitteluun liittyen. Myös investointikulut ylittivät talousarvion. Investointimääräraha ylitettiin 27.000 € (44,3 %).

Kestävä kaupunkirakenne ja ympäristön laatu

Laadittujen ympäristöselvitysten, vaihtoehtojen ja -suunnitelmien lukumäärä kaavaa kohti oli kolme, mikä jo vastaa vuodelle 2005 asetettua tavoitetta. Tavoitteeksi oli vuonna 2003 asetettu yksi. Asukaskysely tyytyväisyydestä ympäristön laatuun suoritettiin tavoitteen mukaisesti. Ilmanlaatu oli tavoitearvoa huonompi. Tavoitteena oli hyvä ilmanlaatu vähintään 55 päivänä (toteutuma 35) ja huono ilmanlaatu korkeintaan 4 päivänä (toteutuma 6). Hyötyjäteindeksilukua ei vuodelta 2003 ollut vielä saatavissa toimintakertomusta laadittaessa. Vuonna 2002 se oli 58 %.

Asunto- ja maankäyttöohjelmassa ohjelmoitujen kaavojen valmistuminen

Elinkeinotonttien tuotantotavoite oli 20.000 k-m². Toteutuma oli moninkertainen, 125.000 k-m². Tavoitteen toteutumisaste oli 625 %. Asuntotonttien tuotanto sen sijaan ei kerrostalontteja lukuun ottamatta aivan vastannut asetettua tuotantotavoitetta (AK/AP/AO (1000 k-m²)), joka oli

49/60/60. Toteutuma oli 53/46/53, eli tavoitteen toteutumisaste oli 108 %/ 77 %/ 88 %. Vuoteen 2002 verrattuna omakotitalo- ja pientalotonttien tuotanto on kuitenkin kasvanut moninkertaisesti. Tosin erotus on osaksi selitettävissä sillä, että vuonna 2002 valmisteltuja pien- ja omakotitalotonttien kaavoja on hyväksytty valtuustossa ja tilastoitu vasta vuonna 2003.

- **Ympäristö- ja kaavoituslautakunnan sitova nettokulutavoite ylittyi merkittävästi, 1,9 %. Myös investointimääräraha ylittyi selvästi. Positiivista on, että toimenpiteisiin on ryhdytty tulevien ylitysten ennaltaehkäisemiseksi. Talouden tasapainottamiseksi on otettu käyttöön sopimusmenettely Kiinteistölaitoksen kanssa.**
- **Elinkeinotonttien tuotantotavoite ja kaavojen valmisteluun liittyvien selvitysten määrää koskevat tavoitteet ovat toteutuneet yli odotusten.**

1 64 Rakennuslautakunta

Rakennuslautakunnan kulut jäivät 5.500 € arvioita pienemmiksi (10,4 %). Tuottoa rakennuslautakunnalla ei ollut.

Rakennuslupahakemusten keskimääräinen käsittelyaikatavoite oli 30 vrk 90 %:ssa tapauksista. Toteutunut käsittelyaika oli keskimäärin 33 vrk, joten tavoitteesta jäätin 10 %. Vaikutusta lienee myös sillä, että lupapäätösten määrä kasvoi 22 % verrattuna vuonna 2002 myönnettyjen lupien määrään. Käsittelyaika on kuitenkin hiukan lyhyempi kuin vuonna 2002 (35 vrk).

Tehdyistä valituksista 20 % johti päätöksen muuttumiseen valitusviranomaisten käsittelyssä. Tavoitteena oli, ettei mikään päätös muutu. Valituskäsittelyssä muuttuneiden päätösten osuus on laskenut selvästi vuodesta 2002, jolloin se oli 42 %.

Jatkuvan asiakaspalautteen seuranta ja huomioon ottoa varten on toteutumisselvityksen mukaan asiakaspalautejärjestelmä käytössä lupapäätösten yhteydessä, palvelupisteessä sekä internetissä. Mittaria ei tavoitteelle ole asetettu.

- **Rakennuslautakunnan taloudellinen tavoite toteutui kiitettävästi. Kuluja oli 5.500 € (10,4 %) arvioitua vähemmän.**
- **Toiminnallisten tavoitteiden toteutumisessa on edetty myönteiseen suuntaan.**

1 65 Kiinteistölautakunta

Kiinteistölautakunnan taloudelliset tavoitteet saavutettiin. Tuotto toteutui 910 € arvioitua suurempana ja kulut 49.500 € arvioitua pienempänä. Nettokulujen alitus oli 50.500 €.

1 70 Vesilaitoslautakunta, Turun Vesilaitos

Taloudellinen kannattavuus

Vesilaitoslautakunta ei saavuttanut taloudellisia tavoitteitaan. Talousarviotavoitteena oli, että liikeylijäämä + poistot on 16,15 M€. Toteutuma oli 15,85 M€, eli tavoitteesta jäätin 0,3 M€ (1,9 %). Vajaus liikevaihdossa oli 0,2 M€ ja kulujen ylitys 0,1 M€. Liikeylijäämäprosenttitavoitteena oli 28,7 % ja toteutuma jäi hieman sen alle, ollen 28,4 %. Investointibudjetissa pysyttiin. Investointimäärärahasta käytettiin 8,0 M€ ja 0,2 M€ jäi käyttämättä.

Vettä laskutettiin 14,3 milj. m³, mikä on 4,4 % enemmän kuin vuonna 2002 (13,7 milj. m³). Kivi- ja maanvuoksi Turun vesilaitos toimitti vettä vuonna 2003 myös naapurikuntiin.

Kilpailukykyiset tuotteet

Veden laatuindeksitavoite verkostossa <1 % (prosenttiosuus niistä mittauksista, jotka eivät täytä yleisiä vaatimuksia) toteutui, toteutuma oli 0,99 %. Veden laatuindeksitavoite laitoksessa <2 % (prosenttiosuus niistä määrittelyistä, jotka eivät täytä laitoksen omaa vaatimustasoa) ei toteutunut. Toteutuma oli 5,4 %. Vaatimustason alittaneissa näytteissä oli makuvirheitä ja kohonnut orgaanisen aineen pitoisuus, joka kuitenkin on ollut alle 50 % sallitusta enimmäispitoisuudesta.

Veden ja jäteveden verottoman kuutiohinnan tavoitearvot olivat 1,07 € ja 1,10 €. Tavoite toteutui. Veden ja jäteveden hinta on sama kuin kahtena edellisenä vuotena. Vesi- ja viemäryhdistyksen tilastojen mukaan jäteveden ja talousveden kulutusmaksut Turussa olivat helmikuussa 2003 noin 0,1 € korkeammat kuin muiden suurten vesilaitosten tai keskimäärin vesilaitoksilla Suomessa. Saman tilaston nk. vertailuhinta, jossa mm. liittymismaksut ja mahdolliset perusmaksut on otettu huomioon, on Turussa toiseksi kallein Vaasan jälkeen. Toimintakertomuksessa annetun selvityksen mukaan ero muihin suuriin vesilaitoksiin on kohtuullinen.

Toimintakertomuksen mukaan seudullinen tekopohjavesihanke on edennyt detaljisuunnitteluas- teelle ja jätevedenpuhdistamohankkeessa valmisteltiin toimintakertomuksen valmistuessa vasti- neita katselmukseen jätettyihin muistutuksiin.

Kestävä kehitys

Vesilaitoksen ensimmäinen yhteiskuntavastuuraportti valmistui ja jaettiin sidosryhmille. Raportilla osallistuttiin Ympäristö- ja yhteiskuntavastuuraportoinnin kilpailuun, jossa raportti sai myönteistä palautetta.

Nykyisen keskuspuhdistamon ympäristöluvan muutoksesta saatiin päätös 22.9.2003. Toiminta- kertomuksen mukaan typenpoiston vaatimusta muutettiin siten, että nykyisen keskuspuhdistamon investoinnit ennen Kakolanmäen keskuspuhdistamon valmistumista pysyvät teknisesti ja taloudel- lisesti järkevinä.

Vesilaitoksen käytössä on noin 800 kilometriä vesijohtoja, joista nykyisellä investointitasolla voi- daan uusia vuosittain noin 7 kilometriä. Vesijohtoja korjaamalla on mahdollisuus vähentää hukka- veden määrää. Laskuttamattomasta vedestä n 30 % on hallittua ja loput vuotovettä. Laskuttamat- tomasta vesimäärästä ei ole vähennetty verkoston huuhteluun käytettyä vettä, juoksutuksia, luiste- lukenttien jäädyttämisiä, pohjaveden jakelua jne. Edellä mainittujen vedenkäyttöjen määrä on noin 1-2 % veden kokonaistuotannosta. Laskuttamattoman veden osuus on alentunut viime vuosina seu- raavasti:

Laskuttamattoman veden osuus vuosina 1998 - 2003						
	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Laskutta- mattoman veden osuus, %	20,9	25,8	26,5	21,4	20,9	20,5

- **Vesilaitoksen taloudelliset talousarviotavoitteet jäivät saavuttamatta. Erotus tavoitteen oli 1,9 %.**

1 73 Teknisten palveluiden johtokunta, Turun Liikennelaitos

Liikennelaitos pääsi sitovaa tavoite-euromäärää (liikealijäämä + poistot -394.300 €) parempaan tulokseen. Liikealijäämä + poistot oli - 266.147 €, eli tavoite ylitettiin 32,5 %:lla. Liikennelaitok- sen linjat 14,15 ja 72 kilpailutettiin kesällä 2003, minkä seurauksena linjojen liikenne siirtyy pois liikennelaitokselta keväällä 2004. Tuotanto supistuu muutoksen myötä 25 %. Vaikutus henkilös- töön on noin 23 henkilötyövuotta. Tarpeelliset henkilöstövähennykset suoritettiin pääosin jo vuo- den 2003 puolella.

Joukkoliikennepoliittisessa ohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että Liikennelaitos saavuttaa nol-latuloksen viimeistään vuoteen 2007 mennessä. Tavoitteen saavuttamiseksi on tehty päätökset mm. varikkotoiminnan toimintojen uudelleen järjestelemiseksi ja siirtämiseksi pienempiin tiloihin vuokratilustannusten säästämiseksi.

- **Liikennelaitos saavutti taloudellisen tavoitteensa kiitettävästi.**
- **Liikennelaitoksen toiminta ja talous on ollut eräänä aiheena tarkastuslautakunnan arviointiprojektissa, jossa on käsitelty joukkoliikennepoliittisen ohjelman toteutumista. Arviointiprojektin tulosten yhteenveto on kohdassa 7.2.**

1 74 Satamalautakunta, Turun Satama

Sataman jalostusarvotavoite oli >110.000 €/henkilö. Tavoitetta ei saavutettu. Toteutuma (106.513 €) jäi 3,2 % tavoitteesta. Sataman toimintaa on tehostettu työaikajärjestelyillä, organisaa-tiota muuttamalla ja selvittämällä toimintoprosesseja.

Tavoitteena ollut peruspääoman korko (4.813.000 €) on suoritettu tavoitteen mukaisesti. Sataman peruspääoma on noussut Turun Vapaavarasto Oy:n osakekannan kirjanpitoarvolla. Satamalta pe-rittävä peruspääoman korko kasvaa arvioituja osinkotuloja vastaavasti. Turun Vapaavarasto Oy päätti yhtiökokouksessaan maksaa osinkoa vuodelta 2002 100 €/ osake Turun Sataman omaisuus-deksi siirretyille osakkeille. Osinkotuloa kirjattiin saaduksi 3.400 €.

Tavoitteeksi oli asetettu, että panostus kehitys- ja tutkimustoimintaan on 3 % liikevaihdosta. To-teutuma oli vain 0,3 %, kymmenesosa tavoitellusta tasosta.

MKK/satamasidonnaiset toiminnot¹⁾ mittaa Turun Sataman välillisiä ja välittömiä työllistämisvai-kuuksia. Tavoitearvo on 6.700 välittömästi työllistyvää. Tutkimustulosta alempi arvio perustuu yleiseen talouden taantumaan. Toteutumaksi on raportoitu 6.300.

- **Tavoitteena ollut peruspääoman korko (4.813.000 €) on suoritettu tavoitteen mukaisesti.**
- **Toiminta on edennyt oikeaan suuntaan, vaikka toiminnallisia mittaritavoitteita ei saavu-tettu.**

1 75 Kiinteistölautakunta, Kiinteistölaitos

Kiinteistölaitoksen talouspohjan turvaaminen.

Tavoite-euromäärä (liikeylijäämä + poistot 23,5 M€) saavutettiin. Toteutuma oli 3,2 M€ (13,8 %) tavoitetta parempi. Liikeylijäämätavoite oli 13,0 M€, mikä saavutettiin. Toteutuma, 16,2 M€, oli 25 % asetettua tavoitetta parempi. Käyttöomaisuuden myyntivoittoja toteutui 7,8 M€, eli 0,8 arvi-oitua enemmän. Investointituloja oli 2,8 M€ arvioitua enemmän ja investointimäärärahasta jäi käyttämättä 0,2 M€, joten nettoinvestoinnit alittuivat 3,0 M€.

Elinkeino- ja tuotantoprosessi

Elinkeinoelämän uudistuotantoon luovutetun rakennusoikeuden määrä on laskenut jyrkästi vuo-desta 2001. Vuonna 2001 luovutettiin 99.000 kerrosalaneliömetriä, vuonna 2003 luku oli enää 14.000 k-m². Tavoitearvoksi vuodelle 2003 oli asetettu 25.000 k-m², joten tavoitteesta jäätiin 44 %. Luvut heijastavat yleistä taloudellista tilannetta, jossa markkinat ovat varovaiset.

¹⁾ Mittari perustuu Sataman Merenkulunkoulutuskeskukselta tilaamaan tutkimukseen, miten Turun seudulla satamatoiminnot työllistävät välittömästi/välillisesti. Tutkimus tehtiin vuonna 2001, jolloin saatiin välittömästi työllistävien määräksi lähes 7.000 ja välillisesti noin 20.000.

Asuntotonttutuotantoprosessi

Asuinkerrostalojen ja pientalojen uudistuotantoon luovutetun rakennusoikeuden määrä on elinkeinontonttien tapaan laskenut edellisvuosien tasoon verrattuna. Vuonna 2003 kerrostalojen rakennusoikeuden toteutuma oli 3.000 k-m² kun tavoitteeksi oli asetettu 35.000 k-m². Tavoitteesta jäätiin 91 %. Pientalojen rakennusoikeuden toteutuma oli 500 k-m² kun tavoitteeksi oli asetettu 20.000 k-m². Tavoitteesta jäätiin 97,5 %. Alhaisen korkotason vuoksi kysyntä on suuntautunut omistusasuntoihin, erityisesti omakotitaloihin. Vuonna 2003 omakotitalojen rakennusoikeuden määrä (18.000 k-m²) oli kaksinkertainen vuoteen 2002 verrattuna. Tavoitteesta (20.000 k-m²) jäätiin kuitenkin 10 %.

Julkisen infrastruktuurin rappeutumisen pysäyttäminen

Kiinteistölaitos on soveltanut yhteistyössä Kuntaliiton ja Efektia Oyn kanssa kehitettyä laskentaohjelmaa yleisten alueiden kuntovajeen hallintaan ja laskentaan. Laskelmien mukaan katujen osuus julkisen infrastruktuurin kuntovajeesta on n. 120 M€ vuoden 2003 lopussa. Jotta katujen rappeutuminen saataisiin pysäytettyä, tulisi korvausinvestointien tasoa nostaa nykyisestä n. 2,5-kertaiseksi. Peruskorjaus- ja korvausinvestointien osuus poistojen määrästä on kuitenkin laskenut viime vuosina. Peruskorjaus- ja korvausinvestoinnit ovat vuonna 2003 olleet 48 % poistojen määrästä, kuten on asetettu tavoitteeksi. Vuonna 2001 osuus oli 75 % ja vuonna 2002 67 %.

Puhtaana- ja kunnossapidon ylläpitokustannuksia seurataan katu- ja viheralueilla. Tavoitearvo katualueitten (2.033 € 1.000 m² kohti) saavutettiin, toteutuma oli 1.865 €. Viheralueitten tavoitearvo oli 241 € 1.000 m² kohti ja toteutuma oli 250 €. Tavoitteesta jäätiin siis 3,7 %.

Keskustan kehittämisinvestointeihin oli varattu 1,48 M€, josta kyseiseen tarkoitukseen käytettiin 0,77 M€.

- **Kiinteistölaitoksen taloudelliset talousarviotavoitteet toteutuivat kiitettävästi, mutta sisäinen valvonta ei ollut toimivaa. Sisäisestä valvonnasta on erillinen havainto arviointikertomuksen kohdassa 8.5.**
- **Luovutetun rakennusoikeuden määrä alitti tuntuvasti asetetut tavoitteet. Yleinen taloudellinen tilanne ja alhainen korkotaso vaikuttivat kysynnän määrään ja suuntautumiseen kerrostaloista omakotitalorakentamiseen.**
- **Kiinteistölaitoksen laskelmien mukaan katujen rappeutumisen pysäyttämiseksi tulisi korvausinvestointien tasoa nostaa nykyisestä n. 2,5-kertaiseksi. Peruskorjaus- ja korvausinvestointien määrä verrattuna poistojen määrään on laskenut nopeasti viime vuosina, mikä on huolestuttavaa.**

1 77 Kiinteistölautakunta, Tilalaitos

Toiminnan kannattavuus

Tavoite-euromäärä (liikeylijäämä + poistot 36,6 M€) saavutettiin. Toteutuma oli 17.000 € tavoitetta parempi. Liikeylijäämäprosentti oli 27,1 kun tavoitteeksi oli asetettu 27,6. Investointimenot alittuivat 5,8 M€ ja tulot ylittyivät 1,1 M€ eli nettoinvestoinnit alittivat talousarviotavoitteen 6,9 M€.

Omaisuuksien arvon hallinta

Rakennuskannan korjausvelan pienentämistä suunnitelmallisesti pitkällä aikavälillä seurataan vuositasolla. Tavoite vuoden 2003 osalta oli, että korjausvelka on 12,28 % jälleenhankinta-arvosta. Tavoite saavutettiin, toteutuma oli 12,24 %.

Kestävä kehitys

Tavoitteena on hallinnassa olevien kiinteistöjen energiankulutuksen alentaminen Kauppa- ja teollisuusministeriön kanssa solmitun energiansäästösovituksen mukaisesti. Lämmönkulutustavoitetta (42,1 kWh/m³) ei saavutettu. Toteutuma oli 45,4 kWh/m³, koska mm. ilmanvaihtolaitteiden käyntiaikoja on lisätty sisäilmaongelmista johtuen samalla tavoin kuin vuonna 2002. Vuoden 2003 aikana on toiminut poikkihallinnollinen sisäilmatyöryhmä, jonka tehtävänä on ollut yhdessä asiantuntijoiden kanssa laatia kuntokartoituksia ja priorisoituja korjausohjelmia kaupungin kiinteistöille.

- **Tilalaitoksen tavoite-euromäärä (liikeylijäämä + poistot 36,6 M€) saavutettiin. Nettoinvestoinnit alittivat talousarvion tavoitteen 6,9 M€, mutta toimintakertomuksessa ei ole annettu selvitystä siitä, mistä tämä johtuu.**
- **Terve sisäilma on rakennusten käyttäjien kannalta energiankulutuksen vähentämistä tärkeämpi tavoite, minkä vuoksi on jouduttu tinkimään energiankulutustavoitteen toteutumisesta. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan olisi tärkeää seurata myös kaupungin rakennusten sisäilman laadun kehittymistä omalla mittarilla.**

1 78 Teknisten palveluiden johtokunta, Jätelaitos

Tasapainoinen talous

Kaupunginvaltuuston asettama jätelaitosta sitova tavoite-euromäärä (liikeylijäämä + poistot) oli 757.059 €, joka saavutettiin. Toteutuma oli 919.000 €, mikä on 21 % tavoitetta parempi tulos.

EU:n jätehuoltodirektiivit edellyttävät laajoja investointeja Turun kaupungin jätehuoltolaitoksiin. Valtuusto on asettanut sitovaksi tavoitteeksi, että jätelaitoksen suuria investointeja ei suoriteta budjettirahoitteisesti ja että taloussuunnitelmakauden investointirahoitus koskee vain nykyisen polttolaitoksen leasing-lunastusta ja perustettavan jätehuoltoyhtiön osakepääoman merkintää. Jätelaitoksen selvityksen mukaan jätteenpolttolaitoksen ympäristölupa päättyy vuoden 2005 lopussa, jolloin jätelaitoksen on suoritettava taseeseensa kerätyillä varoilla polttolaitoksen teknisten osien yli 5 M€:n leasinglunastus. Toimintakertomuksessa todetaan, että investointeja ei suoritettu vuonna 2003. Tulevat suuret investoinnit siirtyvät perustetun jätehuoltoyhtiön hoidettaviksi.

Suomen Kiinteistöliitosta saatujen vertailutietojen mukaan jätehuoltokustannukset ovat Turussa suuremmat kuin muissa Suomen suurimmissa kaupungeissa. Suomen Kiinteistöliitto on vertaillut asumiseen liittyviä menoja eri kaupungeissa vuonna 2004. Jätehuoltomenot olivat pienimmät Tampereella. "Indeksialon" jätehuoltomenot olivat Tampereella 0,083 €/m²/kk, Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla 0,113 €/m²/kk ja Turussa 0,129 €/m²/kk. Eroa Tampereen jätehuoltomenoihin oli 55 % ja Helsingin, Espoon ja Vantaan jätehuoltomenoihin 14 %.

Seudullisen yhteistyön laajentaminen ja seudullisen jätelyhtiön perustaminen

Seudullinen jätehuoltoyhtiö Turun Seudun Jätehuolto Oy on tavoitteen mukaisesti perustettu marraskuussa 2003 ja yhtiön liiketoiminta alkoi vuoden 2004 alusta. Yhtiön osakkaina ovat Turku, Raisio, Naantali, Masku, Kaarina, Lieto, Parainen ja Piikkiö.

Jätteiden hyötykäytön lisääminen

Valtioneuvoston asettama yhdyskuntajätteen hyödyntämistavoite on 70 % vuonna 2005. Jätelaitoksen yhdyskuntajätteiden hyödyntämistavoite oli 50 %, kun tavoitteena oli 45 %. Laskentatapa eroaa valtakunnallisesta siten, että valtakunnallisessa tavoitteessa on mukana myös kotitalouksista syntyvät hyötyjätteet kuten paperi, lasi ja metalli. Kyseisten hyötyjätteiden huomioiminen tilastoinnissa korottaa yhdyskuntajätteiden kokonaishyötykäyttöastetta merkittävästi. Laskentatapaa ollaan muuttamassa valtakunnallisten ohjeiden mukaiseksi.

- **Jätelaitoksen taloudelliset ja toiminnalliset talousarviotavoitteet saavutettiin kiittävästi. Tosin hyvän tuloksen saavuttamista helpottaa se, että jätehuoltotaksat ovat Turussa Suomen Kiinteistöliiton tekemän vertailun mukaan korkeammat kuin maan muissa suurimmissa kaupungeissa.**

1 79 Teknisten palveluiden johtokunta, Tekstiilihuolto

Valtuustotasolla seurattiin yhtä kriittistä menestystekijää: kilpailukyvyyn kehittäminen suhteessa ulkoiseen maailmaan. Mittarina oli pesty pyykki kg/henkilö/tunti. Tavoitteena oli 28 kg ja toteutuma oli 29,6, eli 5,7 % tavoitetta parempi tulos. Toimintavuoden aikana on saatu useita merkittäviä uusia ulkoisia asiakkaita. Sitova tavoite-euromäärä (liikeylijäämä + poistot) oli 293.000 €. Tavoite saavutettiin. Toteutuma oli 317.000 € eli 8,4 % tavoitetta parempi. TYKS:n kanssa tehty hinnankorotuksia estävä sopimus oli voimassa kolme vuotta kaupungin ja TYKS:n pesuloiden yhdistämisestä eli vuoden 2003 loppuun.

- **Tekstiilihuollon taloudelliset ja toiminnalliset talousarviotavoitteet toteutuivat kiittävästi.**

6 Kaupungin määräysvallassa oleville yhteisöille asetettujen talousarviotavoitteiden saavuttaminen

Arviointikertomus sisältää arvion vain niiden tytäryhteisöjen toiminnasta ja taloudesta, joille on asetettu talousarviossa tavoitteet. Seuraaville Turun kaupungin määräysvallassa oleville yhteisöille ei ole vielä asetettu tavoitteita talousarviossa (luettelosta puuttuvat eräät vähemmän merkittävät kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöt): Eskelin pysäköintilaitos Oy, Kiinteistö Oy Turun Monitoimihalli, Oy Turkuhalli - Åbohallen Ab, Pilot Turku, Turun Seudun Puhdistamo Oy, Varsinais-Suomen Asumisoikeus Oy, Pro Cultura -säätiö, Turun Aikuiskoulutussäätiö, Turun Musiikkijuhlasäätiö.

Kiinteistö Oy Lehtolaakso

Tasapainoinen talous

Kiinteistö Oy Lehtolaakson liikevaihto jäi 0,2 % ja liikevoitto 1,2 % tavoitteesta. Tilikauden voitotavoite 0 € toteutui. Sijoitetun pääoman tuotto prosenttitavoite (2,8) saavutettiin, toteutuma oli 3,3. Omavaraisuusprosentti jäi alle tavoitellun (tavoite 30 %, toteutuma 26,3 %). Suhteellinen velkaantuneisuusprosentti oli 684 % tavoitteen ollessa 880 %.

Hyvin toimivat palveluketjut, yhteistyö ja uudistumiskyky

Kaupunginvaltuuston erillistavoitteen mukaan hyväksytyyn asunto- ja maankäyttöohjelman toteuttaminen edellyttää Kiinteistö Oy Lehtolaakson asuntotuotannon nostoa 150 asuntoon, joiden omahoito hoidetaan rahalaitoslainoilla. Kaupunginvaltuuston 5.5.2003 hyväksymässä asunto- ja maankäyttöohjelmassa vuosille 2003 - 2007 on asunnon tuotantotavoitetta alennettu. Ohjelman mukaan Kiinteistö Oy Lehtolaakson ja TVT Asuntojen yhteenlaskettu tuotanto vuonna 2003 jää alle 100 asunnon. Kaupungin oma vuokra-asuntotuotanto mahdollistetaan vuotuisen talousarvion sallimissa rajoissa siten, että painotetaan omaa asuntotuotantoa paikkaamaan yhden hengen talouksien ja yli neljän hengen talouksien tarvitsemien asuntojen puutetta. Asuntomarkkinatilanne on asunto- ja maankäyttöohjelman mukaan kohtuullinen sekä vuokrien että hintojen suhteen. Turun asuntojen hinta- ja vuokratasojen muutokset ovat olleet maltillisia muiden kasvukeskusten hintojen ja vuokrien kehitykseen verrattuna. Puutetta on yksioista, suurista perheasunnoista sekä pientalontonteista.

Toimintakertomuksen mukaan rivitalokohde valmistui Katariinassa (25 asuntoa) ja toinen on rakenteilla Haritussa (16 asuntoa). Kerrostalokohde valmistui Harittuun (49 asuntoa). Jatkuva perus-

korjaus sisältyy investointikohteisiin.

- **Kiinteistö Oy Lehtolaakson taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet toteutuivat hyvin.**

Myllykoti Oy

Toimintakertomuksen mukaan Myllykoti Oy on pysynyt luottojensa takaisinmaksuohjelmassa eikä uutta luottoa ole ollut tarpeellista ottaa. Liikevaihtotavoite saavutettiin, mutta liikevoitto ja tilikauden voitto jäivät alle tavoitteen. Liikevoiton tavoitearvo oli 268.000 € ja toteutuma 79.000 €. Tilikauden voittotavoite oli 135.000 € ja toteutuma 2.700 € tappiota. Myös sijoitetun pääoman tuotto-tavoite 15 % jäi saavuttamatta. Pääoman tuotto oli 2,2 %. Taloudelliseen tulokseen vaikutti henkilöstömäärän kasvattaminen kahdella henkilöllä lääninhallituksen suosituksen ja toimiluvan saamisen edellytysten mukaiselle tasolle.

Työtyytyväisyyskyselyä ei suoritettu vuonna 2003 toimitusjohtajan vaihdoksesta johtuen. Työkyvyttömyyspäivissä ei saavutettu tavoitteeksi asetettua 15 % laskua vuoteen 2002 verrattuna, vaan määrä kasvoi edellisvuoden määrään verrattuna. Tavoitteeksi asetettu tulospalkkiojärjestelmän käyttöönotto siirtyi vuodelle 2004.

- **Vakauttamisohjelmassa pysyttiin sovitulla tavalla, mutta monet taloudelliset tavoitteet jäivät saavuttamatta henkilöstökustannusten kasvun vuoksi. Henkilöstömäärän kasvattaminen kahdella oli tarpeen, jotta saavutettaisiin lääninhallituksen suosituksen mukainen ja toimiluvan edellyttämä henkilöstömäärä.**

Oy Turku Energia Ab

Omistajan näkökulma

Sijoitetun pääoman tuotto prosentitavoitteena oli vähintään 9 %. Toteutuma oli 15,9 %, eli 77 % tavoitetta parempi. Liikevaihdon kasvu (6 %) oli tavoitteen mukaisesti suurempi kuin energian kulutuksen kasvu Turku Energian verkkoalueella (1 %). Omavaraisuusaste (44,3 %) ylitti tavoitearvon (40 %) ja suhteellinen velkaantuneisuus pieneni tavoitteen mukaisesti. Liikevoitto oli yli kaksinkertainen (16,8 M€) tavoitteeseen verrattuna. Myös muut taloudelliset tunnusluvut toteutuivat suunnitelman mukaisesti tai parempana.

Asiakkaan näkökulma

Asiakaskysely tehtiin 4 kertaa vuonna 2003 ja tulokset on toimintakertomuksen mukaan huomioitu toiminnan kehittämisessä. Asiakasmäärä kasvoi tavoitteen mukaisesti nopeammin kuin verkkotoimialueen asiakasmäärä. Sekä sähkön että lämmön toimintavarmuus säilyi hyvällä tasolla. Tavoitteena oli, että tehtyjen sopimusten myyntikate pidetään vähintään vuoden 2002 tasolla. Tavoite saavutettiin ja myyntikate jopa parani.

Toimintanäkökulma

Jalostusarvo liikevaihdosta kasvoi tavoitteen mukaisesti vuoteen 2002 verrattuna ja jalostusarvo per henkilöstökustannukset ylitti tavoitearvon. Myös muut toimintanäkökulmaan liittyvät tavoitteet saavutettiin.

Valtuuston erillistavoitteena oli, että yhtiö "jakaa osinkoa, joka on pitkällä aikavälillä kilpailukykyinen toimialan yrityksiin nähden ottaen kuitenkin huomioon yhtiön kulloisenkin tuloksen ja pääoman tarpeen". Vuodelta 2002 yhtiö jakoi osinkoa 6,6 M€, joka oli 68 % tilikauden voitosta.

- **Oy Turku Energia Ab:n taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet toteutuivat kiitettävästi.**

Oy Turku Touring Ab

Oy Turku Touring Ab:n taloudelliset tunnusluvut toteutuivat huomattavasti asetettuja tavoitteita paremmin. Yhtiön liikevaihtotavoite oli 0,55 M€ ja toteutuma 6,0 M€. Liikevoittotavoite oli 2.700€ ja toteutuma 56.000 €. Tilikauden voittotavoite oli 1.700 € ja toteutuma 56.000 €. Sijoitetun pääoman tuottoprosenttitavoite oli 3 % ja toteutuma 27,1 %. Toiminnallisia tavoitteita ei ollut asetettu.

➤ **Oy Turku Touring Ab:n taloudelliset tavoitteet toteutuivat kiitettävästi.**

Turun Biolaakso Oy -konserni

Bioalan yritysten rahoitusongelmat heijastuivat Turun Biolaakso Oy:n toiminnassa ja taloudessa. Yritysten liikevaihdon kasvu ei ollut asetetun tavoitteen mukainen (vuotuinen keskimääräinen kasvu 5 % yli inflaation, tarkka toteutumatieta puuttuu). Myöskään työpaikkamäärän kehitys ei vastannut tavoitetta.

Uusia alan yrityksiä syntyi toimintakaudella viisi, eli asetettu tavoite (3) saavutettiin. Osaavaa työvoimaa on kohtuullisesti saatavissa, mutta yrityksen johtotehtäviin sopivista henkilöistä on pula.

Biolaboratorion toiminnan käynnistyminen viivästyi rakennusteknisistä syistä sekä alan rahoitus-tilanteesta johtuen. Biolaakson alueen toimitilojen neliömäärän kasvu hidastui alkuvuodesta ja pysähtyi loppuvuonna. Vuoden aikana investointiin alueelle yhteensä n. 3,5 M€. Tavoitteena oli 10 M€.

Valtuuston erillistavoitteen mukaisesti Turun Biolaakso Oy on fuusioitu Turku Science Park Oy:öön ja sen liiketoiminta on yhtiöitetty erilliseksi uudeksi osakeyhtiöksi Turku Science Park-konserniin vuoden 2002 lopulla. Tavoitteena on lisäksi, että Turun kaupunki ottaa erikseen kantaa Turku Science Park Oy:n /Turun Biolaakso Oy:n toiminnasta aiheutuviin omistajariskeihin sekä konsernin pääomittamiseen ja investointeihin liittyviin rahoitusjärjestelyihin. Toimintakertomuksessa ei ole mainintaa erillisestä kannanotosta mainitussa asiassa.

Markkinaoikeus on määrännyt Turku Science Park Oy:n maksamaan 100.000 €:n hyvitysmaksun ilmastointiurakkakilpailun hävinneelle yhtiölle. Markkinaoikeuden näkemys on, että Turun Biolaakso Oy rikkoi hankintalakia, kun se ei noudattanut lakia julkisista hankinnoista. Päätös ei ole saanut vielä lainvoimaa.

➤ **Useimmat Turun Biolaakso Oy -konsernin tavoitteista jäivät saavuttamatta.**

TVT Asunnot Oy

Tasapainoinen talous

Tilikauden tulostavoitteena oli nollatulot, joka saavutettiin. Liikevaihto jäi hieman alle tavoitteen, joka oli 32,8 M€. Toteutuma oli 32,0 M€. Myös liikevoitto oli hieman tavoitetta pienempi. Tavoite oli 12,2 M€ ja toteutuma 11,6 M€. Sijoitetun pääoman tuottotavoite oli 4,5 % ja toteutuma 4,4 %. Suhteellinen velkaantuneisuustavoite oli 830 % ja toteutuma 809 %. Yhtiön taloudellisesta tilasta on tehty selvitys syksyllä 2002. Toimintakertomuksen mukaan yhtiön toimintaa on kehitetty liiketoimintajaoston päätöksen ohjeiden mukaan.

Kilpailukykyiset ja riittävät asumismahdollisuudet

Tavoitteena oli, että asuntojen käyttöaste on vähintään 98 %. Tavoite jäi saavuttamatta, käyttöaste jäi hieman alle 98 %.

Investoinnit

Investointitavoitteeksi oli asetettu uudisrakentaminen asuntotuotanto- ja maankäyttöohjelman tavoitteen mukaan ja noin 100 asunnon peruskorjaus. Kaupunginvaltuusto hyväksyi 5.5.2003 asunto- ja maankäyttöohjelman vuosille 2003 - 2007. Ohjelman mukaan Kiinteistö Oy Lehtolaakson ja TVT Asunnot Oy:n yhteenlaskettu tuotanto vuonna 2003 jää alle 100 asunnon. Tavoite ylittyi 30 %. Valmistuneita asuntoja oli yhtiöiden kohteissa yhteensä 130, joista 40 TVT Asunnot Oy:n kerrostalokohteessa Runosmäessä. Peruskorjaustyö valmistui neljässä Varissuon ja Runosmäen asuintalokohteessa, joissa oli yhteensä 255 asuntoa eli tavoite ylittyi 155 %. Peruskorjaus jatkui yhdessä kohteessa.

- **Nollatulostavoite saavutettiin, mutta liikevaihto ja liikevoitto jäivät alle asetetun tavoitteen.**
- **Investointitavoitteet, erityisesti peruskorjauksissa, ylittyivät tuntuvasti vuonna 2003.**

Turun Seudun Vesi Oy

Vision mukaan tekopohjavesihanke toteutuu vuoteen 2007 mennessä, jonka jälkeen Turun Seudun Vesi Oy:n vedenmyynti kattaa koko Turun kaupunkiseudun. Yhtiön talous on vuoteen 2030 asti velkainen.

Tavoitteena on aikataulun ja kustannusarvion noudattaminen tekopohjavesihankkeessa ja projekti-suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden täydellinen saavuttaminen. Yhtiöön on palkattu projekti-insinööri hoitamaan tekopohjavesihankkeen rakennuttamiseen ja raportointiin liittyvät tehtävät. Yhteistyökumppanit on kilpailutettu siten, että valinnassa osaaminen ja ammattitaito korostuvat.

Rahoitussuunnitelman mukaan tavoitteena on, että lainoitustarve jää alle 80 M€. Summa sisältää vain tekopohjavesihankkeen suunnitellut investointikustannukset. Rahoituskustannukset sisältävä tarkennettu summa on 94 M€. Rahoitustilannetta seurataan hankitun ohjelmiston avulla.

Taloudelliset tavoitteet toteutuivat monelta osin asetettuja tavoitteita paremmin. Vuoden 2003 liikevaihto oli 298.000 € (tavoite 238.000 €). Liikevoitto oli -738.000€ (tavoite -832.000 €). Tilikauden tappio oli -706.000 € ja tavoite -782.000 €. Sijoitetun pääoman tuotto oli -2,42 ja tavoite -4,0. Velkaantuneisuus oli tavoitetta suurempi. Suhteellinen velkaantuneisuus -% oli 3.432 % (tavoite 670 %) ja omavaraisuusprosentti 65 % kun tavoitteeksi oli asetettu 100 %.

- **Monet taloudelliset tavoitteet saavutettiin, mutta velkaantuneisuus oli tavoitetta suurempi.**

Forum Marinum -säätö

Tasapainoisen talouden tavoitteena oli, että oman tuoton osuus on yli valtakunnallisen keskiarvon. Toimintakertomuksen mukaan tavoite on toteutunut. Liikevaihtotavoite saavutettiin, tavoite oli 400.000 ja toteutuma 431.000. Käyttökate tavoite jäi saavuttamatta. Tavoite oli -420.000, josta jäätettiin 30 %. Toteutuma oli -546.000 €. Omavaraisuusprosentti toteutui lähes tavoitearvon mukaisena (tavoite -62 %, toteutuma -61 %). Kokonaisvelan määrä kasvoi vuodesta 2002 ja oli 21,6 % suurempi kuin asetettu tavoite (tavoite 550.000, toteutuma 669.000 €). Nettoinvestoinnit olivat 434.000 €, kun tavoitteeksi oli asetettu 150.000 €.

Merikeskuksen kehittämisen tavoitteena oli kävijämäärän jatkuva kasvu. Kävijämäärä ei Tall Ships Racesta huolimatta kasvanut vuodesta 2002. Toteutunut kävijämäärä oli 51.110.

- **Forum Marinumin talousarvion mittaritavoitteista monet jäivät toteutumatta.**

- **Kriittisten menestystekijöiden toteutumisen arviointia hankaloittaa se, että käytössä olevat mittarit eivät riittävästi mittaa kriittisten menestystekijöiden toteutumista.**

Turun Ylioppilaskyläsäätiö

Liikevaihto ja käyttökate ylittivät selvästi tavoitteet. Liikevaihto oli 16,9 M€, kun tavoitteeksi oli asetettu 15,9 M€. Käyttökate oli 8,7 M€, kun tavoite oli 7,6 M€. Omavaraisuusprosentti jäi tavoitetta pienemmäksi. Toteutuma oli 11,3 %, kun tavoitteena oli 12,3 %. Säätiön kokonaisvelan määrä oli tavoitetta pienempi. Velkaa oli 119,7 M€, kun tavoitteena oli 123,5 M€.

Vuokrahintatasoa koskeva tavoite toteutui. Myös asuntojen käyttöastetavoite saavutettiin, tavoite oli 95 % ja toteutuma 96,9 %.

Tavoitteena oli, että hoitokulut/opiskelija-asuntoyhteisöt olisivat alle keskiarvojen. Vertailutiedot eivät olleet valmistuneet toimintakertomuksen ilmestymiseen mennessä.

Rahoituskuluja koskeva tavoite oli, että korkoprosentti olisi alle pitkän ajan markkinahintojen. Lainojen keskiprosentti oli vuoden lopussa 4,56 %, mikä on pitkäaikaisten markkinakorkojen yläpuolella.

- **Valtaosa tavoitteista toteutui.**
- **Tavoitteiden selkeään muotoiluun tulee kiinnittää huomiota.**

7 Tarkastuslautakunnan projektitarkastuksiin perustuvat havainnot

7.1 Kaupungin kansainvälistymisstrategia, toimeenpano ja seuranta

Tarkastuslautakunnan työkauden 2002 - 2003 työohjelmaansa sisällyttämän arviointiprojektin tavoitteena oli arvioida, miten Turun kaupunginvaltuuston hyväksymän kansainvälistymisstrategian toimeenpano on käynnistynyt, mitä päätöksiä ja konkreettisia toimenpiteitä kaupungin hallinto on tehnyt asian johdosta sekä miten strategian toteuttamista seurataan kaupunki- ja hallintokuntatasolla. Arviointiprojektin raportti on käsitelty kaupunginvaltuustossa 1.3.2004.

Johtopäätöksinään ja suosituksinaan tarkastuslautakunnan ohjausryhmä esitti seuraavaa:

Kansainvälistymisstrategian valmistelu

Kansainvälistymisstrategia valmisteltiin lyhyellä aikataululla ja melko kapealla pohjalla. Strategiassa on käsitelty vain suppeasti maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen liittyviä kysymyksiä, samoin kuin ulkomaalaisväestön lisääntymisen ja yritysten kansainvälistymisen aiheuttamia palvelutarpeita.

- **Seuraavalla kierroksella strategiaa valmistelewan ryhmän kokoonpanoon ja annettuun aikatauluun tulee kiinnittää huomiota, jotta kansainvälistymisen eri osa-alueet tulisivat strategiassa tasapainoisesti huomioon otetuiksi. Ulkomaalaisväestön ja yritysten kansainvälistymiseen liittyvät tarpeet ja odotukset kaupungilta olisi syytä selvittää, jotta toimenpiteet osattaisiin kohdistaa oikein.**

Hallintokuntien vastuu kansainvälisissä asioissa

Turun kaupungin kansainvälistymisstrategia vuoteen 2004 on varsin konkreettinen ja käsittelee asioita käytännönläheisesti. Se sisältää suuren joukon selkeitä toimenpide-ehdotuksia, joita ei ole kuitenkaan selkeästi vastuutettu. Strategian toimeenpano on silti monelta osin lähtenyt hyvin liik-

keelle. Toisaalta näyttää siltä, että hallintokunnissa se on jäänyt liian irralliseksi normaalista vuosittaisesta toiminnan suunnittelusta.

- **Hallintokuntien tulisi ottaa näkyvämpi rooli oman sektorinsa kansainvälisissä asioissa. Niiden tulisi sisällyttää niille vastuutetut kansainvälistymisstrategiassa olevat toimenpiteet omiin keskeisiin suunnitteluasiakirjoihinsa. Tämä toisi nämä asiat konkreettisemmiksi hallintokunnassa eivätkä ne jäisi normaalista toiminnasta irrallisiksi.**

Kansainvälistymisstrategian toteutumisen seuranta

Kansainvälistymisstrategian toimeenpanoon liittyvät päätöskäytännöt eivät ole riittävän selkeitä. Tällä hetkellä ei ole aina selvää, onko jostain asiasta päätetty ja kenen toimesta ja onko päätös virallinen. Myös seurantatietoa on vaikea saada, koska seurannan järjestämisestä ei ole selvää päätöstä. Vaikka joustavuudessa on hyvät puolensa, tässä tapauksessa nykyistä muodollisemmat päätöskäytännöt lisäisivät selkeyttä.

- **Kansainvälistymisstrategian toimeenpanoon ja seurantaan liittyvät päätöskäytännöt olisi saatava selkeämmiksi ja näkyvämmiksi. Strategian sisältämät toimenpiteet tulisi joko strategian hyväksymisen yhteydessä tai erikseen vastuuttaa ja aikatauluttaa sekä päättää seurannasta. Tämä antaisi toteutukseen jäntevyyttä ja varmistaisi osaltaan tavoiteltuun lopputulokseen pääsyn.**

7.2 Joukkoliikennepoliittisen ohjelman 1998 - 2005 toteutuminen

Tarkastuslautakunnan asettama ohjausryhmä sai tehtäväkseen arvioida joukkoliikennepoliittisen ohjelman 1998 -2005 toteutumista sekä tarkastella liikennelaitoksen roolia kaupungin joukkoliikenteen kehittämisessä sekä tilaajan että tuottajan näkökulmasta. Käytännössä arvioitavana ollutta joukkoliikennepoliittista ohjelmaa 1998 - 2005 on toteutettu vuosina 1998 - 2003, koska sen korvaava uusi joukkoliikennepoliittinen ohjelma hyväksyttiin jo keväällä 2003. Arviointiprojektin raportti on käsitelty kaupunginvaltuustossa 22.3.2004.

Joukkoliikennepoliittisen ohjelman toteutuminen

Joukkoliikennepoliittisessa ohjelmassa 1998 - 2005 asetetut tavoitteet ovat pääosin toteutuneet, mutta ei kaikilta osin.

- **Kilpailuttamista koskevat tavoitteet toteutuivat melko hyvin. Kilpailuttamisessa käytetyt valintakriteerit ovat sekä joukkoliikennepalvelujen tuottajien että tilaajien edustajien mielestä olleet onnistuneet. Kaupungin joukkoliikenne on onnistuttu järjestämään huomattavasti halvemmalla kuin ennen kilpailuttamista. Linja-autot ovat uudempia, ympäristöystävällisempiä ja matalalattaisia, mikä lisää matkustusmukavuutta. Liikennepalveluja on lisäksi pystytty lisäämään. Työllisyyttä on pystytty parantamaan, koska vuoroja on aiempaa enemmän ja linja-autonkuljettajia näin ollen tarvitaan nykyään enemmän kuin ennen kilpailuttamista. Joukkoliikennelautakunnan näkemys on, että laajempikin kilpailuttaminen olisi kaupungin edun mukaista, koska siitä on saatavissa taloudellista hyötyä kaupungille.**
- **Kaupungin rahankäyttöä joukkoliikenteeseen koskevat tavoitteet ovat toteutuneet siltä osin, että puolet kilpailuttamalla saaduista hyödyistä on suunnattu joukkoliikenteen kehittämiseen ja taksatason alentamiseen ja puolet hyödyistä on käytetty joukkoliikenteen tuen pienentämiseen. Poikkeama tavoitteista on tehty siinä, että taksoja on korotettu jopa yli kustannustason nousun, vaikka 20 % joukkoliikennelautakunnalle jäävistä hyödyistä olisi ohjelman mukaan tullut käyttää taksojen korotustarpeen vähentämiseen. Runas 20 % on käytetty erityisryhmien taksojen alentamiseen eli opiskelijoiden lippujen alennuksiin ja sotaveteraanien ilmaismatkoihin. Ohjelman mukaan taksojen korotustarpeen vähentämisellä ei tarkoitettu taksojen nimellistason alentamista vaan sitä, että taksoja ei tarvitse korottaa vuosittain kustannusnousua vastaavasti.**

- **Matkustajamäärän kasvutavoite (10 % vuoden 1997 tasosta) saavutettiin vuonna 2001, mutta sen jälkeen matkustajamäärät ovat olleet alle asetetun tavoitteen.**
- **Palvelulinjasto on perustettu asetetun tavoitteen mukaisesti. Tosin sosiaalitoimen maksamien kuljetusten kustannukset ovat kasvaneet siitä huolimatta, vaikka toiveena oli, että ne olisivat vähentyneet. Sellaista seuranta ei ole suoritettu, joka osoittaisi miten suora vaikutus palveluliikenteellä on sosiaalitoimen maksamien kuljetusten kustannuksiin. Mikäli kuljetuspalvelujärjestelmää kehitetään perustamalla kuljetuspalvelukeskus on ennen lopullista ratkaisua välttämätöntä suorittaa päätöksenteon pohjaksi kokonaistaloudellista seuranta.**
- **Ympäristökuormitusta on pystytty pienentämään huomattavasti tavoitetta paremmin asettamalla ympäristövaatimukset kilpailutetussa liikenteessä käytettäville linja-autoille.**

Liikennelaitoksen tulevaisuus

Kilpailuttamisen nopea aikataulu on hidastanut liikennelaitoksen taloudellisen tasapainon saavuttamista. Kaupungin henkilöstöpolitiikan asettamista rajoituksista johtuen liikennelaitos ei ole voinut irtisanoa kilpailuttamisen yhteydessä ilman työtä jäänyttä henkilökuntaa siinä laajuudessa, kuin liikennelaitoksen talouden tasapainon saavuttaminen olisi vaatinut. Ennen kilpailuttamista vuonna 1998 liikennelaitos oli tästä huolimatta saavuttanut käyttötalouden tasapainon. Kilpailuttamisen tuloksena tulopohja pieneni ja tulos on sen jälkeen ollut alijäämäinen. Vuonna 2003 toteutettu kilpailuttaminen heikensi liikennelaitoksen taloutta edelleen ja hidastaa laitoksen saneeraamista kilpailukykyiseksi. Suunnitelmat tilojen supistamisesta ja varikkotoimintojen muutoksista tehokkaammiksi ovat kuitenkin pitkällä ja vuoden 2004 aikana sopeutetaan taloutta supistuneeseen liikennemäärään. Keväällä 2003 hyväksytyssä uudessa joukkoliikennepoliittisessa ohjelmassa asetettu tavoite, jonka mukaan liikennelaitoksen on saavutettava käyttötalouden tasapaino viimeistään vuonna 2007, on haasteellinen. Tuottajien edustajat suhtautuvat kuitenkin toiveikkaasti mahdollisuuksiin onnistua tavoitteen saavuttamisessa.

Joukkoliikennepoliittisessa ohjelmassa vuosille 2003 - 2008 on päätetty, että liikennelaitoksen kilpailukyvyistä laaditaan taloudellinen ja oikeudellinen selvitys v. 2007 talousarvion laadinnan yhteydessä. Tuolloin otettaneen kantaa siihen, jatketaanko joukkoliikennepalvelujen tuottamista kaupungin omana toimintana ja millä edellytyksillä.

- **Haastattelujen perusteella voidaan vetää johtopäätös, että yhtiöittäminen olisi liikennelaitoksen toimintaedellytysten kannalta monella tavalla edullinen ratkaisu, mikäli liikennelaitoksen talous tuolloin on terveellä pohjalla. On ainakin lyhyellä tähtäimellä todennäköistä, että kaupunki hyötyisi taloudellisesti siitä, että joukkoliikenne kilpailutettaisiin kokonaan. Toisaalta säilyttämällä liikennelaitos omana toimintana (liikelaytöksena tai kaupungin omistamana osakeyhtiönä) voidaan kuitenkin paremmalla tavalla varmistaa, että tarjoushinnat eivät nouse hallitsemattomasti. Jos liikennelaitos säilytetään omana toimintana voidaan kilpailutettu liikenne antaa sen hoidettavaksi, mikäli hintataso nousee liikaa. Kyseessä on perusteellista selvitystä vaativa asia, jossa vaihtoehtoja on punnittava tarkoin ennen lopullista ratkaisua.**

8 Muut toimikauden aikana tehdyt olennaiset havainnot kaupungin hallinnosta

8.1 Rakennushankkeiden suunnittelu ja toteuttaminen

Kaupunginhallitus käsitteli 3.12.2002 tilalaitoksen selvitystä taidemuseon peruskorjaushankkeen eri vaiheissa tehdyistä päätöksistä ja niiden toteutuksesta ja päätti tuolloin palauttaa asian revisio-

toimiston ja lakiasiainosaston selvityksen saamiseksi. Revisiotoimisto ilmoitti kirjeellään kaupunginhallitukselle, että taidemuseohanke on tarkastuslautakunnan toimeksiantoon perustuen revisiotoimistossa valmisteltavana ja, että tarkastuksellisiin toimeksiantoihin kaupunginhallituksella on luontevimmin käytettävissään alaisensa sisäisen tarkastuksen toimisto.

Tarkastuslautakunta on käsitellyt kokouksessaan 21.5.2003 lautakunnalle osoitettua lisäselvityspyyntöä koskien Turun taidemuseon korjaushanketta. Tarkastuslautakunta merkitsi lisäselvityspyyntökirjeen tiedokseen ja päätti lähettää kirjeen tiedoksi kaupunginhallitukselle ja pyytää siltä asiasta selvityksen tarkastuslautakunnalle mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään syyskuun 2003 loppuun mennessä. Kaupunginkanslia on 30.9.2003 lähettänyt tarkastuslautakunnalle kirjeen, johon on liitetty kaupunginhallitukselle 9.6.2003 annettu Turun taidemuseon peruskorjaushanketta koskeva selvitys. Tarkastuslautakunta käsiteli kaupunginhallituksen selvitystä 22.10.2003 § 486.

Kaupunginvaltuuston hyväksyessä taidemuseon laajennuksen ja peruskorjauksen tarkennetun hankesuunnitelman 28.5.2001 § 189 hankkeelle myönnettiin 45 Mmk (7,57 M€). Tilalaitoksen 18.11.2002 kaupunginhallitukselle antaman selvityksen (käsitelty kaupunginhallituksessa 3.12.2002) mukaan 45 Mmk ei sisältänyt 6,0 Mmk:n (1,01 M€) louhinnasta aiheutuvaa lisäystä. Kuitenkin kaupunginvaltuuston 28.5.2001 päätöksen pohjana oleva 19.5.2000 päivätty hankesuunnitelma sisältää seuraavan kustannuslaskelman: "Saneerauksen kustannusennuste 21.424.000 mk ja uudisrakentaminen 16.788.000 mk eli 38 212.000 mk (ei ALV). Louhintakustannukset ovat 5.610.000 mk. Entisöintityöt 1.200.000 mk." Yhteissummaksi mainituista luvuista muodostuu 45,0 Mmk. Kaupunginvaltuusto on hankesuunnitelman hyväksyessään siis päättänyt, että louhintatyö sisältyy päätettyyn summaan 45 Mmk, vastoin tilalaitoksen selvityksessään esittämää kantaa.

Kaupunginhallitus käsiteli kokouksessaan 4.11.2002 tilalaitoksen 29.10.2002 päivättyä selvitystä hankkeen rakennuskustannusten noususta. Tilalaitoksen selvityksessä todetaan: "Kun huomioidaan kokonaisuudessaan hankkeeseen käytetyt rahat (5.033.030 €) ja loppurahoitustarve (6.502.903 €), niin uudeksi kokonaiskustannusarvioksi on muodostumassa 11.535.933 €." (68,6 Mmk). Vuonna 2002 tarpeelliseksi todetun ulkovaipan korjauksen ja tarvittavien telineiden osuudeksi summasta arvioitiin tuolloin 2.178.100,00 € (12,95 Mmk). Tarkoitukseen varattiin 2,0 M€:n määräraha vuoden 2003 talousarvioon. Sitten kaupunginvaltuusto korotti päätöksellään 16.6.2003 § 146 Taidemuseon vaipan korjaukseen varattua määrärahaa 5,869 M€:lla (34,90 Mmk) 7,869 M€:oon (46,79 M€) ja vuoden 2003 ohjeelliseksi käytöksi merkittiin 2,0 M€:n sijasta 4,5 M€. Talouskeskus toteaa päätöksen perustelutekstissä, että "koko taidemuseon peruskorjaus, laajennus ja julkisivutyöt tulevat maksamaan tämän hetken arvion (5.6.2003) mukaan yhteensä yli 16,4 M€" (97,5 Mmk). Kaupunginvaltuustossa asian käsittelyn yhteydessä tehtiin seuraava ponsiehdotus: "Kaupunginvaltuuston tehdessä päätöksen asiassa allekirjoittanut kaupunginvaltuutettu esittää kaupunginhallitukselle toivomuspontena, että taidemuseon peruskorjauksen tähänastisesta kulusta erityisesti julkisivu- ja kateurakan osalta järjestetään sisäinen tarkastus."

Kaupunginhallitus on 13.10.2003 § 872 merkinnyt tiedokseen selvityksen koskien Turun taidemuseon julkisivutöistä vastaavaan työnjohtajaan liittyneitä epäselvyyksiä ja edellyttänyt, että kaupunginjohtaja teettää sisäisellä tarkastuksella kohteesta kokonais selvityksen, sisältäen talouden, rahoituksen ja tehdyt sopimukset. Sisäinen tarkastus on kaupunginjohtajan toimeksiannosta tehnyt tarkastuksen, mutta sitä koskeva lopullinen raportti ei ollut vielä toukokuun alussa 2004 valmis.

Talousarviossa ja taloussuunnitelmassa on taidemuseon laajennus- ja korjaushankkeen kustannusarvio muuttunut seuraavasti (Huom. Hankesuunnitelma hyväksytty 28.5.2001, 7.568.000 €):

Taloussuunnitelma	Laajennus ja korjaus	Vaippa	Yhteensä
1999 - 2001	6.000.000 Mmk/ 1.010.000 €	-	1.010.000 €
2000 - 2002	10.000.000 Mmk/ 1.681.802 €	-	1.681.802 €
2001 - 2003	26.500.000 Mmk/ 4.456.777 €	-	4.456.777 €
2002 - 2004	7.568.000 €	-	7.568.000 €
2003 - 2005	7.568.000 €	2.000.000 €	9.568.000 €
2004 - 2006	8.576.000 €	7.869.000 €	16.445.000 €

Hankesuunnitelman hyväksymisen jälkeen alkuperäisen laajennus- ja peruskorjaushankkeen hinta-arvio on noussut 13,3 %. Hankesuunnitelma ei sisältänyt erillistä mainintaa vaipan korjauksesta. Vaipan korjaaminen tulee yksistään lähes yhtä kalliiksi kuin kaikki muut laajennus- ja peruskorjaushankkeen kustannukset yhteensä. Vaippa mukaan luettuna taidemuseon uudisrakennus- ja peruskorjaushankkeen kustannusarvio on talousarvion ja taloussuunnitelman mukaan 16,4 M€, mikä on 117 % enemmän kuin mihin kaupunginvaltuusto sitoutui 28.5.2001 hankesuunnitelman hyväksyessään.

Hankesuunnitteluohjeiden mukaan hankesuunnitelmaan on tehtävä tarkennuksia, mikäli *suunnittelun aikana* syntyy tarve kustannusten nousun takia tarkistaa suunnitelma. Lakiasiainryhmän kaupunginhallitukselle ja tarkastuslautakunnalle antaman, 4.6.2003 päivätyn selvityksen johtopäätös on, että hankesuunnitteluohjetta olisi sovellettava niin, että mikäli hanke edellyttää lisärahoitusta on myös hankesuunnitelmaa tarkistettava ainakin investoinnin kokonaiskustannusarvion ja rahoituksen osalta, vaikka tämä tapahtuisikin vasta varsinaisen suunnittelun päättymisen jälkeen.

- **Tarkastuslautakunta toteaa, että nykyinen hankesuunnitteluohjeiden tulkinta on johtanut siihen, että suunnittelun jälkeen tapahtuneet merkittävät muutokset tilahankkeissa eivät aiheuta muutoksia hankesuunnitelmaan. Muutokset, jotka mainitussa esimerkissä ovat aiheuttaneet jopa hankkeen kustannusarvion kaksinkertaistumisen, toteutetaan ilman hyväksyttyä, tarkistettua hankesuunnitelmaa. Toimintatapa tekee tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tilahankkeiden kustannusten valvonnan lähestulkoon mahdottomaksi. Ylärajan asettaminen hankkeen kustannuksille on mainitussa esimerkissä tapahtunut viime vuosina pelkästään talousarviokäsittelyn eikä hankesuunnitelman käsittelyn yhteydessä, minkä ei voi katsoa olevan tarkoituksenmukaista. Talousarvion käsittelyn yhteydessä ei ole mahdollista käsitellä yksittäisiä tilahankkeita yksityiskohtaisesti samalla tavalla kuin kunkin hankkeen hankesuunnitelman hyväksymisen yhteydessä.**
- **Tarkastuslautakunnan näkemys on, että taidemuseon uudisrakennus- ja peruskorjaushankkeen korjattu hankesuunnitelma, jossa on muiden muutosten lisäksi huomioitu vaipan kustannukset, tulee käsitellä ja hyväksyttävä kaupunginvaltuustossa.**
- **Tarkastuslautakunta pitää perusteltuna hankesuunnitteluohjeiden täydentämistä siten, että myös hankkeen toteutuksen aikana ilmi tulleet muutostarpeet johtavat hankesuunnitelman tarkistamiseen ja uuteen käsittelyyn. Uusi teksti ehdotetaan kuuluvaksi: "mikäli suunnittelun *tai toteuttamisen* aikana syntyy tarve tarkistaa ohjelmaa siten, että se vaikuttaa kustannuksiin indeksikorjausten huomioonottamisen jälkeen yli 5 % muuttavasti, on hankesuunnitelman muutos tuotava alkuperäisen hankesuunnitelman hyväksyneen hallintoelimen hyväksyttäväksi..."**
- **Hallintosäännön määräysten mukaisesti viranhaltijan tekemästä päätöksestä on ilmoitettava neljän päivän sisällä lautakunnalle. Tilintarkastuksessa on käynyt ilmi, että tilalaitoksen tekemiä taidemuseoon liittyviä lisäyötarjouksen hyväksymispäätöksiä ei ole kaikissa tapauksissa ilmoitettu kiinteistölautakunnalle. Päätöksestä ilmoittamista koskevien sääntöjen noudattamatta jättäminen tekee käytännössä ylempien toimielinten valvontatehtävän mahdottomaksi.**

8.2 Liikuntaviraston toimitilojen vuokraaminen

Tarkastuslautakunnan kokouksessa 4.6.2003 merkittiin kaupunginhallituksen henkilöstöjaoston puheenjohtaja Rauno Artesolan kirjeen johdosta revisiotoimiston valmisteleva muistio tiedoksi ja päätettiin lähettää se edelleen kaupunginhallitukselle ja sen henkilöstöjaostolle tarvittavia toimenpiteitä varten. Muistiossa oli tutkittu kaupunginvaltuuston 11.2.2002 §:n 28 kohdalla tekemän päätöksen täytäntöönpanoa. Päätös koskee Kupittaaan monitoimiareenalle (Veritas-stadion) rakennettavien pukuhuone-, sosiaali- ja varastotilojen vuokraamista. Kaupunginvaltuuston päätös oli, että "kaupunki vuokraa perustettavalta yhtiöltä Kupittaaan monitoimiareenalle rakennettavat **pukuhuone-, sosiaali- ja varastotilat** kohtuullista käypää vuokraa vastaan **vuokrakustannusten ollessa kokonaisuudessaan vuositasolla enintään 250.000 euroa** edellyttäen, että hankkeen kokonaisrahoitus on asianmukaisesti järjestetty ja, että kaupungilta ei edellytetä takausta tai muita taloudellisia sitoumuksia."

Muistiossa tuotiin esiin seuraavat asiat:

1. Kaupunginvaltuuston 11.2.2002 Kupittaaan stadionia (Veritas-stadionia) koskevan päätöksen toimeenpanossa ei voida todeta menetellyn vastoin valtuuston tekemää päätöstä.
2. Toimielinten päätösten pöytäkirjaamisessa todettiin puutteellisuuksia. Asian valmistelijoiden ja pöytäkirjan pitäjien tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että esittelytekstit, päätöshdotukset ja päätökset kirjataan selvästi ja oikein. Päätösten tulee myös olla yksiselitteisiä eikä jättää tilaa erilaisille tulkinnoille.
3. Hyvään hallintoon kuuluu asioiden käsittely ilman aiheetonta viivytyksiä. Virkakoneiston tulee tehdä sille annetut toimeksiannot joutuisasti ja raportoida toimeksiantajaa ja mahdollista asi-anosaista, jos tehtävää ei voida suorittaa kohtuullisessa ajassa. Tämä tulisi varmistaa vireillä olevien asioiden säännöllisellä seurannalla.
4. Turun kaupungilla on hankesuunnitteluohjeet, jotka antavat hyvät puitteet tilahankkeiden hoitamiseen asianmukaisella tavalla. Ongelmana on, että näitä ohjeita ei käytännössä aina noudateta. On ennen kaikkea tilalaitoksen vastuulla, että hankkeesta tehdään toiminta- ja hankesuunnitelma tai vastaava kuvaus, joita päivitetään tarvittaessa ja hanketta viedään eteenpäin suunnitelman mukaan. Hankkeelle pitäisi aina nimetä vastuuhenkilö.
5. Johdon tehtäviin kuuluu tehdä asianmukaiset selvitykset alaisensa organisaation osalta, jos sellaisia virheitä tai laiminlyöntejä epäillään tapahtuneen, että ne voisivat johtaa kurinpidollisiin toimenpiteisiin.

Kaupunginhallitus käsitteli muistiota kokouksessaan 23.6.2003 § 589 ja päätti merkitä muistion tiedokseen. Samalla kaupunginhallitus päätti, että muistiossa esitetyt johtopäätökset otetaan huomioon hallinnossa. Myös kaupunginhallituksen henkilöstöjaosto on kokouksessaan 22.12.2003 päättänyt merkitä tiedokseen tarkastuslautakunnan 4.6.2003 § 423 tekemän päätöksen sekä revisiotoimiston laatiman muistion.

Vuoden 2003 aikana on selvitetty liikuntatoimen toimistotilojen sisäilman laatua ja liikuntatoimen muita sijoittumisvaihtoehtoja. Kiinteistölautakunta päätti 17.9.2003, että Linnankatu 61 tiloissa suoritettujen sisäilma- ja kuntotutkimustulosten perusteella tehdään korjausohjelman mukaiset korjaustyöt. Kaupunginhallitus kumosi kokouksessaan 21.10.2003 kiinteistölautakunnan 17.9.2003 tekemän päätöksen ja päätti, että liikuntaviraston Linnankatu 61:ssä ja PaaVo Nurmi -stadionilla sijaitsevat toimitilat voidaan sijoittaa Kupittaaalle Veritas-stadionille ja antaa Tilalaitoksen tehtäväksi vuokrasopimusten tekemisen stadion-yhtiön ja liikuntaviraston kanssa. Samalla kaupunginhallitus antoi Tilalaitoksen tehtäväksi ryhtyä toimenpiteisiin Linnankatu 61 kiinteistön myymiseksi. Liikuntavirasto muutti uusiin tiloihin huhtikuun alussa 2004.

Tilalaitoksen revisiotoimistolle antamien tietojen mukaan Linnankatu 61:ssä jäi käyttöä vaille yhteensä 682 m², joka markkina-arvoltaan vastaa 73.656 € vuodessa (9 €/m²/kk). Näille tiloille ei toistaiseksi ole löytynyt käyttäjää. Veritas-stadionin tiloissa liikuntaviraston tilojen (670 m²) vuokra on 98.972 €/vuosi (12,31 €/m²/kk). Tilalaitoksen mukaan vuokraero riittäisi n. 470 m² saneeraukseen, jolla Linnankadun tilat olisi saatu tasoltaan lähelle Veritas-stadionin tiloja.

- **Liikuntaviraston muutosta Veritas-stadioniin aiheutuu kaupungille sekä vuokratulon menetyksiä että vuokramenojen kasvua verrattuna siihen, että vanhat tilat olisi korjattu tai uudet tilat olisivat olleet kaupungin omistuksessa.**

8.3 Vanhustenhuollon resurssimitoitus

Tarkastuslautakunta kiinnitti arviointikertomuksessaan vuodelta 2002 huomiota mm. vanhustenhuollon henkilöstötilanteeseen ja vanhuspoliittisen ohjelman hyväksymisen viivästymiseen.

Länsi-Suomen lääninhallitukselle tehtiin vuonna 2002 kantelu koskien Runosmäen vanhainkotia. Kantelun johdosta lääninhallitus tarkasti kaikki Turun kaupungin vanhainkodit vuoden 2003 kevään aikana. Lääninhallitus teki 27.5.2003 päätöksensä asiassa. Päätökseen sisältyi pyyntö toimittaa lääninhallitukselle vuoden 2003 loppuun mennessä selvitys toimenpiteistä vanhustenhuollon ja vanhainkotitoiminnan kehittämiseksi. Lääninhallituksen pyytämää selvitystä koskien Turun kaupungin vanhainkotien palvelutoimintaa ja voimavaroja käsiteltiin kaupunginhallituksessa 26.1.2004. Lääninhallitus on lähettänyt 25.2.2004 päivätyn kirjeen selvityksen johdosta. Kirje merkittiin kaupunginhallituksessa tiedoksi 8.3.2004.

Lääninhallitus toteaa 25.2.2004 päivätyssä kirjeessään, että lääninhallituksen saamat selvitykset osoittavat, että Turun kaupungin vanhainkotitoiminnan tilanne on merkittävästi kohentunut. Vuoden 2003 aikana kaupungin vanhainkoteihin on perustettu 78 uutta virkaa. Näin Turun kaupungin tavoitteekseen asettama hoitohenkilöstömitoitus 0,59 hoitajaa vanhusta kohti on saavutettu kaikissa vanhainkodeissa. Lääninhallitus toteaa tosin, että lukuun sisältyy myös siivoustyötä tekevä henkilöstö, mikä poikkeaa lääninhallituksen tavasta laskea hoitohenkilöstömitoitus.

Kirjeessään lääninhallitus toteaa, että pitkäaikaissairaanhoidon on vuoden 2003 lopulla palkattu 2,5 uutta lääkäriä huolehtimaan myös vanhainkotiasukkaiden lääkäripalveluista. Vanhainkotiasukkaiden lääkäripalvelut oli tarkastuksessa todettu niukoiksi. Pitkäaikaissairanhoidossa on siten yhteensä seitsemän lääkäriä.

Myönteisenä kehityksenä voidaan lääninhallituksen mukaan pitää Turun vanhustyössä tehtyä organisaatiouudistusta, johon liittyen on asetettu uusi vanhustenhuollon johtoryhmä koostuen sosiaali- ja terveystoimen vanhustyöstä vastaavista viranhaltijoista ja kaupungin keskushallinnon edustajista.

Kaupunginvaltuusto päätti kokouksessaan 25.8.2003 § 170, että vanhuspoliittinen ohjelma vuosille 2003 - 2006 hyväksytään. Käsitellessään 9.6.2003 Turun kaupungin vanhuspoliittista ohjelmaa vuosille 2003 - 2006 kaupunginhallitus edellytti, että vanhustenhuollon uusi johtoryhmä laatii 15.9.2003 mennessä vanhuspoliittisen ohjelman pohjalta vanhustenhuollon resurssisuunnitelman vuosille 2004 - 2006. Kaupunginhallitus on 22.9.2003 myöntänyt työryhmän työlle jatkoaikaa 3.10.2003 asti. Vanhustyön johtoryhmä jätti 2.10.2003 kaupunginhallitukselle vanhustenhuollon tarkistetun resurssisuunnitelman ja esitti sen hyväksymistä. Kaupunginhallitus palautti vanhustenhuollon resurssisuunnitelman esittelijälle kokouksessaan 3.11.2003 § 932. Asiaa ei ole sen jälkeen käsitelty kaupunginhallituksessa.

- **Vanhustenhuollon resurssisuunnitelma tulee valmistella kiireellisesti.**

8.4 Kiinteistö Oy Turun Monitoimihallin ja Oy Turkuhalli - Åbohallen Ab:n hallinnon yhdistäminen

Asiaa on käsitelty vuoden 2002 arviointikertomuksen kohdassa 7.6 ja sitä ennen vuoden 2001 arviointikertomuksen kohdassa 7.3 ja vuoden 2000 arviointikertomuksen kohdassa 7.13. Tarkastuslautakunta on lausunut, että "yhtiöiden omistusrakenne on viipymättä selkiinnyttävä ja yhtiöiden harjoittaman toiminnan liiketaloudelliset edellytykset on saatava kuntoon. Nykyinen menettely on hyvin lähellä avustustoimintaa, joka on käsiteltävä sille tarkoitettussa järjestyksessä, esimerkiksi avustustoimikunnassa. Käytäntö, jossa kaupunki vastaa vastikkeen muodossa huomattavalta osalta toiminnan taloudellisista riskeistä, ei ole hyväksyttävää etenkin, kun tiloissa samanaikaisesti ravintola- ja kioski liiketoimintaa harjoittava yritys tuottaa merkittävää jakokelpoista tulosta omalle omistajataholleen."

Kaupunginvaltuusto käsitteli 15.9.2003 kaupunginhallituksen selvitystä toimenpiteistä, joihin on ryhdytty tai joita tullaan tekemään tarkastuslautakunnan esille nostamien ongelmien korjaamiseksi. Selvityksessä ei ollut mainintaa koskien Kiinteistö Oy Turun Monitoimihallin ja Oy Turkuhalli - Åbohallen Ab:n hallinnon yhdistämisen valmistelua.

Kaupunginvaltuuston 14.5.2001 hyväksymässä liiketoimintastrategiassa on todettu, että Turkuhallin toimintaa on vahvistettava hankkimalla yhteistyökumppaneita. Kaupunki on valmis luopumaan Turkuhalli Oy:öön ja Kiinteistö Oy Turun Monitoimihalliin liittyvistä liiketoiminnoista ja omistuksista, mikäli tarvetta ilmenee. Edelleen liiketoimintastrategiassa on todettu, että "Kiinteistölaitos ja tilalaitos luopuvat asteittain vuokrien alennuksista. Vuokra-avustukset siirtyvät samalla avustustoimikunnan tai ko. toimintaa tukevien hallintokuntien tehtäväksi. Turkuhallin osalta vaihtoehtona on 0 %:n tuotto ilman avustuksia. Yhtiö varautuu tuleviin korjauksiin."

Vuosia 2005-2008 koskeva liiketoimintastrategialuonnos on ollut kaupunginhallituksen käsittelyssä 3.5.2004, jolloin se jätettiin pöydälle. Luonnos ei sisällä Turkuhalli Oy:tä tai Kiinteistö Oy Turun Monitoimihallia koskevia mainintoja.

- **Kiinteistö Oy Turun Monitoimihallin ja Oy Turkuhalli - Åbohallen Ab:n omistusrakenne on viipymättä selkiinnyttävä ja yhtiöiden harjoittaman toiminnan liiketaloudelliset edellytykset on saatava kuntoon.**

8.5 Sisäinen valvonta

Turun kaupungin sisäisen valvonnan oppaan (Kh 17.4.2001 § 434) mukaan sisäinen valvonta on varmistus ja turvajärjestelmä, joka tukee Turku-strategian sekä siitä johdettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteuttamista Turun kaupungin organisaatiossa. Oppaan mukaan sisäisen valvonnan tavoitteena on varmistaa, että

- tavoitteet saavutetaan,
- toiminta on sääntöjenmukaista,
- resurssit ovat tehokkaassa käytössä,
- omaisuus on turvattu ja
- johdon saama informaatio on luotettavaa.

Oppaan mukaan sisäinen valvonta on oleellinen osa johtamista, sillä varmistetaan tavoitteiden saavuttamista ja vältetään riskejä.

Valvontavastuussa ovat ensisijaisesti tilivelvolliset, joita ovat kaupunginhallituksen sekä lauta- ja johtokuntien jäsenet, kaupunginjohtajat sekä virastojen ja laitosten ja konserniyhteisöjen johtajat. Sisäisen valvonnan järjestämisestä ja toimivuudesta kaupunkikonsernissa vastaa ylimpänä elimenä kaupunginhallitus, toimeenpanijana kaupunginjohtaja. Kaupunginjohtajaa hänen valvontavelvollisuutensa täyttämiseksi avustaa koko konsernia koskien sisäisen tarkastuksen toimisto. Viime kädessä jokainen työntekijä vastaa oman tehtävä- ja vastuualueensa puitteissa toiminnastaan.

Myyntitoimintojen valvonta

JHTT-tilintarkastajan jatkuvaan tilintarkastukseen tilikaudella 2003 on sisältynyt kaupungin myyntitoiminnan tarkastusta. Tarkastuksen tavoitteena on ollut mm. kartoittaa myyntitoimintaan liittyviä kontrolleja sekä selvittää perintätoimien asianmukaisuutta.

Tilintarkastaja on kiinnittänyt huomiota mm. siihen, että kaikki myynnit tulee laskutettua, laskujen hyväksymiskäytäntöihin, perintätoimien tehokkuuteen ja vaarallisiin työyhdistelmiin.

Tilintarkastajan raportti on lähetetty kaupunginhallitukselle tiedoksi ja toimenpiteitä varten. Kaupunginhallitus on kokouksessaan 3.5.2004 käsitellyt JHTT-tilintarkastajan tarkastusraporttia ja päättänyt, että

- virastoille ja laitoksille annetaan tiedoksi JHTT-tilintarkastajan raportti myyntitoiminnan tarkastuksesta tilikaudella 2003,
 - virastoja ja laitoksia pyydetään huomioimaan myynti- ja laskutustoiminnassaan edellä mainitun raportin havainnot ja kaupunginhallituksen hyväksymät saamisten laskutus- ja perimisohjeet,
 - virastot ja laitokset huomioivat ja ohjeistavat sisäisen valvonnan kuvauksessaan myyntitoimintaan, laskutukseen ja saamisten valvontaan ja perintään liittyvien toimintojen ja tehtävien hoitamisen viivytyksettä ja oikeaan aikaan sekä sovitulla ja hyväksytyllä tavalla,
 - vuoden 2004 loppuun mennessä kuvataan myynti- ja laskutustoiminnan prosessit ja arvioidaan sen yhteydessä koko kaupungin perintätoimen kehittämistarpeet ja että
 - vastuuhenkilöksi talouskeskuksen toimialaan liittyen nimetään laskentapäällikkö Seija Liinoja.
- **Tarkastuslautakunta esittää, että kaupunginhallituksen päätöksessä esitettyjen asioiden lisäksi kaupunginhallitus varmistuu käytännön perintätoimien tehokkuudesta ja asiallisuudesta jo syntyneiden ja vielä perittäväissä olevien saatavien osalta.**

Sopimusten noudattamisen valvonta

Turun kaupunki hankki 14.11.2001 tontin (Mälikkälä) 77-53-20 rakennuksineen omistukseensa. Tontti ja rakennukset myytiin vajaa vuosi myöhemmin edelleen Turku Science Park Oy:lle siten, että kiinteistön vuokranneen yhtiön olisi tullut suorittaa vuokrat 1.11.2002 alkaen Turku Science Park Oy:lle. Kiinteistölaitos on perinyt virheellistä vuokraa, joka on ollut vain 8 % vuokrasopimuksen mukaisesta vuokran määrästä. Maksamattomia vuokria on ajalta 1.12.2001 - 31.10.2002 näin syntynyt yhteensä 971.831 €. Lisäksi vuokralainen on maksanut vuokran marraskuulta 2002 virheellisesti Turun kaupungille, vaikka vuokra olisi tullut maksaa uudelle omistajalle. Turun kaupunki on kuitenkin maksanut uudelle tontin omistajalle täyden vuokran tuolta kuukaudesta, jolloin vuokrasaatava on noussut yhteensä 1.060.180 €:oon.

Vuokrarästien takaisinmaksua ei tulla kaupunginvaltuuston 19.4.2004 tekemän päätöksen mukaan vuokralaiselta vaatimaan. Vuokralaisen kanssa on neuvoteltu sopimus, jonka mukaan saatava kohtuullistetaan ja maksettavaksi osuudeksi on sovittu 341.000 €, joka muutetaan oman pääoman ehtoiseksi pääomalinaksi. Pääomalainaan liittyy merkittävä luottotappioriski, mikäli yhtiöllä ei ole maksukykyä.

Vuokralaiselta on peritty virheellistä vuokraa. Mikäli sopimusten noudattamisen valvonta olisi toiminut oikein, virhe olisi huomattu ja virheellistä vuokraa ei olisi peritty eikä tappiota syntynyt.

- **Tarkastuslautakunta painottaa kunkin viraston johdon vastuuta viraston sopimusten noudattamisen valvonnan järjestämisessä.**
- **Tarkastuslautakunta toteaa näkemyksensä, että elinkeinopoliittisen tuen tulee olla avointa.**

Hankintojen valvonta

Tehdessään hankintoja kaupungin hallintokuntia sitoo se, mitä julkisista hankinnoista annetussa laissa (hankintalaki), hankinta-asetuksessa ja kuntalaissa säädetään sekä määräykset kaupungin taloussäännössä ja hankintaohjeissa.

Kaupungin hankintaohjeissa määrätään, että hankinnat on suoritettava taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Hankinnoissa on käytettävä hyväksi olemassa olevat kilpailumahdollisuudet ja pyrittävä ostajan kannalta kokonaistaloudellisesti edullisimpaan lopputulokseen.

Hankinta suoritetaan pääsääntöisesti tarjouskilpailuna avointa tai rajoitettua menettelyä käyttäen. Neuvottelumenettelyä ja suoraankintaa ilman tarjouskilpailua käytetään ainoastaan erityisestä syystä. Peruste neuvottelumenettelylle voi olla esimerkiksi silloin, kun yhtään tarjousta ei voida hyväksyä sellaisenaan tai muuten on ilmeistä, ettei ilman neuvotteluja päästä tyydyttävään tulokseen. Suora hankinta on sallittu vain erityisin perustein. Tämä toteutuu esimerkiksi silloin, jos hankinnan arvo on vähäinen tai tarjouskilpailussa mahdollisesti saavutettavat paremmat hinta- tai muut ehdot eivät ilmeisesti ylitä kilpailun järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia tai laatu ja hintataso ovat tiedossa tai hankittavaa tavaraa ei ole muualta saatavissa tai kysymyksessä on ennalta arvaamaton hankintayksiköstä riippumaton poikkeuksellisen kiireinen hankinta taikka hankinta täyttää suoran neuvottelumenettelyn edellytykset.

JHTT-tilintarkastajan erityistoimeksiannon perusteella tehtyä tarkastusta koskevassa raportissa ja sisäisen tarkastuksen suorittamien tarkastusten perusteella on raportoitu, että ammatti-instituutin sisäisessä valvonnassa, erityisesti hankintojen valvonnassa ja irtaimistokirjanpidossa, on ollut puutteita. Puutteellinen sisäinen valvonta on mahdollistanut kaupungin hankintoja koskevien ohjeiden ja määräysten ja jopa lain vastaisen toiminnan.

- **Tarkastuslautakunta painottaa kunkin viraston oman virkamies- ja luottamushenkilöjohdon vastuuta riittävän sisäisen valvonnan järjestämisessä.**

Turun kaupungin tarkastuslautakunnan julkaisuja

- 1:2003 Kuntalais-, osallisuus- ja asiakasnäkökulman huomioon ottaminen päätöksenteossa ja palveluiden järjestämisessä
- 2:2003 Arviointikertomus Turun kaupungin taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta vuonna 2002
- 3:2003 Turku-strategiasta opetustoimen strategiaan
- 4:2003 Tuloksellisuuden seuranta kaupungin toimintaorganisaatiossa
- 1:2004 Kaupungin kansainvälistymisstrategia, toimeenpano ja seuranta
- 2:2004 Joukkoliikennepoliittisen ohjelman 1998 – 2005 toteutuminen
- 3:2004 Arviointikertomus Turun kaupungin taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta vuonna 2003

Takakannen kuva: Tarkastuslautakunta 2001 - 2004: takarivissä vasemmalta Birgit Salin, Marjukka Laitinen, varapuheenjohtaja Pentti Korhonen, Merja Roos, puheenjohtaja Annina Lehtiö-Vainio, Kalervo U. Kukkuola, Pirjo Wallinkoski, Eini Pihlajamäki, Tommi Ruuth ja Heikki Korhonen. Edessä vasemmalta Mauri Kivilaakso, Matti Puhakka ja Hans Johansson.
Valokuvaaja: Bo Strandén/Studio Auran Kuva Oy

Julkaisija: Turun kaupungin revisiotoimisto

Painatus: Turun kaupunginkanslia, painatuspalvelut
Turku 2004

